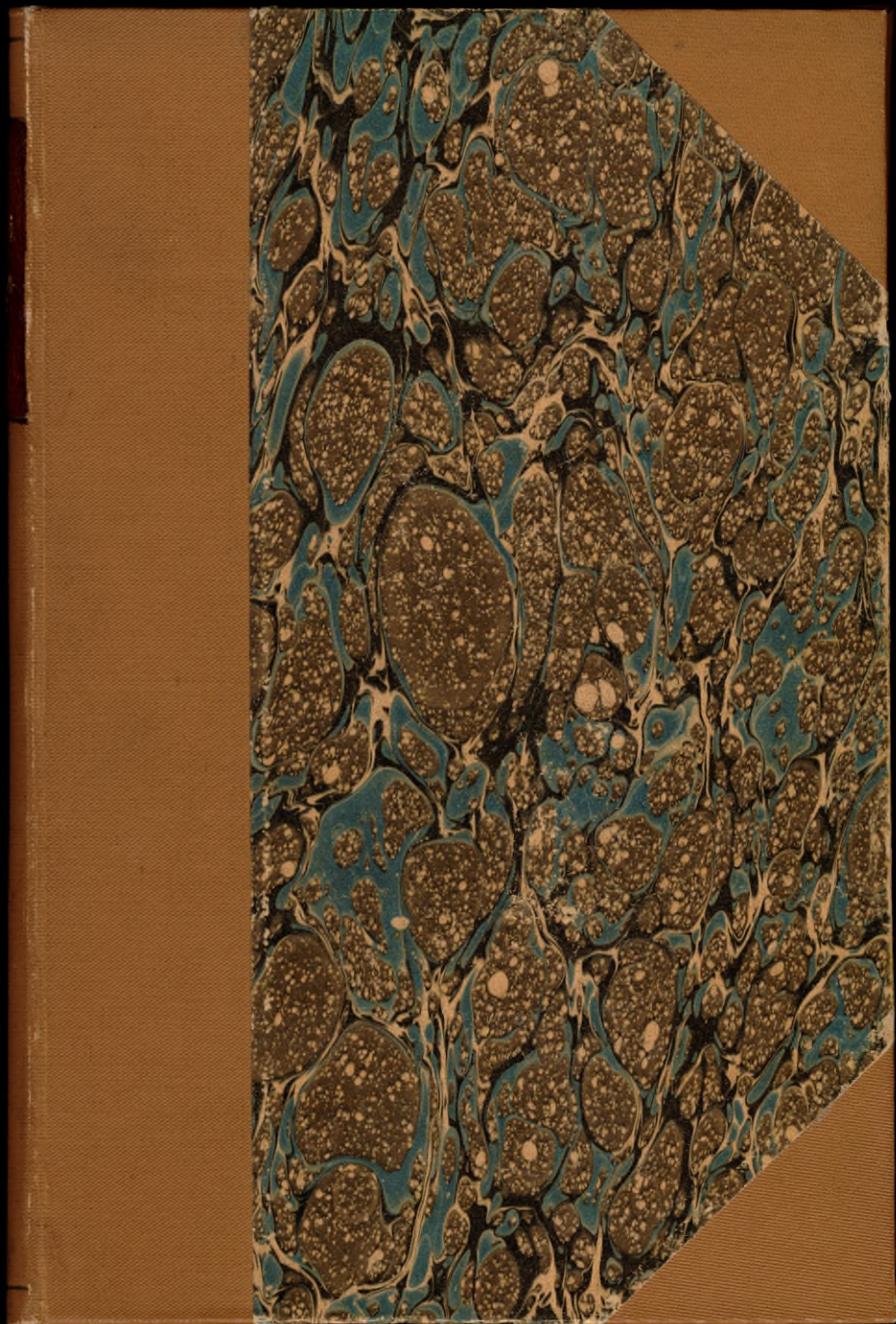

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Litt.
Sv.

8x. A

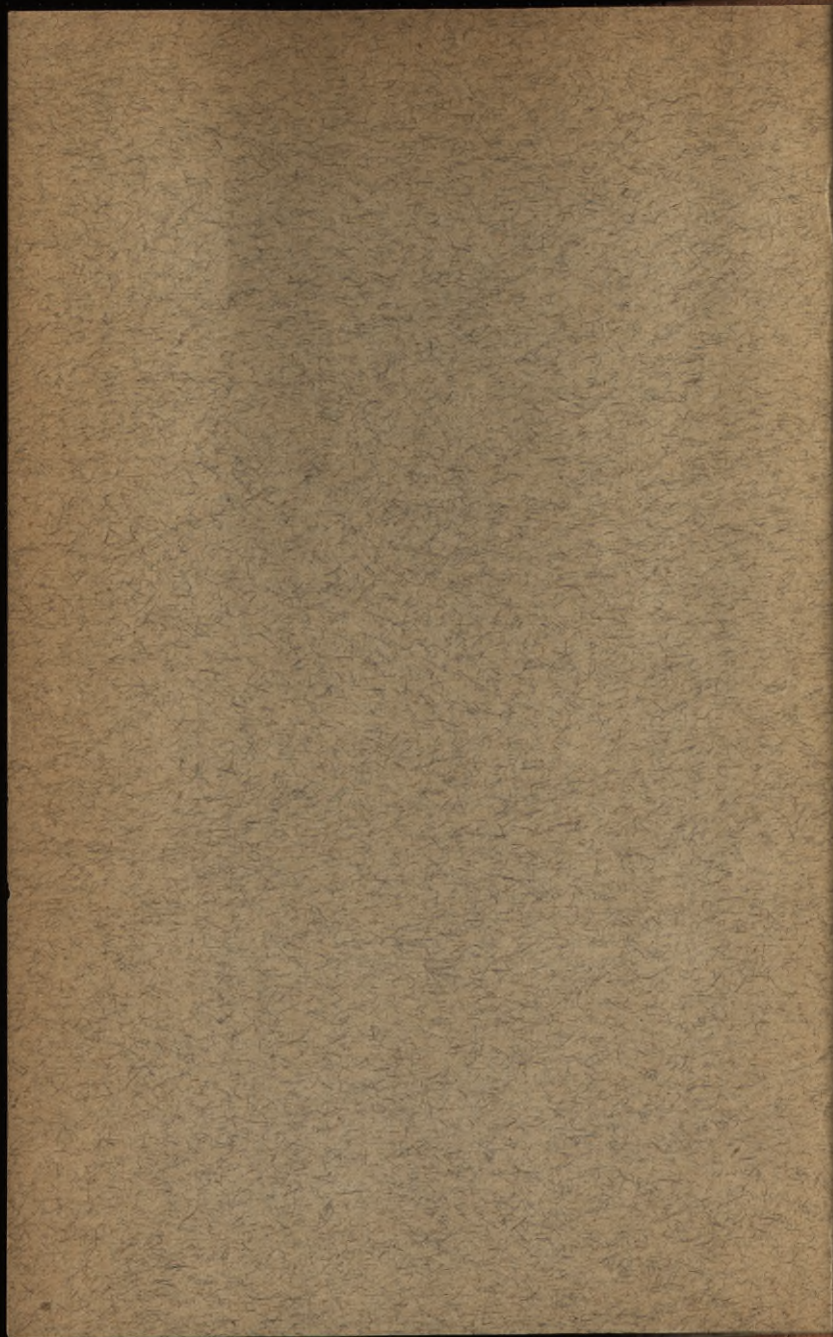

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBLIOTEK ✓

100168 8282

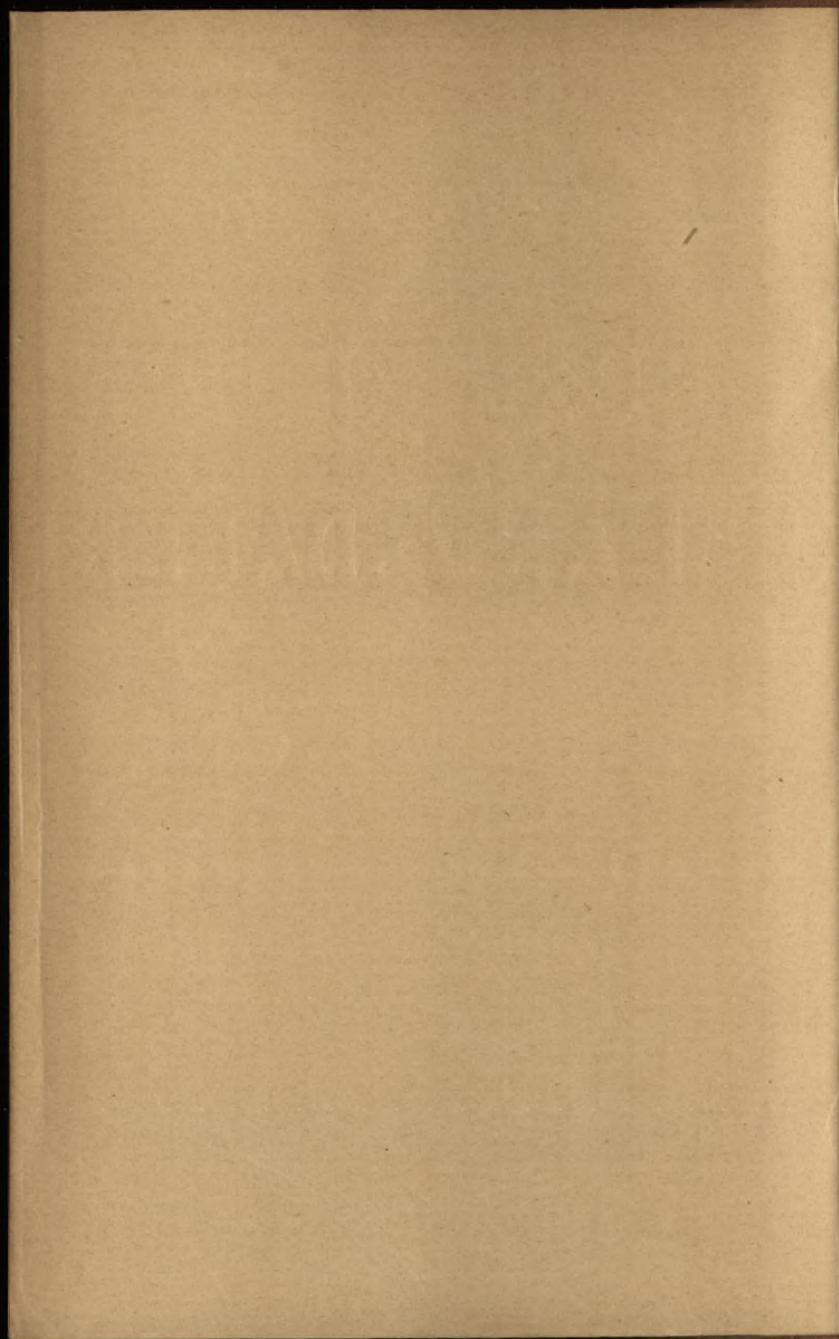
Fredrik Lörén

FOLKET I
SIMLÅNGSDALEN

Chr

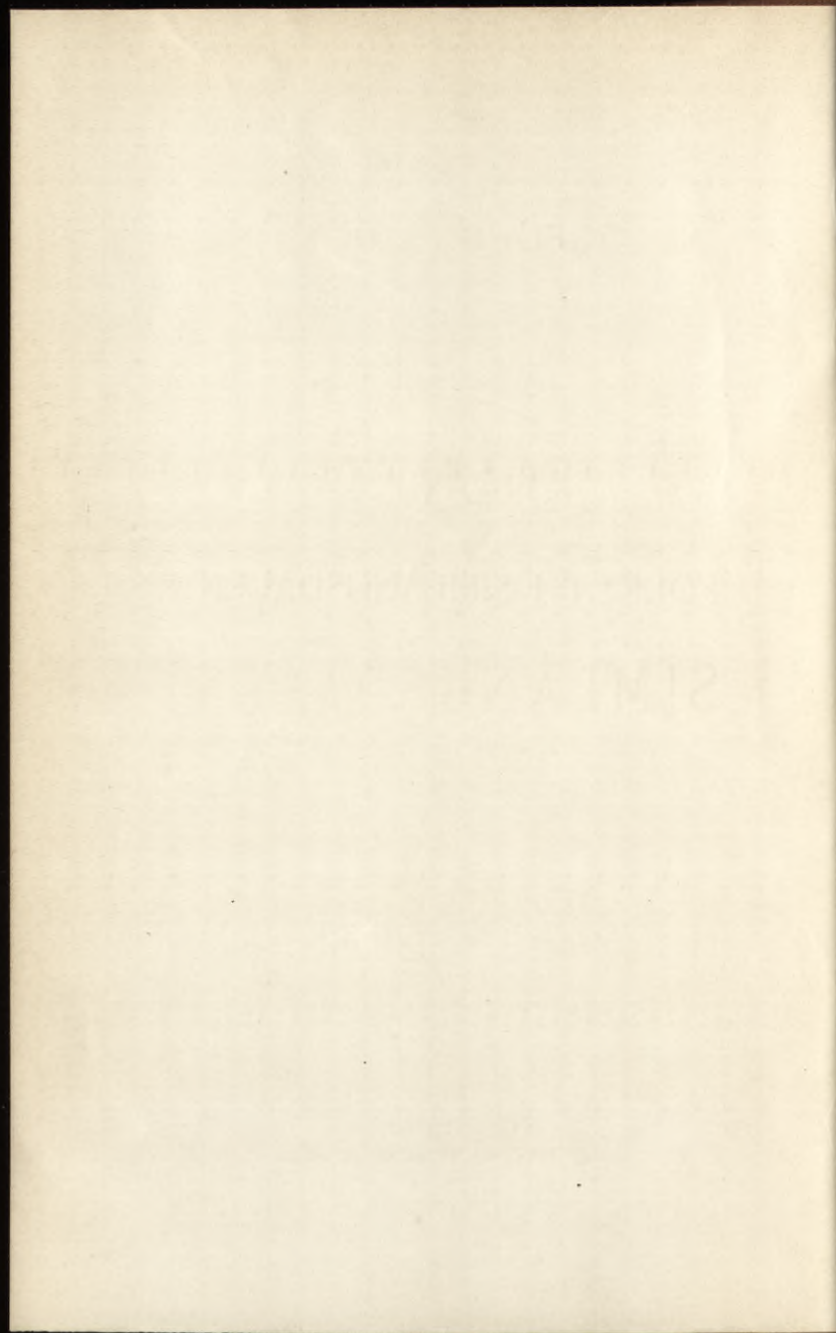

FOLKET I SIMLÅNGSDALEN

47

2k. A

FREDRIK STRÖM

—*—

FOLKET

I

SIMLÅNGSDALEN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

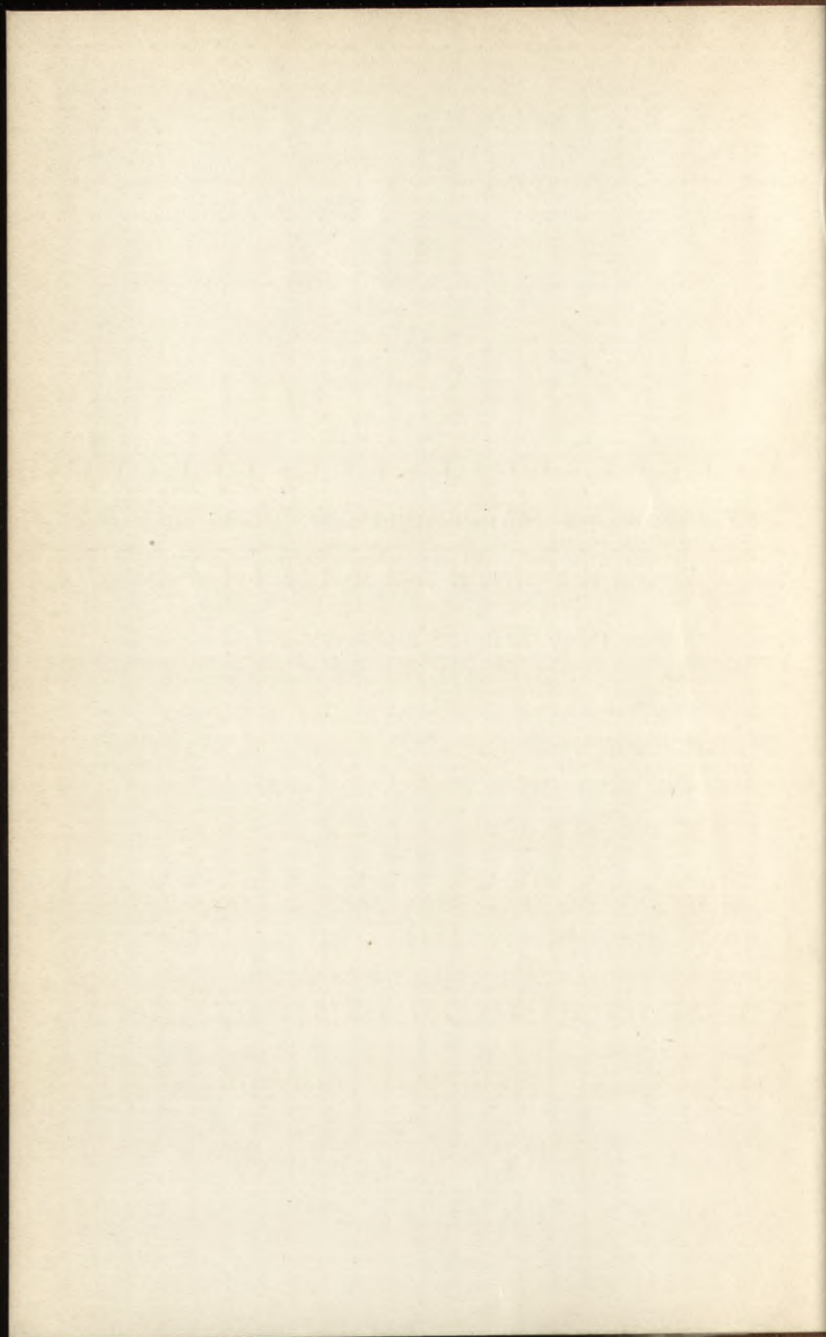

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1903

*Till skogarna och ängarna och bergen där
hemma och till det folk som nu bygger
och bor kring Simlångens sjö,*

en berättelse om

fäderna.

Det var en gång som där låg ett gammalt slott på stranden af en sjö med glittervågor. Ja, kanske det inte var ett slott, utan bara en gammal gård af ekstockar och björktimmer med ett tak af torf, på hvilket små aspar växte och blommor lyste.

Där var stora salar i det slottet och mycket folk som gick ut och in. Där var folk som i många år hört under gården : statare och torpare och drängar som alla visste tusen sägner och kunde otaliga historier om sjön och nejden, om bergen och skogarna, om gårdarna som lågo utmed stränderna. Där var folk som vandrade land och rike kring och som i det slottet alltid hade ett rum till sitt förfogande; och där berättade de sina äfventyr. Där sågs folk som var i släkt med gårdsherrn eller gamla bekanta i huset, och som alla tyckte om lustigheter och gamla sagor. Men äfven folk från vägarna och stigarna och från de stora skogarna, folk som aldrig sett en sol sjunka utan att ha haft ett äfventyr, och

som gärna skröto med sina bedrifter. Där i det slottet sågos präster som spelade kort och spelmän som läste sina böner, gårdsherrar som icke svuro, och visdiktare som gjorde så, tiggare och fint folk från herrgårdarna sågos där, unga glada jäntor och vackra drömmande flickor — och alla älskade de historier och sagor och spel.

I det slottet satt hvarje gång en historia berättades eller en saga taltes, ifrigt lyssnande, ett barn. Oftast smög det sig längst in i en vrå, så att ingen skulle finna det och få det i säng, och ofta, ofta vaggade sägnerna det i sömn där i vrån. Aldrig fick det nog af de sagor som taltes.

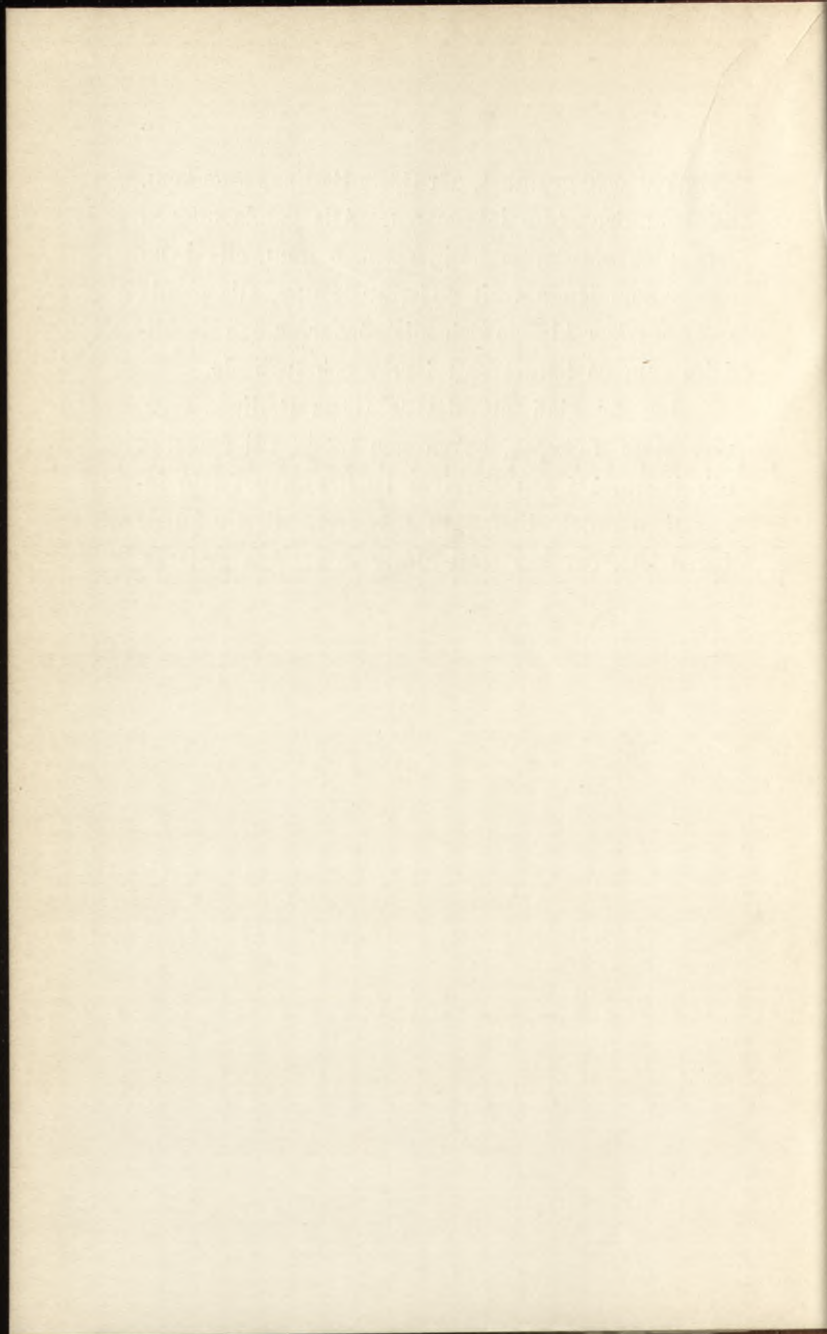
När barnet var tolf år gammalt rycktes det bort från slottet och sagorna och alla de glada människorna och sattes i skola i en stad. De två, skolan och staden, hade nästan lyckats att plåna de gamla stolta målningarna ut från själens breda dukar, nästan lyckats att slå sönder fantasiens marmorstoder och förinta ur minnet slottstidens vackra visor, då ett mästerverk gick ur en dikterskas hand och på sitt triumftåg världen kring också, fast sent, nådde till honom hvars själ man höll på att förstöra. När Gösta Berlings saga omsider nådde honom som själsmördades af regler och paragrafer, af dogmer och statuter, af gamla magistrars trånga visdom och professorers vetenskaper, af förtryck och hat och

oförstånd och grymhet, när Gösta Berlings saga kom, då kom den stora läkedom. Alla gamla minnen som pluggets damm höljt, sprungo fram, alla hvita sägner som länge varit döda, stodo upp, alla gamla spelmansvisor klungo och alla sånger susade — alldeles som då barnet satt i vrån och lyssnade.

Jag är glad att det är Gösta Berlings saga, vårt stora folkepos, boken som trängt till stugorna och hemmen i allt Sveriges land, som gaf mig inspirationen och blef mig mönstret. Bättre kunde ingen fått, om han stått aldrig så väl hos gudarna.

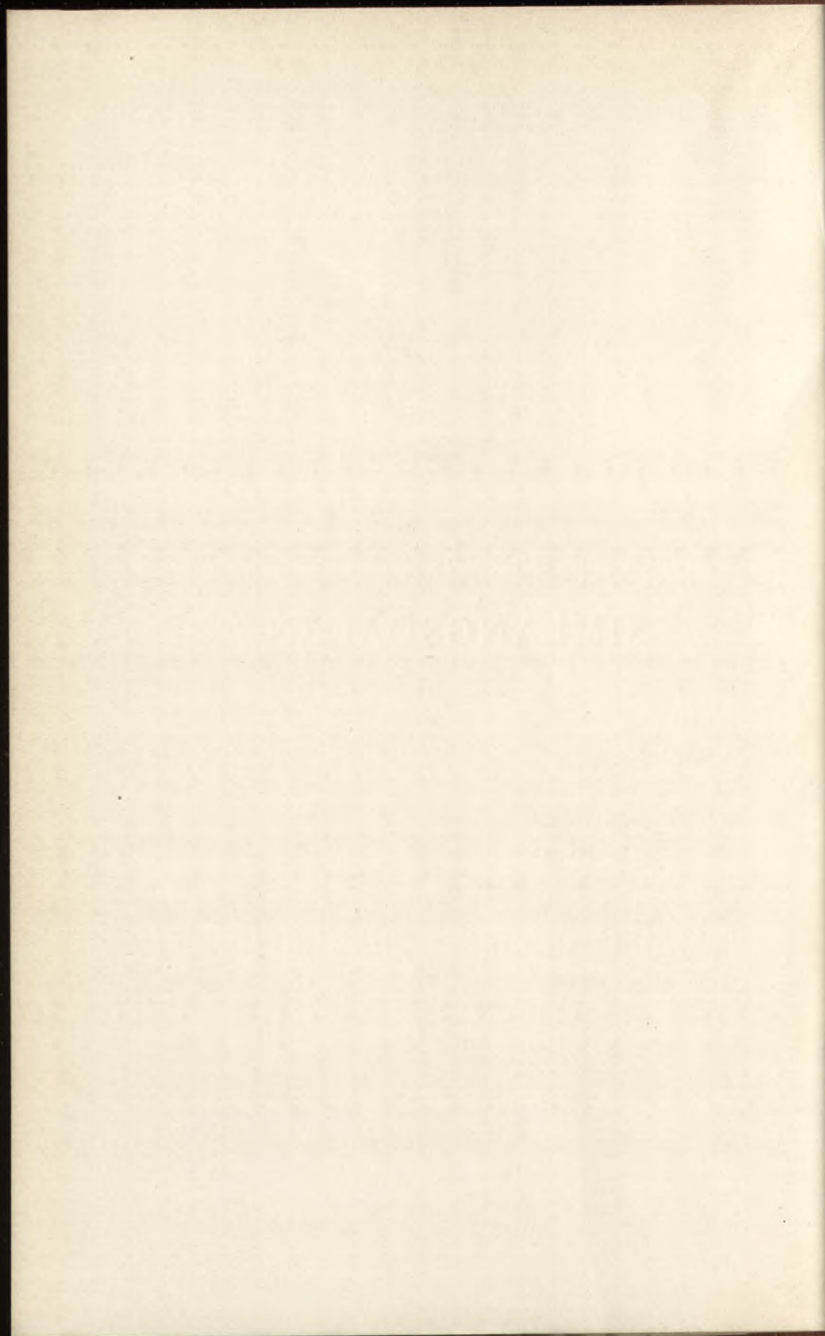

I.

SIMLÅNGSDALEN

FÖRSTA KAPITLET.

Simlången.

Det finns en sjö med svartblå böljor, en sjö med djup som aldrig mäts, med offer som aldrig återgifvits. Det finns en sjö med hundra holmar, med skogkransade stränder och små rödmålade broar, en sjö med väldiga berg omkring sig som nå upp till skyarna. Det finnes en sjö där solen, då hon speglar sig i vattnet, blir rödare än guld och månen hvitare än silfver, där furorna bli svartgröna och där ljungen blir mörk som en höstnatt. Det finns en sjö som ibland är lugn och leksen, ibland vild och farlig. Det är en underlig sjö, den! Sägenrik som ingen, skön som få i Sveriges land. Dess spegel är trolsk och dess våg i natten är lömsk. Fiskar med röda gap och glimmande gröna ögon gå i dess vatten. Folk har ofta sett sjöjungfrur leka i dess böljor. Näcken spelar i säfven. Allt detta är om natten. Om dagen segla hvita svanar kring mellan holmarna och kvittra fåglar öfver vattnet. Är det riktigt soligt och fint väder en dag, och har man så skaldernas klara öga, då kan man

få se tusen glittrande strängar spända öfver de små vågkammarna, och har man så ock en musikers fina öra, då får man höra hur vindsuset spelar på dem sina tusen ackorder och melodier. Om dagen blomma också näckrosorna och leker braxen kring fiskarens nät.

Det finns en visa om den sjön, om Simlångens sjö, som alla vallflickor sjunga i skogarna och som en vandrande poet som hette Ödman, diktat:

Förtrollande sjö!

Vet du väl att du är som en kejsares brud
i din skrud
utaf susande säf och af furgrön ö?

Vi drömma om dig
och om slotten på din strand
och om trollens krig
i ditt rike och land.

Vi älska som ej
något annat i världen, dig, kransade sjö —
rundt dig vill vi leka vår lefnads tornej,
på din strand vill vi en gång dö.

Är det så en solljus dag, så klifver vallgossen
i grannskogen upp i furtoppen med sin näfverlur
och blåser svar:

Tu-ti-lu, tu-u-u!
Vacker sjö,
himmelsblå och silfverhvit,
tusentusent svanar i sin svit,

fågelsång och solskensstänk,
blomsterdoft och böljebänk,
regnbågsglans och glitter,
strömkarlsspel och flitter.

Vacker sjö
med seglande ö
är du.

Tu-ti-li, tu-u-u!

Så sjunger vallarebarnen om Simlången, sjöars drottning. Ja, Simlången! Ingen har som hon en livvakt af spjutbärande furor och granar. Ingen som hon kring sitt rike murar af höga granitberg. Ingen har sådana bok- och eklundar till fjäderbuske i sin stridshjälm. Ingen som hon kring midjan bälte af hafsgrün säf, och ingen går som hon klädd i ginstens gyllne sandaler. Ingen! Ingen!

Simlångens saga är denna: Långt, långt bort i hedenhös, fjärran i tidernas morgon var Vår Herre på vandring. Långe hade han gått utan att finna en boning att gästa. Så mötte han en vandrare.

Sade Vår Herre:

— Hvi ser jag ingen boning i så härlig nejd, o vandringsman?

— Här är ju ingen å för kvarn, ingen älf för bruk, ingen sjö för segel och stäf!

Och vandraren gick, men Vår Herre log åt det barska svaret.

Efter den dagen rann i nejden fram en sjö af oförliknelig glans. Det var Simlången. Som en smal liten silfverstrimma kom den från ett okänt

fjärran och rann in i Halland. Vid Gyltige i Breareds socken vidgade den ut sig till en svallande sjö. Här kransas den af al och sälj, och höga lärkträd spegla sig i dess vatten. Bakom löfträden tar furskogen vid. A, en stor här af mörka jättar, bataljon vid bataljon så långt ögat når! Här och hvar tittar så en björk eller en asp fram i leden, frivilliga i de stora furbataljonerna.

Efter en half mils färd drager sig sjön samman. Liksom om de vid daningen gjort ett förtvifladt försök att nå hvarandra springa två holmar fram. Här ha mänskorna slagit en bro.

Under brohvalfvet rinner sen vattnet fram och bildar den andra sjön. Här susar säf rundt stränderna och kring vikarna stå darrande aspar. Alm och lind, al och hvita björkar kläda holmarna. Furbevuxna öar midt i sjön. Tvärbranta berg vid sidorna, där skrefvor och rämnor gapa. Uf och örn, falk och glada ha bon här. Längre upp ståta barrskogar. Där beta hjort och älg i dungarna, där spela orre och tjäder i topparna. Snart drager sig sjön samman igen, så att mänskorna åter kunnat slå hvalf öfver böljorna. Det är midt framför Marsjögårdens fasader.

Sjöns vågor tvinga sig dock fria igen. Ut rulla de nu till aldrig förr nådd vidd. Hvitskummiga gå de. Bergen löpa ännu hela vägen längs sidorna, och furorna stå ännu vakt, bataljon vid bataljon. Vikarna i denna den tredje sjön skära djupt in, och holmarna springa långt ut. Det är här man ser de många röda stugorna lysa mellan träden, och

de hvita skorstenarna sticka upp ur skogsdungarna som prästkragar ur ett ängsfält. Näfverlurarna höras hela dagarna, likaså pinglet från koskällorna, och ibland får man höra stöj och skrik från fiskarpojkar som leka på stranden. Här är det också som ginsten sått sina guldmynt så frikostigt i ljungen. På en höjd ligger Breareds kyrka, hvit som en brud.

Denna tredje sjö är den egentliga Simlången, som sedan gifvit sitt namn åt hela sträckan af de fyra sjöarna. Sagan om hur sjön fick detta namn får jag berätta:

På Marsjö bodde för långa tider sedan en riddar Ulf. Han hade bara ett barn, en flicka, och hon var den vänaste mö i världen, visste folk. Så man kan förstå att många ädla riddare täflade om hennes hand! Men ingen af dem gaf hon sitt hjärta, utan åt en fiskargosse vid sjön. Då riddaren erfor detta grep honom en mäktig vrede, men dottern grät och sörjde tills fadern bevektes och medgaf att fiskarsonen och den ädlaste af riddarna skulle få täfla om henne. Från bron vid riddaregården skulle fiskarsonen simma ned till Drömmarnas kulle som låg vid sjöns andra ände. Riddaren skulle rida till samma ställe följande stranden. Den af de täflande som först hann Drömkullens topp vore segerherrn. Fiskarsonen var först, men då han hunnit till bron som låg vid Drömkullens fot och skulle stiga ur vattnet och hinna upp på toppen, stannade hans hjärtas slag. Därför heter bron än i dag Hjärtevadsbro, och sjön heter Simlången.

Denna Hjärtevadsbro är det som skiljer den

tredje och fjärde sjön från hvarandra. Den fjärde sjön är den minsta, men också den djupaste. Dess vatten är svartare än de andras. Stränderna äro runda, halfmånformiga. Om näckrosorna i den sjön går en underlig sägn: de blifva om natten till mjuka kvinnoarmar som girigt gripa den som gifvit sig i vågorna. Därför är den sjön farligare än de andra, vet man. Högt öfver dess vatten reser sig Skällåskogen med bokar på åsens krön; de likna hjälm-busken på en mörk stridshufva. Kullens massa kastar ett skugglikt dok öfver mer än halfva sjön. Därför ser vattnet kanske svartare ut än det är. I fjärde sjön häcka änder i vassarna och leka löja, sik och mört i vågen. Sjön här har också ett tillflöde, en å som heter Lillån. Den har vattenfall hvars dån spår bonden regn eller solsken. Natt-dimman ligger alltid tjock och tät öfver denna sjö. Folket tror att bakom dimman dansar sjökungens hof.

Sen bildas ingen sjö mera. Liksom den, blott en liten älf, från ett okänt fjärran kom flytande in i dalen lik en silfverstrimma, så rinner den efter att ha bildat de fyra vattnen åter bort mot det okända, likt ett band af samma ljusa metall. Jag vet icke hvart dess vatten går, hvar i hafvet den gjuter sig, eller hvart hafvet sedan bär den på sina lekande böljor. Det hvilat hemligheter öfver denna sjö. Den som lekt i dess säf och lyssnat till dess sägner, kan säga er detta.

ANDRA KAPITLET.

Simlångsgårdarna.

Många gårdar ligga på Simlångens strand. De största äro dessa fyra: Tirsholm, Marsjö, Hulte och Marsgård, en vid hvardera af sjöns stora utvidgningar.

På en holme i den öfversta sjön ligger Tirsholm. Dess hvita fasad blänker i böljorna och vid högt vattenstånd slå vågorna ända upp mot stenfoten. Mycket gamla björkar med mossslupna grenar och hängande ris, vindklösta lärkgranar, småväxta albuskar, kastanjetråd och lönnar växa kring gården så tätt att den nästan helt och hållet gömmes för den som färdas landsvägen. Men rör man ut på sjön så ser man den klart och tydligt och tycker att den är helt ståtlig med sina två stora våningar och med sina halffönster öfverst vid taklaget, liknande gluggar för någon rostig kanon. Många som de röda kottarna i gårdens granar äro sägnerna om detta ställe. Så till exempel har det gamla Tirsholm, säger folket, en gång för mycket, mycket länge sedan sjunkit i djupet. Då byggdes en ny gård på en ny holme.

Det är det Tirsholm som nu tronar vid stranden. Men, veta de gamla, äfven denna gård är dömd att sjunka i djupet. En julnatt, just som folket har rest till julottan, skall det sjunka för att aldrig mera stå upp igen. Hela sjön skall den natten vara som till lågande eld, röda flammor skola välla fram ur innandömet, rök, stenar och eld skall den spy ur sitt gap, och aska skall hvirfla om i luften. Men Tirsholm har en väktare, säger sagan, som beskyddar gården. Det är sjökungen, som just har sitt största slott i öfversta sjön. Han för ett ständigt krig med onda makter på sjöbottnen för Tirsholms skull. Till slut skall han dock duka under och gården falla.

Om alla de fyra gårdarna funnos i forna tider långa visor, till oss ha endast nått några få strofer. Om Tirsholm sjöngs det:

Gårdarnas gård är Tirsholms gård,
ty Tirsholm står uti sjökungens vård.
Tirsholm har fasta murar
och starka lurar.

Tirsholm är Hallands fagraste by,
fager i nedan och fager i ny,
fager i solljus och töcken,
fager i helg och söcken.

Tirsholm ligger på sjökungens ö,
snöhvitt och präktigt i Simlångens sjö,
ståtligst i Vänlands nejder —
under hörs krig och fejder.

— — — — —

Vågornas böljslag är Tirsholms musik.
Skeppen som lägga till i dess vik
bringa det skatter och gåfvor
och främlingars håfvor.

Sagorna om Tirsholm har jag hört mång hundra gånger. Vid vinterbrasan, då mor talade om dem. I den stora gårdssalen, på fädernegården bland torpare och drängar. Vid hösten och skörden bland slätterfolket. I stilla sommarkväll har vinden berättat dem, då jag satt i gungande båt. Se, det är något härligt att vara född där sägnerna hålla till!

Vid Simlångens nästa bukt ligger Marsjö. Den gården är byggd af idel väldiga ekstockar. Så att den står nog tiden ut. Gården ligger med framsidan mot stora småländska landsvägen. Några knotiga lindar kasta sin skugga öfver huset och vägen. Redan långt före farfars tid hade man måst spänna järnband kring dem, dessa gamla lindar. Och ändå knakade de så besatt, då stormen drog fram!

Hvad de kunna berätta mycket som de uppleft, lindarna! Är det en ljum sommarnatt, ja, då tala de om älskogssägner och kärleksmöten, om vackra damer och ståtliga krigare, om varmt blod och heta lynnen. Men är det en stormig höstnatt med vindar som fara illa fram i deras gamla förnäma kronor, hu, då tuta de ut mången olycksfull sägen från svunna dar, då veta de att tala om hat och hämnd, om värjstötar och dolksting, om hårda ord och brutna eder. För folket i bygden ha de gamla lindarna talt sina sagor, och folket har talt dem för mig.

En gång, berättade lindarna, var bal på Marsjö. Gammaldags ståtlig bal med spelmän som knäppa på gitarrer och med stråkar som ila öfver spända strängar. Frusande vin i silfverstop. Frasande siden i salarna. Dans i natten.

Då, midt i dansen och spelet, träder en främling in. Han springer rakt fram där balens drottning står, griper den ädla jungfrun och ilar ut. Där går ett rop af bestörtning genom salarna. Tjugu ryttare äro snart på jakt efter den djärfve. De höra hofslagen framför sig, de se gnistorna som spraka under hästhofvarna. Så hinna de första fram till röfvarens sida, och en griper den djärfves häst vid betslet; han faller för ett hugg från ryttaren. Men andra hinna fram. Då hejdar röfvaren sin häst och dödar sig och flickan.

En annan gång är där stor sorg på Marsjö. Godsherrn är död och kistan står på parad i likrummet. Så en natt försvinner den, ingen vet hvart. Sena vandrare säga sig ha sett den bäras ned i Simlångens sjö af underliga män med näckrosor i tjockt, svart hår. Sedan dess går den sägnen bland folket i Simlångsdalen att alla Marsjöherrar hvila i sjön. Och att alla måste dit efter döden. Naturliga roddare ha sett deras vapen glänsa på sjöbotten.

Vid den tredje sjön ligger Hulte, högt på en kulle vid högra stranden. Där bodde i flydda tider en man om hvilken ingen visste hvarifrån han var eller hvem han var. På ett främmande tungomål bröt han och med trolldom sades han syssla. En gång kom till Hulte en Sodenstierna från Marsjö

för att utforska hvem grannen var. Han blef hjärtligen mottagen, ehuru förut ingen mottagits där i huset. Det yppersta röda vin och det starkaste tyska öl bjöds på. Präktiga stekar sattes fram och värden var mycket artig. Till slut visar han gästen skarpa klingor och hvässta yxor och en hel sal med blodiga vapen. Han visade honom också benknotor och dödsallar och lik som han hade i kistor i rummen. Då rusade gästen på dörren och sprängde bort. På hemvägen såg han ljusa sken på himlen, hörde vapenklang från sjön och buller i luften. Hvita skepnader tyckte han sig möta på vägen. Därför kom han hem i en rasande fart, ångestförskräckt och hjärtängslig. Till den artige främlingen på Hulte kom han ej mera.

Om Hulte sjöng folket fordom en ful visa. Blott dessa strofer äro kvar:

På Hulte dansa gastar
och leka fula spöken,
och fula troll på kvastar
ses fara ut med röken.

I ladorna, på logarna
gå vålnader igen,
i ängarna och skogarna
bo stygga trollfolk än.

Vid den fjärde sjön ligger Marsgård. Det är en långsträckt hvit byggning, inramad inom stora björkar. Sex jättegranar stå som en ständig livvakt framför gårdssidan; en gång voro de flera. Om dem har den vandrande poeten Ödman diktat en liten visa;

Vi äro ståtliga kungar vi,
 kungar vi,
 med smycken af fin korall:
 Kung Gran, kung Fur, kung Tall!

Vi äro kungar i ståt och glans,
 ståt och glans,
 ja, kungar och herremän
 med krona och spira än.

Vi äro vakter kring gård och grund,
 gård och grund:
 sex spillror af en bataljon
 från gården till bron.

Vi äro ståtliga kungar vi,
 kungar vi
 med smycken af fin korall:
 Kung Gran, kung Fur, kung Tall.

På ena sidan om gården löper en yppig spirea-häck. Stora lönnar ge skugga hela dagen. Utanför trappan stodo fordomdags två gröna gungbräden och några trädgårdsstolar. Till vänster om gården ligger en park af gamla mosslupna björkar.

Gården ligger ett bösshäll från Simlängen. Man finner vägen ner till sjön på några slingrande stigar, utmed hvilka småfurer och vildtörnen gro.

Från gårdsbyggnaden har man den ståtligaste utsikt öfver sista sjön, öfver hulten där bortom, öfver Skällässkogen med dess bokdungar. Särskildt

om hösten är bokskogen härlig att se, då den skiftar i alla färger, från glödrödt till svagt gyllene. Från byggnadens ostfönster kan man också se stora Växjövägen, danskarnas gamla härväg på deras ströftåg in i Sverige. Man kan se hur den slingrar sig som en orm, hur den kraflar sig uppför de höga bergen, hur den vrider och vänder sig för att få fast tag och svinga sig upp.

På Marsgård hörs dånet från Lillåns två stora fall, Danska fallet och Erköpsfallet. Det hörs nästan som doft kanondunder från ett slagfält. Mest dåna fallen om aftonen, så att det är en mäktig sång som söfver Marsgårdsfolket till ro.

Sågnerna om Marsgård äro talrika som kornet i axen. Fordom, vet sagan, låg gården helt vid stranden af sjön. Men folket i gården fick aldrig hvila i fred om nätterna, utan väcktes tidt och ofta af en klagande ringning från de i sjön nedsänkta klockorna till Breareds kyrka. Så att byggningen måste flyttas ett stycke upp. Dock, tror folk, skall gården en gång i tiden åter komma på sin gamla plats.

En natt var elden lös i storbyggningen. Tusen människor på bergen däromkring, nattens sena färdenärer och risplockare i skogarna hade så tydligen sett lågor fladdra och sett flammor stiga mot skyn. Om morgonen syntes dock ej något spår af brand. Allt var i oskadt skick. Det var då folk fick tron att goda tomtar bodde på gården och höll vakt om den.

Marsgård är hvita sägnernas slott
och sagornas mark.
I Marsgård bo tomtar i bingehägnad och mått,
i trädgård och park.

Marsgård är ljusa drömmares bo,
de glades hem,
söker du fröjder och lycka och ro
gå hän till dem!

Så sjöng den vandrande poeten om nedersta
Simlångsgården.

II.

SIG FOLKESONS HISTORIA

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1850 EAST 5TH AVENUE
CHICAGO, ILL. 60607

ADVISORY BOARD

1960

TREDJE KAPITLET.

Sig Folkeson kommer till Simlångsdalen.

I sydöstra Småland ligger sjön Bolmen, orolig och sjudande. Lika berömd för sina öar, många som årets dar, som för sina sägner. I midten af sjön ligger Bolmsö, halfannan mil lång, med socken och kyrka. Skogig och fin sträcker den sig som en storkupig sköld på vattnet. Vågorna från nord slå med riktiga hammarslag mot stranden, böljorna från söder åter skvalpa stilla och melodiskt som ett rytmiskt spel på vattenkaraffiner.

I långa tider var Bolmsö sex herrgårdars egendom. Då drogo äfventyr och lustbarheter öfver ön. Då fanns också en stad på ön som hette Bolmstad. Den var egentligen blott ett stående härläger. Ty ön ligger just på forntida gränsen af gamla Sverige: som en utpost mot fiendelandet. Som det nästan aldrig rådde riktig fred där nere vid gränsen, utan alltid var oroligt, så glittrade där ständigt rustningar och vapen och genljöd det af trummor och trumpeter. Sägner måler att den ön aldrig varit i fiendehand.

Ganska långt framåt i tiderna lefde herremännen sitt lustiga lif på ön och gårdarna. Rundt kring i landet måste de adlige vika och många herresäten gjordes till bondhemman. På Bolmö sutto dock herremän ännu vid fornstor makt och myndighet då stormen kom. Den kom en gång då äfven folket fick lust att leka äfventyr och ha lustigt och därför en dag tog sina liar och tjugor och gick till strid. Detta var stormen som jagade herrarna från gård och ö och som delade jorden i små lotter mellan bönderna.

Det folk som nu kom till makt på Bolmsö var ett sträfsamt släkte som odlade teg och åker och fann glädje i skördar. Adelsgårdarnas gamla karrioler och sadeltyg veko för arbetsvagnarna och oken. Svärden fingo vika för plogarna och det lustiga lifvet för mödan och den stilla glädjen.

En af dem som anförde bönderna i resningen skall ha hetat Sven och lär ha varit en man tvär till lynne och jättelik till växt.

Hans sonson hette Folke och brukade Bolmsgården som var den yppersta på ön. Denne Folke var en afhållen man som alltid förde ett gästfritt hus och icke sällan slog på stort.

Han var väl redan en man med grå hår och vuxna barn då hans hustru dog och han själf greps af en stark lidelse till en utsockne flicka som tagit tjänst på gården. Denna flicka födde så en gosse som i dopet fick namnet Sig, efter modern som hette Sigrid. Modern dog snart, men hennes son växte upp på gården. Då Sig var åtta år dog Folke,

hans far. De äkta barnen togo gården i arf, och Sig gaf sig ut att tjäna.

Så kom det sig att Sig Folkeson blef vallpojke i Angelstad.

Där tjänade han i sex år, och för hvar år hade han ett dräktigt får i lön samt bete. Så att då han efter de sex åren tog afsked ur tjänsten hade han en hjord på tvåhundra får och lamm, alla märkta med ett tvärsnitt i örat. Med dem drog han genom skogarna och moarna ner till Halmstad. Där sålde han dem. Sen vände han in mot landet igen för att köpa en ny hjord, och på så sätt fortfor han i tio år. För hvar år blef vinsten allt större. Ett år — det var det älfte efter det han börjat köpslaga, och just det året då kung Gustaf IV Adolf drog med spe ur landet — kom Sig Folkeson på skogsstigar och genvägar nedåt slättlandet med tre tusen får; den största hjord han haft. Så att de stora femmila skogarna genljödo af bjällerpinglet och bräkandet och af ropet från alla de legda vallpojkar som drefvo på och höllo flockarna samman. Då Sig Folkeson kommit in i Halland med sin hjord och just höll natrast på ett gårdsställe i Breareds socken, fick han höra att en god läglighet att köpa en gård yppade sig för den som hade en smula besparingar. Han beslöt att höra på priset då han drog gården förbi.

* * *

På Marsjö satt gamle majoren Sodenstierna i sin karmstol och väntade de sina i ett af de inre rummen.

Först kom hennes nåd Eveline Sodenstierna och så fru Louise Beerenfeldt, äldsta dottern. Hon var änka efter kapten Nils Beerenfeldt.

Sen kom fröken Malvine, som af folket kallades fröken Gnat.

Sist kom lilla fröken Marie-Sofie. Inte alls högdragen eller sträf. Bara ett soligt leende öfver hela flickan. Hon var afhållen af alla, mest dock af majoren, hennes far, och af stallpojken Sibelius.

Det syntes tydligen att majoren hade svårt att komma fram med sitt ärende.

Då hördes fru Beerenfeldt: »Till saken, pappal!» Majoren såg på sin dotter. Det var inte kärliga blickar som möttes, fastän fars och dotters.

Så började då majoren:

— Kära! Jag har kallat er samman för att säga att till våren så flytta vi från Marsjö. Ty nu har jag sålt stället, sålt Sodenstiernarnas gamla gård. Och ni veta alla hvarför! En adelsmans skulder måste ju gäldas. Har ni förstått? — Och han tittade just på fru Louise.

Ja, de hade förstått.

Det var ingen som syntes riktigt öfverraskad. Det var blott hvad som länge väntats.

Tog till orda fru Beerenfeldt:

— Kan man kanske få veta hvem den nye ägaren är? En adelsman vill jag anta? — Fru Louise drog läpparna till ett spotskt löje.

— Nej, min dotter! Han är bara en boskaps-handlande från Småland. Men han betalte bra . . .

Fru Louise hånligt:

— En boskapskung herre till Marsjö, till Simlångens stoltaste gård! Och hvad heter han?

— Sig Folkeson.

FJÄRDE KAPITLET.

Vargarna.

När Marsjö kom ur Sodenstiernornas ägo, låg jorden i lägervall, betet i träde, och åkrarna hade gått öfver till ängsmark med uselt gräs för några magra kor. Skogen, den härliga stora skogen, hade fått växa till vilda snår, så täta mångenstädes att knappast den flyende räfven kunde tränga genom dem då han jagades af hundarna. Vildtörne och klångväxter frodades. Icke på hundrade år hade skogen gallrats. När träden blifvit gamla, så att mossan vuxit sig frodig på stammarna — de liknade trötta pilgrimer i långa skägg — då hade de fått själfdö. Riktigt multna bort, sen de en tid tjänat ekorrarna till hus med sin ihåliga, märglösa stam.

Aldrig hade man hört ljudet af en yxa i Sodenstiernornas skogar. Gud nåde den stackare som högg sig en brasa i skogen som multnade! Skogen var för djuren, och djuren för Sodenstiernornas jakter. De hade, Marsjöherrarna, en storjakt om året. Då skall man tro att där var lif och larm och rop i skogarna så det ekade i bergen. Jägar-

hornen smattrade så roligt. Skallrorna knarrade så lustigt. Det skallade från dreffolket: ohi! oha! Och hvad det knastrade i grenarna sen! Hvad det glänste af vapen och vajade af plymer! Å, där var nog så vackert. Men folket frös, ty det hade intet att elda med.

Nu råde ej storjakt i skogarna, utan timmermansyxor och sågrassel ljud dagarna i ända. Nu talade knakande brak om att en ny herre satt på Marsjö: Sig Folkeson.

Det var tredje vintern Sig Folkeson ägde gården, och det var året efter han låtit hugga i skogarna österut. Det var just samma år som ufvar och örnar måst draga bort från gamla jaktmarker och segerställen, som räfvar och gräfsvin måst vika från fäders vindfälln och lyor, som vargarna sågo sina stigar trampade af yxmän och sågare.

Det var den tredje vintern, och vintern var bitande kall med frusen snö och förfärliga nattfroster. Det var en sådan vinter som band Simlången i starka isbojor, så att man kunde åka klingande slädparti öfver hela sjön från Tirsholm ned till Marsgård. Jag har hört om ett sådant slädparti hur bjällrorna spelade lusteliga och fagert, utom just under brohvalfven där klangen blef dof som en orgelton i en kyrka och där hofvarnas tramp ljud som dånet från en aflägsen stormklocka. Damerna vågade aldrig skratta då färden gick under hvalfven.

Det var en sådan vinter som visst nu hör till sagorna blott, då eldar brunno vid korsvägar och broar för att färdenärerna skulle få tina upp sina

frusna lemmar. En sådan vinter som drifver korpar och vråkar och all stygg roffågel in i husen och räfvarna in i fäbodarna och vargarna i flockar ner mot gårdarna. En sådan vinter hade kommit tredje året Sig Folkesson bodde på Marsjö.

Sig satt just en afton i skymningen ute hos folket i storstugan och hörde på hur två statare förtalte att de förra kvällen sett spökljus då de gått mot hemmet. De voro så ense om att de sett röda glöder, ej olika glödande eldkol, lysa mellan stammarna än här och än där i skogen, och ibland hade de tyckt att glöderna voro närmare och ibland fjärmare. De hade sagt hvarandra att det ej kunnat vara annat än trolltyg, och båda hade de den aftonen bedt till Gud om frid för trollpackor och hälsa åt sina två kor.

Sig Folkesson skrattade.

Inte trodde han på häxeldar och inte fanns det trollpackor heller, inte! Slikt är bara vidskepelse och dum tro. Trollpackor! Hade någon sett en lefvande trollpacka? Tagit på henne? Mött henne om dagen då tanken var klar och mörk rädsla ej låg öfver själen? Inte! Eller häxeldar? Hade någon sett en sådan kanske, mens solen stod på himlen? Hade någon värmt sig vid sådan eld någon gång? Inte! Bara prat och fantasier! Lars Matts' Olof och Karlson, statarne, hade sett i syne. Så säkert, så!

— Inte hade de båda två kunnat se i syne, inte! Nej, så visst som saligheten vore dem kär, hade de sett röda glöder i skogen. Och förresten!

Om någon hade mod att följa med ut, så vore kanske sånt att se i kväll ock.

Alla hade mod och Sig Folkeson gick skratande först.

De hunno icke längre än till vedkasten där man hade vid syn öfver sjön in i skogen, förrän de sågo de röda glöderna i skogsbrynet. Mest bakom hvar träd lyste två glöder med flammande rödt sken. Eldkolen rörde sig af och an, men vid broändan hade de riktigt flockat sig, så att där såg det ut som då ett rödt sken faller genom ett storhåligt såll. Så tätt lyste de.

— Se! Se! Matts' Olle hade rätt! Se glöderna! Se häxögonen! sade karlarna.

— Vargarna! Det är vargarna! hördes Sig Folkesons stämma.

— Vargarna? Ja, vargarna! hördes folket.

Och karlarna började taga stora vedträn ur stacken och kasta ned mot bron, men vargarna skrämdes icke, utan de röda ögonen skarade sig mer och mer vid broändan. Den första vargen stod nu på halfva bron.

— Bomma för lagårdsdörrarna, karlar! befallede Sig, och folket vältrade trän och stammar och redskap för dörrarna.

Därefter drog sig folket in och dörrarna lästes väl. Nu stod hela vargskaran på bron, rödt öga vid rödt öga likt hundra små lyktor.

— Hvad var det jag sade då Folkeson började hugga i ödeskogarna där ingen väg förr gått och ingen koskälla pinglat. Att ofärd skulle gå öfver

folk och gård, och örnar och korpar komma flygande med hämnd, och vargar och fula djur tåga an med straff i klor och tänder. Att troll skulle taga djurs skepnader och komma öfver oss som spökgestalter och plundra gård och grund ut, därför att vi stört den eviga ron i skogarna och lugnet i fjällen där trollen bo. Nu hade de kommit, trollen! Nu blir lön för otyget att Folkeson gjorde ljusastakar af örnfötterna som hittades i skogen och dryckeshorn af vargskallen som låg på vägen en morgon. Nu har han det! I sen väl att det icke är vanliga vargar som ha ett slikt mod. Snart titta de in genom rutorna och snart gå de öfver rifna lik för att hämta trolltyget till vargskalle.

— Rätt, Sven i Kull! Sant talar du! Sig Folkeson är en syndig man som drager död och evig ofärd öfver oss. Slikt har aldrig hörts att vargar tränga in på gårdarna och gå till anfall härskarevis. Troll är det! Kanske ligga nu hustru och barn rifna i skogen. Din skull är det, Sig Folkeson. En utbörding är du, vi känna dig icke. Kanske är du en gudlös människa som vill ondt öfver oss, Sig Folkeson! Kan du svara inför oss för hvad du gjort och gör? Träd fram, Sig Folkeson, träd fram!

Karlarna skockade sig kring honom; där låg hot i blickarna, som mötte honom.

— Fegt folk ären I som anklagen en man för hvad en hård vinter drifvit skogarnas djur till! Fegt folk som skaren er kring en värnlös, då ulfvarna löpa kring knutarna! Fegt folk...

— Sää, Sig Folkeson, säger du det! Lätt är att skylla mjölnaren för stulen malt. Tror han inte att vi se Guds finger? Akta sig för det fingret, Folkeson på Marsjö! Det har tuktat större kungar än han, må han tro! Har han läst om Farao, har han läst om Saul, har han läst om Job? Har han sett ljungelden som flamar, sett forsen som bryter lös, sett slagregnet som mejar, sett stormen som välter? Där är Guds finger. Samma sak med varghopen: det är Guds finger, Sig Folkeson.

Han stod som en stark man skall stå då vantron går till storms. Där låg löje på de fina läpparna och inte en rynka sågs på den höga pannan. Ansiktenas dystra hot drog än tätare ring om honom. En af karlarna trädde fram så nära att den heta andedräkten slog emot honom.

— Guds finger, så är det! Gå efter vargskallen, Folkeson, och är du en skuldfri man så draga vargarna bort, om de äro vargar och icke troll som vänta på att få sönderslita oss.

— Vargskallen! Vargskallen! hördes de andra.

Då log Sig Folkeson än mer, men han gick och hämtade dryckesskålen. Och han kastade den ut genom rutan, som sprang i klingande bitar. Den föll ned midt bland vargarna, som förskräckta sprungo åt sidan. Där låg nu den hvita skallen och glimmade i mörkret, som en blank hästsko skiner på landsvägen.

Men vargarna skockade sig igen och karlarna sågo menande på hvarandra. En tog till ordet:

— Sig Folkeson! Ser du det: *dig söka trollden!*

Se, se! Märker du hur det glimmar i deras röda ögon? Trollögon är det! Ser du att det dryper blod från tungorna? Blodiga äro tänderna. Rödt som en glödande mila är gapet. Ser du att det är troll och icke vargar? Ser du att det är dig själf de vänta på, dig, som stört friden i omarkerna och mörkret i ödeskogarna och i bergen, dig som trotsat, som trotsat de hemliga makter! Sig Folkeson, bed till din Gud.

Då gick löjet bort af hans läppar, alldeles som ett solskimmer plötsligt viker bort för skuggan. Då rann det stora modet in i ådrorna och han slog upp fönstret och tog ett vildt hopp ut bland vargarna. Också nu sprungo dessa åt sidan. Han böjde sig ner, tog vargskallen och gick lungt tillbaka in genom fönstret. Vargarna skockade sig strax.

Men folket stod häpet, som slaget af ett Guds under.

Från den stunden sågo de i Sig Folkeson en Herrans man och sade honom aldrig emot.

FEMTE KAPITLET.

Storbonden.

Hvad han gick på som en stormare, Sig Folkeson! Han gaf sig ingen rast eller ro, han låg i från morgon till kväll, år efter år. Hvad han odlade och röjde och dikade och sådde! Hur han pröfvade på allt, hur han gaf sig i lag med allt! Hvad han ändå var för en jättearbetare!

Omarkerna röjdes och plöjdes upp. Svedjelanden såddes. Ljungmarkerna odlades. Så han förstod att få fram tjockt gräs ur de magra tegarna! Och de eländiga myrmarkerna som icke ens burit skog, de dikades och gáfvo den bästa säd. Mossarna grusades och blefvo bördiga fält. Om somrarna såg man blott böljande gul säd från gärde till gärde. Oxar och kor blefvo smällfeta. Ladorna fylldes ända till ryggingen. Korngolfven packades till åsen.

I långa foror kördes de Sodenstiernska skogarna till staden och hamnarna. Han högg och planterade, Han fick in stora pengar att lägga på gården. Marsjö blef allt präktigare; ty han sparade ej på styfrarna.

De gamla ladorna refvos ner och nya timrades upp. De gamla vishusen voro dåliga, nya kommo i stället. Stallarna tillbyggdes; för små voro Sodenstier-nornas.

Sig Folkeson lade gård efter gård under Marsjö, lade nya ängar till sina gamla, nya fält till dem han redan hade. Han blef den rikaste i socknen och den myndigaste på sockenstämman. De visste han var en Guds man och lydde honom i allt. Då blef han högmodig och såg ned på folket. Blef en storbonde. Gifte sig fint och höll stort hus. Föraktade de fattiga som slet o för den dagliga födan.

Han hvilade aldrig, Sig Folkeson. Sedan han röjt marken och gallrat i skogarna, kom turen till sjön. Han byggde först en stor kvarn som gaf en god inkomst, ty han tog alltid bra betalt af de fattiga när de fingo mala. Han byggde och murade djupa rännor som skulle leda vattnet och sätta de tunga kvarnhjulen i gång. Hvarken dag eller natt hvilade hjulen i Marsjö kvarn. Antingen det fanns mäld eller ej, skulle de gå. Sig Folkeson ville ständigt höra hur de rasslade: Sig Folkeson är kung, kung, kung!

När han byggt den stora kvarnen, reste han han fiskeverk i sjön. Stora ålkistor, fiskdammar och sådant. Visserligen bröt Simlängen ner dem för honom gång på gång, men Sig Folkeson lät hämta klippblock från bergen och väldiga stenar, dem han murade till ett bålverk mot strömmen. Somt folk säger att några block voro så stora att

sex par oxar släpade hvart och ett. På det största som sänktes i sjön lät han hugga: Detta har Sig Folkeson, som en gång var vallpojke, gjort.

Då tyckte folket att han icke gaf Herren äran, utan sig själf och började undra om han var den Guds man han hölls för.

SJÄTTE KAPITLET.

Gåfvan.

Många gårdar hade Sig Folkeson redan köpt och lagt under Marsjö. När han nu också köpte Tirsholm, då började folket undra. Undra öfver hvart han ville hän, Sig Folkeson, och när han ämnade stanna. Undra öfver om han kanske ärnade till sist få hela Simlångsdalen i sin hand. Undra öfver om han hade i sinnet att drifva dem alla från fädernetorfvan. Far satt om kvällen då det flammade i spiseln och talade med mor om, hvad väl detta hade att betyda. Drängarna talte om det, då de stodo och tröskade på logen. Flickorna talte om det, då de gingo till dansen. Folket är aldrig ljust och leende, då det bär på en stor undran. Det kom nu liksom en tung sorg öfver mänskorna i Simlångsdalen.

Han hade nog märkt det, Sig Folkeson, att det var något fatt med folket. De hälsade icke längre så vänligt som förr, dem han mötte. När han talade med några ute på äng eller fält, så voro de så märkvärdigt fåordiga. Han tyckte att somliga kastade

förstulna blickar och sågo skygga ut. Men han trodde att det var för felslagen skörds skull eller något dylikt.

En dag skulle Sig Folkeson resa inåt skogarna och se på ett hemman som var till salu. Han hade just kommit halfvägs, då han hann upp en bonde som knogade på en mjölsäck, Han höll in hästen och frågade bonden om han ville sitta upp med.

— Tack, jag går hellre, Sig Folkeson.

Det stack Sig att han fått afslag på en så vänlig erbjudan, och det änskönt mannen tycktes känna honom,

— Hvad är du för en som hellre går än åker?

— Än åker hos Sig Folkeson, ja! sade mannen och lyfte säcken högre upp på skuldrorna.

Nu gick ett ljus upp för Sig. Bondens sista ord hade kommit så bittra och hatfulla, att han med ens hade den där synen framför sig då vargarna stodo på gården och karlarna trodde honom om ondt. Nu begrep han hvad minerna betydte och blickarna som han fått och de snarstuckna hälsningarna. Nu förstod han hvarför folk kört omvägar förbi hans gård och spottat efter hans vagn. Nu begrep han allt, allt. Han var hatad, han, Sig Folkeson! Men hvarför?

— Såå, du är rädd att åka hos Sig Folkeson?

— Inte rädd just, men likaväl! En åker inte hos den som vill en ondt.

— Ondt? Hvad pratar du, bonde? Inte vill Sig Folkeson någon människa ondt, säg!

— Folk säger så, säger att han vill ha hela

dalen i sin makt, drifva oss alla från gård och grund, göra oss fattiga och usla för att han själf skall bli rik, stormrik.

— Sååå, säger folk det!

— Och mer till!

— Då tar djäfvulen folket, ty det ljuger!

— Dig först, är jag rädd, Sig Folkeson.

Sig hörde ej detta sista. Han hade slagit hästen ett duktigt rapp och var långt borta innan gubben talat ut. Han körde i vildaste fart vägen fram, ideligen rakt fram, så att hästen skummade. Han hade för länge sedan kört förbi hemmanet han skulle köpa. Han sansade ingenting. Han bara tänkte på hvad bonden sagt, och dessemellan piskade han hästen.

— Förbannade folk! Gå och tro sådant — —. Satans pack! Förbannade satans pack! svor han.

När det blef mörkt vände han. Då var han tre mil hemmaifrån, djupt inne i skogen. Han saktade hästen och lät den gå som den ville. Då, rätt som det var, fick han se en väldig karl som bar ett berg på ryggen. Karlen gick böjd, ty berget var tungt. När han fick se Sig stannade han och sade: »Får jag lasta mjölet på vagnen? Det är malet i Sigs kvarn, därför är det så tungt, ser du. Där är sand i det. Får jag lasta, du, får jag lasta?»

Sig gaf hästen ett rapp och jagade framåt.

— Satans fantasier!

Rätt snart mötte han en stor, ful käring. Hon pekade på skogen och sade: »Titta hur Sig Folkesons skog dansar!» och han såg hur träden dansade

på sina rötter, hur de slog kronorna mot hvarandra, hur de väsnades med grenarna. Så, ett-tu-tre, dansade skogen bort och bara ett stort block låg kvar. Han hörde en röst som skrek ur det: »Detta har Sig Folkesson, vallpojken, gjort!» Han såg hur blocket plötsligen vältrade fram mot honom, som ville det begravas honom under sig. Han slog hästen, men den sprang ej, gick ej engång, tyckte han, utan stannade. Då föll han baklänges i vagnen och miste sansen.

Hästen gick emellertid lugnt vägen hem och stannade på gården. Då vaknade Sig Folkesson och gick upp i sin kammare; där tog han fram sin dammiga gamla bibel och läste tills dagningen bröt in. Då selade han och körde nedåt slätten.

* * *

Det dröjde sex dar innan Sig kom igen. Då kom han som en kung. Hvad allt han hade med sig! Flockar af präktiga får och getter och svin. Kor af den stora slättbygdsrasen, oxar och kvigor, en hel här som lagt folk dref landsvägen fram. Skulle han då slå sig på kreaturshandel igen? Hvad betydde detta? Han som hade stallen fulla af djur förut! Nej, men se där! Titta där bakom hopen af djur! Vagnar med all slags redskap, nya moderna redskap för jordbruket. Så väldigt med redskap! Och vagnar med gödning: kalk, benmjöl och sill. Hvad betydde detta? Där fanns gödning för tio Marsjöägor. Hvad var nu detta?

Men folket i stugorna förstod det. Nu skulle det komma, det förfärliga som de väntat på så länge. Nu skulle han ta hela dalen. Nu skulle han muta dem bort med guld, de fattiga stackrarna! Kunde de väl säga nej, då han bjöd guld för deras usla tegar? Nej, nej! Nu skulle det komma, komma!

De knöto näfvarna bakom honom, där han drog vägen fram med sin ståtliga här.

— Den rackaren! Den bofven! Den folkfienden!

* * *

När nu Sig Folkeson fått allt samladt på Marsjögården, så mycket han tingat nere på slätten, så sade han till sina drängar och sitt folk:

— Drifven nu alla dessa djur åstad ned till gårdarna utmed hela sjön, och där det fattas en ko eller en oxe i stallet, så lämna en ko eller en oxe, och där det fattas ett svin eller några kalvvar eller getter eller får, så lämna svin eller kalvvar eller getter eller får. Sägen att Sig Folkeson ber om sin hälsning och skänker dem det. När I så det gjort, så kören ut de nya redskapen: plogar och harfvar och år och maskiner af alla slag, hälsen och sägen att Sig Folkeson skänker dem det. Forslen till sist ned all gödningen, den goda kalken och benmjölet och den sura sillen som luckrar så väl, hälsen och sägen att Sig Folkeson skänker dem det. Sägen ock att hädanefter skola de alla få mala fritt på kvarnen och att de fattigaste skola få malden fri också.

Från den stunden var Sig Folkeson kung, kung bland folket i Simlångsdalen! Aldrig hördes ett ondt ord, aldrig sågs en skum blick. Där kom ett leende öfver hela nejden.

Sig Folkeson gick som en läromästare från gård till gård, och aldrig rådde sådant välstånd i dalen som under dessa år. Det var riktiga jubel- och klangår!

SJUNDE KAPITLET.

Sig Folkesons sista år.

Åren gingo. Sig Folkeson började gråna. Hvar mänska kunde se att hans rygg kröktes och höra hur hans röst mer och mer miste sin klang. Ja, det kunde icke nekas till att Sig Folkeson, stormkarlen, gått in i aftonen som följer på dagen. Har någon sett en gammal ståtlig fura liksom längta efter att få falla, att stormen måtte komma? Sådan var Sig Folkeson mot kvällningen.

Fast han gjort ett stort lefnadsverk, var han icke riktigt nöjd med sitt lif. Åtminstone tycktes det så. Fastän folket vördade honom som en far och kung, var han icke riktigt belåten. Alldeles som om kungskronan varit honom för tung. Fast han sett idel god skörd af sin sådd, var det som om han stått för ett fält med tomma ax. Fast han för längesedan låtit utplåna: »Detta har Sig Folkeson, vallpojken, gjort», som stod på det stora stenblocket i fiskeverkerna i sjön, och i de ordens ställe låtit inrista: »Med Guds hjälp, Sig Folkeson.» Så var det ändå som om han gått och rufvat öfver

att han gifvit Gud för liten ära. Fast han icke alls trodde på spådomar, så var det liksom Snok-Börtas ord lagt sig som tungt järn öfver honom, då hon sagt: »Sig Folkeson, Sig Folkeson! Ingenting betyder det att du hjälpt fattigt folk, att du malt fritt, att du låtsat dig liten! Vår Herre har ändå sett att du velat räkna dig för mer än dem du hulpit, att du gjort dig från bonde till herreman, du, Sig Folkeson! Men det skall du veta att ingen är herreman mer än Vår Herre, och större träd har han blåst omkull än hvad du är, Sig Folkeson! Kort lär din släkt regera Simlångsgårdarna!»

Sig Folkeson ansågs för mäktiga rik. Ingen anade hvad det kostat att köpa alla de stora skänkerna den gång han greps af barmhärtighetstanken mot det fattiga folket. Eller hvad det kostat att ligga från arbetet i skogarna, mossarna och fälten, alla de långa år han gått kring bland folket. Eller hvad det kostat att hålla ett stort hus med välfägnad och gille för hvar man som trädde inom tröskeln. Eller hur många lån han förlorat och huru många vänner han hulpit.

Så att då Sig Folkeson en dag sålde sina stora fiskeverk i sjön, då ville folk alls icke tro att han varit nödd och tvungen. Han som hade Marsjö och Tirsholm och fyra andra gårdar i sin ägo, så att man kunde stå högst på Bockåsen och se öfver de tre sjöarna och deras stränder, utan att se andra fält än Sig Folkasons, skulle han behöfva sälja för

nöds skull? Det trodde alls icke folket. Ty det visst icke att alla gårdarna voro intecknade.

Men så en dag sålde han kvarnen som malt i långa år de fattiges säd. Då kom en stor tung tanke öfver folket. Och sen kom ryktet. Det lopp från gård till gården, från stuga till stuga, liksom elden från tufva till tufva, från strå till strå. Ryktet, det otroliga ryktet, att Sig Folkeson skulle bli tvungen att gå från gård och grund, om icke snar hjälp komme. Som en löpeld gick ryktet genom Simlångsdalen. Då var det som det skedde, det underbara. Hämförelsen kom öfver Simlångsfolket, det fattiga, tåliga. Den började, hämförelsen, långt i nordost i skogarna där en flicka drömt hur hela socknen offrade åt Sig Folkeson. Därifrån spred den sig som en ljum vårvind öfver hela dalen.

Däraf kom det sig att bonden i stugan tog sin bästa ko, ja det säges att det funnos de som togo sin enda ko, lade repet om hornen och ledde åstad mot Marsjö, där Sig Folkeson bodde. Det var en dag Sig Folkeson stod på sin trappa i tunga tankar som han fick se det konstiga tåget komma: horn vid horn, så lång vägen var; liksom en stor marknadsdag. Men när tåget af de råmande korna tagit slut, så vidtog ett annat: torpare med får eller getter, knektar från skogstorpen med en gris eller en gås, backstusittare med ett litet lamm, undantagsfolk med en höna i en korg, sist kommo några barn med plockade vildblommor och bundna kvastar, liksom skulle dessa kunna rädda Sig Folkeson och Marsjö.

Sig Folkeson ville icke taga emot deras skänker. Han grät och bad att de skulle taga dem med sig hem igen. Så illa vore det alls icke ställdt att han behöfde taga de fattiges sista skärf. Han skulle reda ut allt ändock, blott han finge tid. Han skulle köpa igen de fattiges kvarn så snart, så snart. Han bad dem för Guds skull att de icke så illa skulle göra mot honom.

Men de bundo korna på gården och släppte fåren och getterna i kättarna och satte in hönorna i hönshusen och ville gå hem. Sin skänk ville ingen taga tillbaka, och barnen kastade sina kvastar på trappan där Sig Folkeson stod.

Då tackade Sig.

Men från den stunden var han som barn på nytt. Alla tankarna voro borta, han jollrade och lekte med sig själf som små barn leka, han blef en liten och klen och spenslig gubbe, en skugga af Sig Folkeson. Ingen mänska kunde se att det var en man som förmått kämpa en stormkamp med lifvets starka makter, en trotsare som lekt med ödet. Ett klart, soligt skimmer låg öfver hans barnsliga drag.

Två år efteråt gick han till fäderna. —

Där var ingen utom de närmaste bjudna till begrafningen. Dock kom folket objudet, flockvis, i skaror, i båtlag öfver sjöarna. Så att det mer än väl syntes hur älskad Sig Folkeson varit. Ja, gamle gästgifvaren Brand kom, han som i lifvet aldrig velat hälsa på Sig en gång, kom för att hedra den store odlaren. Han ville bära vid kistan med, och

det fick han. Några kransar på kistan funnos icke; så hade den döde velat.

Hela den långa vägen till kyrkan var granrisströdd. Ljusa björkar och mörka enar hade folket huggit och ställt framför stugorna, och vid grindarna och leden stodo barn som kastade prästkragskransar och blåklocksbuketter på kistan och likvagnen. Så att då kistan kom fram till kyrkogården var den mest höljd af blommor: det var som likvagnen kört ett lass blåklockor och prästkragar.

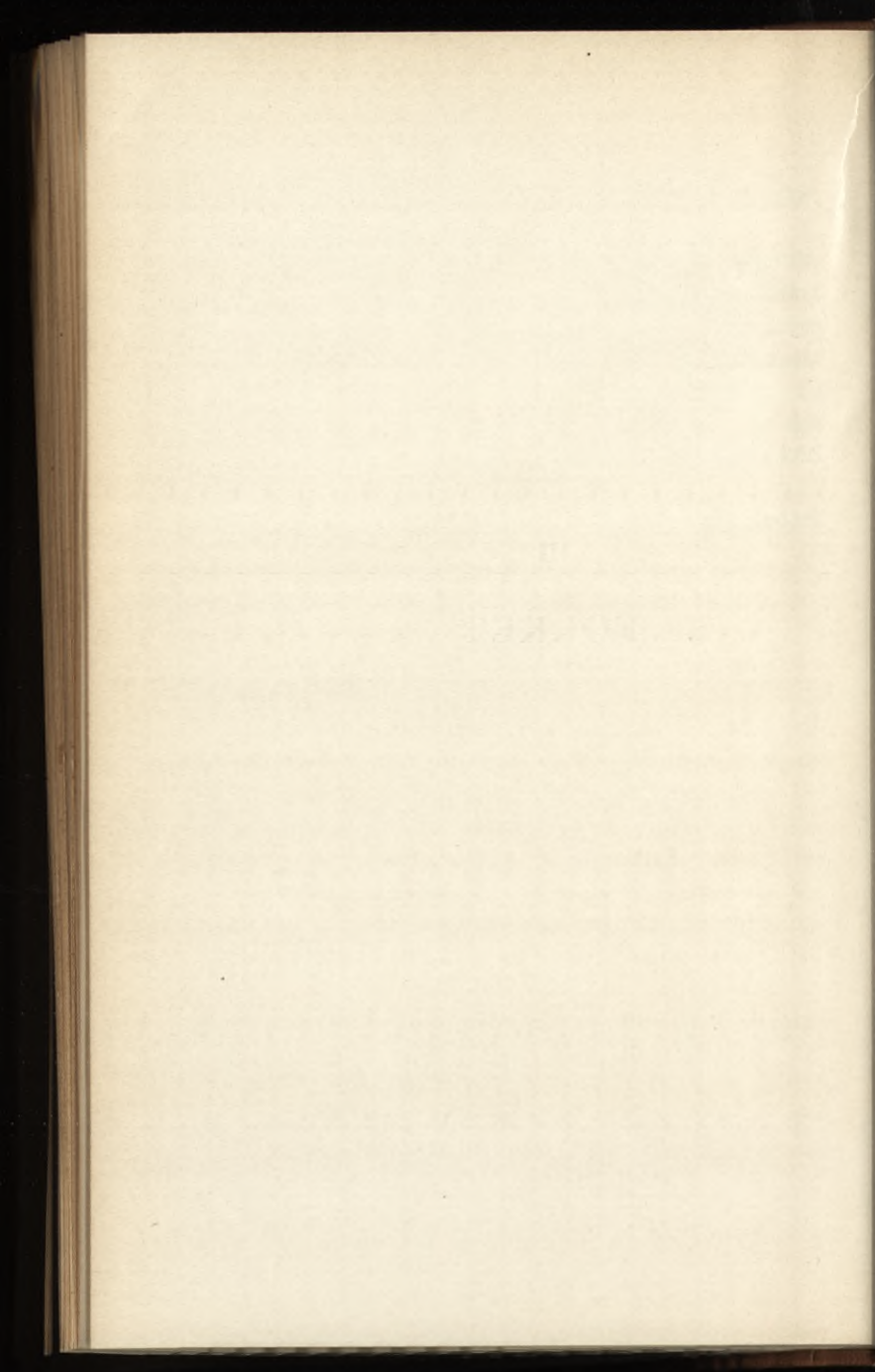
Så slutar sagan om Sig Folkeson, som ändock icke är någon saga.

III

FOLKET

ÅTTONDE KAPITLET.

Folket.

Storvulen och härlig är naturen kring Simlångens sjö, full af jublande sång till livvets ära, stämningsrik är den, mättad af saga och sägen.

Men mager är marken, o, så förtvifladt mager. Skral är tege, stenbunden är jorden. Skördar vill den icke bära. Bete vill den aldrig gifva. Sår bonden säd, så skördar han sten, sätter han frö, så mejar han ljun. Evig otack blir hans mödas lön. Skog, buskar och ljun trifvas godt, men icke strå eller ax. Därför är det som folket här är så fattigt och uselt. Fattigare än annorstädes. Visst plöja de alla vårar och så, men ofta få de knappast hvad de sådde då skördens dag kommer. Det är ändock för besynnerligt med detta folk, ty hvarje vår de så sin skäppa säd, äro de hoppfulla. Fast de gäckats i sin tid och deras far och farfar i sin, så ha de ändock alla hvarje vår samma starka tro att denna gång skola de säkert få en god skörd. Aldrig har jag sett ett folk tråla värre än folket i Simlångsdalen. Gäckadt hopp och tungt arbete ha också

satt sin prägel på mänskorna här. Krumma, böjda ryggar få de. Tung gång och släpande, trötta steg. Ansiktena äro så dystra och svårmodiga, så färade och färglösa. Ögonen ligga djupt som borrhålen i en klippa. Håret faller i lugg öfver pannan. Men segt är folket som synden. Både i att svälta och slita. Både i ondt och godt. Misstänksamt, vidskepligt och hämndfullt, uppoffrande, modigt och segt. Sådant är det också, att lätt skulle man få det folket att tåga med för att eröfra Drömmarnas Slott, men lika hastigt skulle ett förfluget ord i ledet få det att vända vid murarna. Vore det folket en präst, så kunde han i dag häda Gud och i morgon prisa honom. Vore det folket en fältherre, så förde han i dag sina vänner, i morgon gick han emot dem. Hvad är det som gjort det till ett sådant folk? An grubblande, än handlande, alltid ett flarn för tankar som sätta sig i hjärtat och leda dem. Kanske är det de höga bergens skull hvilka stängt dem så som en stad stänges af murar. Kanske är det trollen i bergen och i skogarna och framför allt de underliga trollen i den underliga sjön som leda dem. Kanske är det den magra, klipprika jorden som danat dem så, kanske slitet, kanske en nyck af Vår Herre. Kanske allt detta tillsammans.

Bland detta folk hade Sig Folkeson gått i sin tid. Från stuga till stuga, från gård till gård, för att lära, visa och vara som en far. Hur man skulle rödja i skogarna för att få fetast jord, hur man skulle gräfva diken i myrmarkerna, hur man skulle

odla mossarna, lärde han. Hur man skulle så roffrö utan att skörda ljung och sätta kålplantor utan att få stenar. Hur man skulle samla ris på åkrarna och bränna det, för att få aska till gödning och på så sätt luckra jorden. Hur bra det var att strö kalk på trädan och lägga benmjöl på ängen.

En gång kom Sig Folkeson till torparen Sjö, han som bodde längst in i Herteredsskogen. När Sig kom, gick Sjö och plöjde sin jordbit. Vid den ena sidan om plogstängen drog kon och vid den andra drog hustrun. Sig trodde icke hvad han såg.

— Hvad gör du, satan? Plöjer du med din hustru?

— Kon orkar icke ensam, Sig Folkeson.

— Förfärlige, fruktar du icke Guds straff?

— Mer fruktar jag att icke få bröd till vintern åt hustrun och åt alla barnen.

Så plöjde han vidare. Men Sig Folkeson gick fram och tryckte den mannens hand.

Efter en stund kom han dock att tänka på att bonden haft än ett val. Hvarför hade han icke ställt sig själf vid plogen och låtit hustrun köra? Detta gick han fram och sade till torparen.

— Ja, se, svarade då torparen, nog trodde jag att jag skulle orka biten ut, men jag är gammal nu, så jag stöp då vi hade detta stycket kvar, och då fick mor ta i. Ty se, vi måste ha plöjt ut stycket i dag, för kon är inte min utan grannens.

En annan gång kom Sig Folkeson till Snäckhult där bonden Matts Larson bodde. Det var ganska sent om hösten, så att nattfrosten börjat bita.

Då han kom fram till stugan, stod Matts och dikade i myren. Han stod mest med halfva kroppen i dyvattnet medan han spadade.

— Matts Larson dör, om han står i vattnet ett ögonblick till. Stig upp, stig upp!

— Slätt inte, Sig Folkeson. Så här har jag stått en vecka, så att nu är jag van. Och skulle benen skälfva för mycket ibland, så tar jag väl en klunk ur flaskan. Värre är det inte!

När Sig Folkeson gått i långa år bland detta folk, så visade sig till slut att välstånd började spira. Mest kunde man se det på barnungarna som förr sprungit halfnakna midt i vinterkyla. Nu gingo de klädda i hela kläder och om söndagarna hade de vackra rutiga kjolar som mor väft. Man kunde också se det på att mor hade en ny psalmbok i kyrkan i stället för den gamla där hvartannat blad fattades, så att hon ofta fått stämma upp den nästföljande psalmen, då den som skulle sjungas saknades i boken.

Allra bäst såg man det dock därpå att de dystra ansiktena fingo en gladare prägel. Karlarna började stryka upp luggen som hängtt tofvig ned öfver pannan, och ögonen voro icke så lika borrhål som förr.

Man skördade nu också annat än sten och mejade annat än ljung, och man hade lärt sig att gallra skog och sälja. Många fattiga hade blifvit burget folk i Simlångsdalen.

NIONDE KAPITLET.

Gästgifvaren.

Gästgifvaren Lars Brand hade bred panna och sträfva drag. Ögonen voro stora och stålblå och ibland kunde de glittra af fröjd. Det var när han fick tala om sina äfventyr! Lars Brands hustru hette mor Maja-Lisa. Hon var ståtlig och grann, vänlig och hjärtevinlande.

Lars Brand var en man af Sigs sort. Kanske icke en sådan rifvande kraft eller en sådan stormmänniska som denne, men i alla fall en af dessa män som älska att föra krig med hårda makter. Han hade mycket af »tusan djäflar», men också mycket af svårmod i sig. Mot det förra hade han intet botemedel, mot det senare slätt ingenting annat än sina historier. Han gick sällan i kyrkan, trodde på mycket litet och hatade allt som icke visade sig äga mod och kraft.

När Lars Brand hade köpt Marsgård, så gingo hans marker rundt hela sista Simlångssjön. Så att då han stod på kullarna vid gården och såg så långt ögat nådde åt norr, söder och väster, kunde han

sträcka ut handen och säga: »Detta är mitt». Österut mötte prästgårdsägorna.

Gästgifvaren i Breared var den ende som på sockenstämmorna djärfdes sätta sig upp emot Sig Folkeson på Marsjö. Detta gjorde Lars Brand också alltid i Sigs första år. Röstade Sig Folkeson ja, visste man lika säkert att det skulle komma nej från gästgifvaren. Den tid folket misstrodde Sig låg gästgifvaren öfver på stämmorna, men sedan den förre köpt de stora gåfvorna åt de fattiga, låg Brand ohjälpligt under. En tid höll han i sig, men snart kom han alls icke på stämmorna.

Hemma på gården var Lars Brand kung. Var det en vinterkväll då gnistorna sprakade från den öppna, vitlimmade spiseln, var det en ljus sommar-afton med månsken in genom rutorna, var det en mörk höstkväll med skvalande regn ute, då skulle ni suttit med i ringen kring gästgifvaren och hört hans tusen historier. Gud så många äfventyr han hade haft under sina vandringsår, åren då han gick med kramsäck land och rike kring! Han hade legat insnörd i bolsterpåse på Lapplands snöfält och lyssnat till de irrande renarnas klappersprång och somnat in vid vargtjut och roffågelsskrik. Han hade farit med på timmerflottarna nedför de forsande Norrlandsälfvorna. Han hade varit nere i grufhvalf och och bergkamrar, i klyftor och schakt. Han hade varit med om björnjakter där det gällt lifvet hvar timma dagen om. Han hade varit jagad af vargar genom de stora öde skogarna. Han hade bott hos lappar i rökiga tält. Han hade stått på bergen och

skuggat för ögonen och sett norrskenet. Han hade sett den eviga snön och solen som aldrig går ned utan lyser dag och natt sommaren lång däruppe.

Folket ruskade ibland på hufvudet, då det lät som mest otroligt. Och ibland stötte man hvarandra tyst i sidan. Men gästgifvaren bara drog på det ena äfventyret efter det andra, den ena historien på den andra. Han var en så gudomlig berättare Lars Brand, tyckte alla. Han satte lif i allt. Det var just som om de själfva sett midnattssolen, som om de själfva jagats af vargar. Ja, en gång satt en gosse och lyssnade med på äfventyren, och han var så inne i varghistorien som gästgifvaren höll på med, att då hans gamle vän gårdshunden kom och nosade, han grep sin träsko och slog hunden i skallen, skrikande: »Bort, ditt förbannade vargtroll!»

Bland alla dem som höllo vägrast på Breareds gästgifvargård voro sommartiden äfven de många bjälkkörarna från Småland. De hörde till dem som ifrigast lyssnade till gästgifvarens historier. I långa foror af ända till ett halft hundra stycken bjälklass, kommo dessa smålandsbönder körande. Hvad det såg stort och ståtligt ut då dessa foror som aldrig ville taga något slut, kommo nedför de slingrande backarna! Ingen österns karavan med dallrande solglitter öfver guldstickade sadlar och silfverbeslagna remtyg var någonsin ståtligare än denna väldiga rad af timmerlass vid timmerlass.

På Breareds gästgifvargård hade smålandsbönderna sitt sista rastställe på vägen till Halmstad.

Här kunde de stanna i dagar, lockade af gästgifvarens berättelser. I synnerhet på hemvägen lågo de öfver här, ty då hade de pengar till öl och sädesvin.

En sommar, det var en strålande vacker sommar, kom ingen fora på den sedvanliga tiden. Gästgifvaren undrade hvad detta skulle betyda. Han tänkte på att han kanske icke skulle få berätta sina äfventyr till slut. Hans panna mulnade, hans drag blefvo sträfvare vid tanken härpå, och han kunde sitta i långa timmar med hängande hufvud, midt i fullaste sommaren. Så en dag, just som han stod och spejade uppåt backarna, kom ändtligen den långa raden af bjälklass. Fast han blott såg de första lassen, kände han strax igen foran på de löfvade, småväxta hästarna. Men ju närmare de kommo, bjälklassen, desto tydligare vardt det att något måste vara på tok i Småland. Så sannerligen! Satt där icke en flicka på hvart lass och körde.

Den besynnerliga foran höll in på gården och flickorna togo fram sina röd- och grönmålade matskrin. Så kom då gästgifvaren ut, mörk i hågen, och sporde hvad detta ville betyda. Flickan som körde första lasset knyckte på nacken och sade att det betydde att mor skickat ut henne i stället för far, ty far blef för länge på färden. Mor hade ock sagt att det var här på Breared far hade försinkat sig och att det bodde styggt folk i Simlångsdalen och att gästgifvaren var den värste.

Då klarnade Lars Brands ansikte.

I två dar hade gästgifvaren icke gjort annat än talt äfventyr och historier för flickorna. De hade glömt både fora och förmaningar, de hade gifvit sig Lars Brand alldeles i våld. Nu var det tredje dagen och bjälklassen stodo lika stilla på gården. Och inte skulle de heller den dagen få rulla åstad. Nej den dagen, tredje dagen, skulle gästgifvaren tala om sina yppersta historier och på aftonen skulle det bli dans och spel och slätteröl och där skulle flickorna vara med.

På aftonen kommo alla bygdens unge män. Spelmännen kommo; själfve Per Vandrare, gitarrknäpparn, kom. Klockaren Vallenbäck kom och Ödman som kunde dikta visor kom och alla som tyckte om ett gladt gille kommo. Där var dans och spel och fröjd i högsta sky hela natten igenom. Så uppsluppna, så lekande fria hade man aldrig träffat några jäntor som dessa hvilkas lass stodo och väntade ute på gården. De voro inte rädda att ge hvarken kyssar eller famntag, smålandsflickorna! Och Lars Brands röda, söta kryddvin tyckte de så om.

Fjärde dagen körde de sin väg.

* * *

Nästa sommar kom heller ingen fora på sedvanlig tid. Men efter en tid kom den. Gästgifvaren hade just fått syn på den, då den kom i backarna. Konstigt! Icke voro hästarna löfvade som eljest. Det måste åter vara något på tok i Småland. De voro snart framme vid gården, bjälklassen. Sanner-

ligen! Såg han då rent rasande? Nej, där satt ju bara gamla käringar och till åren komna kvinnor på lassen!

Kvinnorna körde icke fram på gården, de höllo in på vägen. Hon som satt på första bjälklasset skrek öfver gårdsplanen, om gästgifvarn var inne. Gästgifvarn kom.

— Jaså detta är gästgifvarn i Breared! Fy då! Han måtte skämmas! Tvi en sådan karl! Spotta på honom skulle en göra, om det vore rätt. Jaa, bliga han, han skrämmer ingen! Först locka karlarna att glömma bort både gård och kritter och grisar och hemmafolk med, bara för sina usla histories skull om björnar och vargar och andra odjur och troll. Och så sedan! Herren förbarme sig så han hade ställt till! När vi då för att bota eländet skickade våra töser ned med timret, så förleder han dem också med sina förfärliga osanningar och sina usla historier och äfventyrligheter! Så att hela vintern ha de inte gjort annat än längtat efter sommaren för att få komma härneråt igen. Å, nej då! Så ha de gått och fått kärleksgriller till pojarna här också! Är det kristligt? Herre Gud, så okristligt!

Och alla kvinnorna från det ena lasset till det andra stämde in, och de knöto och hötte åt Lars Brand där han stod först mulen och arg, sen trygg och leende.

Gästgifvaren svarade intet, han gick in och fick ut stora muggar med öl och starkdricka som han lät bjuda laget rundt. När detta skett satte han sig på

en stock som låg på gården och började tala om hur det skett att flickorna kommit till att stanna, och så strax var han inne på sina historier. Där kom den ena käringen så småningom närmare än den andra, och till slut hade de slagit en stor ring kring Lars Brand. Där stod en och hade handen bakom örat till att höra bättre. Där hade en satt sig på huk strax vid honom, Där trängde sig en gammal gumma genom ringen och ställde sig allra närmast. Där stod en och strök honom på skuldran och sade för sig själf: »En sådan karl, en sådan präktig karl!»

Först på fjärde dagen körde kvinnorna till Halmstad med timret.

TIONDE KAPITLET.

Tro.

I skänkstugan på Breareds gästgifvargård sutto en dag skogvaktaren Mård och byskolläraren Johanson vid hvar sin finkel. Det var lördags afton, så att golfvet var nyskuradt och strödt med finhackadt enris som spred en stark skogsdoft i rummet. Det var sommartid, så att man eldade icke i spiseln utan en mörk enrisbuske stod midt där eljest långvedsstickorna plögade flamma. Busken stod stel och rak med en kvast af nattvioler i toppen och var icke olik en skyltvakt med blank hjälm. Löfruskor af björk och bok stucko ut från murkransen, och i takåsen hängde en häggkvast, full af flugor. Den liknade en svartprickig klädtygsflik med grön botten. I rummets ena hörn stod en klocka som nådde från golf till tak. Dess tick-tack ljud som hårda knäppningar med en smattra och timslagen som klangen från en vällingklocka. Dörren till uret var bukid med röda och gula målningar ur Israels historia.

Från rummet bredvid hördes slammer af knifvar och porslin samt ett rassel som då man skurar tråg

eller fiskkar. Då och då hördes röster därifrån, någon gång ett glädtigt skratt.

Tre nya gäster hade skarat sig till de två förutvarande. Dessa buro alla landsvägsgesällens och tiggarens tydliga särmärken: trasiga byxor och uppslitna skor, svältremmen hårdt spänd om midjan, slokiga bast- eller halmhattar samt glada drag och strålände ögon.

Det var nu ett besynnerligt samtal de förde, dessa fem. De hade i ett slag blifvit filosofer. En af tiggarna, han som af de andra kallades Prins Flyggare-Olle, hade just ordet:

— Se, jag tror då det, att när man knallar bort, så får man det riktigt bra. Si, först kommer man in på en stor, bred väg som leder till skyarna. Den har milstolpar af gull och vägskälmärken af silfver. Så växer där rosbuskar i dikeskanterna där vi ha tistlar, och mandelträd där vi ha suraplar. Riktiga bäckar med sött vin och finkeldricka flyta där. Längs vägen blomma päronträd året om och stå jämt och samt alla träd i sommarflor. Lärkspel och göklåt hör man hvar dag. Åka får man i hölass och pannkaka får man äta till hvart mål, så att man lefver just som en kung. Spelmänner med giga och fiol finnas öfverflöd på, och hvarenda tös kan dansa slängpolska och Marsgårdsvals. När man så gladeligen hunnit vägen genom skyarna, så står man vid den stolta himlastaden. Dit vandrar man så in som i en kungasal, det spelar i rymden och sjunger i luften och det är som en klar solskensmorgon i juli hela den långa evigheten.

Och Prins Flygare-Olle dansade öfver golfvet som om han redan varit på färd till himlastaden.

Sedan fick den andre gesällen ordet, han som kamraterna kallade Prins Luffare-Knut:

— När en är död, så tror jag att en kommer in liksom i en kyrka. Den är målad fin och grann och klädd med lingonris och blomsterkransar. Där är nu fullt upp med mycket folk som ha helsikes roligt. En del spelar klot på stora gången, med de förgyllda gamla predikstolsapostlarna som käglor. Där ser jag Vallenbäck bland de spelande. I prästbänken ha de slagit sig ned som spela kort och kyrkvärdsbänken har man målat rutor på och där spelar man bräde så tärningarna slamra. I sidogångarna hoppa pojkarna bock eller också leka de gömma med töserna i bondbänkarna. I orgelbänken sitta spelmännen och där ser jag Per Vandrare. Sakristian är på pricken lik salen här med glas och muggar och finkel och enrisdoft, och dit går jag själf. Vapenhuset är, ta mej fan, en bra dansplats, och från predikstolen berättar gästgifvarn sina historier.

Prins Mickel-Måns, som kamraterna kallade den tredje för hans röda hårs skull, fick så ordet:

— För mig är himmelriket likt Marsjö kvarn, fast af gull förstås och med vingar af blått siden. Den saknar aldrig vind och aldrig mäld och himlafolket behöfver bara äta och ligga på rygg och titta på Marsjö och Simlängen. Ja, vi ligga hela Guds långa dag i solljus och skogsdoft och se på allt det härliga.

Tog sedan skolmästaren till ordet. Han talade

tyst och försiktigt, som om han talat om en stor hemlighet, den där ingen obehörig finge veta:

— Han trodde icke på slika barnsagor, sade han. Nej då! När man är död, så är man död och kommer icke till några himmelriken alls. Man soffer en lugn sömn som efter en het arbetsdag, det är allt. Den är härlig, den sömnen, skulle de tro, mycket bättre än deras guldstäder och kyrkor och Marsjökvarnar. Ty den skänker oss en oförstörbar ro, en ro lik aftonsvalkan efter sommardagen, lik friheten efter fångenskapen.

— I helvete får du slik ro, skolmästare!

Rösten kom gäll och skorrande från dörren till gården och en ful, eländig gammal käring trädde in.

— Broskogs-Börta! hördes männerna.

Hon svarade ej, men redde sig plats vid bordet. Och så slog hon sin enpåk hårdt i bordskifvan, så att muggarna klucko till mot hvarandra och en piga förskräckt öppnade dörren.

— Hit med två supar, djäflunge!

Hon tömde suparna i ett drag mest och vände sig så mot de andra:

— Skog-Börta sade ni, och himmelrik talte ni om; fy tusan, de tu höra ej ihop! Jo, som ormen och fågeln, som synden och kärleken. Nej, Skog-Börta och helvete, de äro ett! Skog-Börta är syndens barn, det vet ni väl, fattig, usel, förfallen, syndig, brottslig, full af onda planer och stygga ord. Helvete och Skog-Börta höra samman. Ja, ja! Jag blir en gång satans styfemor, ska ni få se! Ha, ha, ha! Och ändå inte sämre än alla ni andra, fast jag svär och

stjäl och hatar Gud. Inte ett bittersta grand! Svär inte ni ock, era djäflar? Stjäl inte ni ock, kanaljer? Hedern från er nästa, arvet från er bror, oskulden från barnet, själafriden från den döende, friheten från fången, äran från Gud, hämnden från Vår Herre, dygden från den värnlösa, så sant som jag själf en gång var dygdig och värnlös! Hvad är jag mot er? Hvit som snö, satar! Att stjåla en bit bröd då hungern tär, hvad är det mot att stjåla hedern från den oskyldige, dygden från den värnlösa! Alla, alla ären I skurkar! Ju bättre I han det, ju högre I stån, du skollärare, ju rikare I ären, du prost, desto större skurkar ären I! Desto flera han I röfvat hedern från, desto flera oskyldiga han I förtrampat! Och så talen ni om himmelrik! Skäms kanaljer! Nej, till helvetet gån I. Präster och länsmän främst, sen I alla, alla andra, så många som sett Guds klara sol med annat än barnaögon. Där träffas vi, där råkas vi, djäflar.

Och hon slog enpåken i ekbordet, så att muggarna skrällde och pigorna förskräckta tittade in.

Sedan gick hon sakta ut och försvann i den ljusa sommarkvällen.

ELFTE KAPITLET.

Klockaren Vallenbäck.

Ett stenkast från kyrkan ligger klockargården. Liksom Sig Folkeson en gång förde regemente på Marsjö, så förde Jacob Vallenbäck regemente här. Ett lättsinnigt regemente förde han, det är sant, och alls icke värdigt en kyrkans tjänare som han ju var. Sitt klockarkall tog han mest på skämt. Han, klockaren Vallenbäck, ville vara med där gigan gick och tappen aldrig sattes i sprundet. Han ville vara med där polskorna gingo i flygande fläng på broar och ängar. I alla äfventyren var han anförare och hjälte i alla slagsmål. Det var han som en gång fick ett helt dansgille att klifva upp på takåsen till Kullagården, hvarefter han tog bort stegen, så att hela flocken satt där uppe och red grensle öfver åsen som blåkullakäringar. Om morgonen då folket vaknade, såg man sju, åtta spöken på taket och vågade sig icke ut förrän solen kommit riktigt fram; då kände man igen de sällsamma gästerna. Det var också han som satte i gång vallfarten till Klöfkungen, sedan han sågat af tvärbjälkarna i

bryggan öfver Klöfan, så att då tåget kom, hela hopen föll i det grumliga vattnet. Det var också han som natten till en söndag fick ut alla de gamla kistorna ur kyrkhvalfven, de gamla munkarnas bläckkistor, adelsmännens förvittrande sarkofager och alla träkistorna som mest föllo i sönder, fick ut dem alla och ställt dem på grafkullarna med uppskrufvade lock, så att allt kyrkfolk om morgonen dödsförskräckt flydde sin väg. Främst sprang prosten, veta de gamla berätta. Värst var klockarn i unga dar med sina upptåg och gyckelspel. På gamla dagar då lederna började styfna och sinnet, det glada ungdomssinnet, gå i sorg, höll han sig helst vid tunnan i gillesalarna. Mestadels satt han då grensle öfver den med en vinbärgren i hatten.

Hemma på klockargården förde han ett stormigt, men gästfritt lif in i sena ålderdomen. Landsvägsfarande, kända såväl som främlingar, och hvad folk i trakten som ville, voro alla välkomna gäster i Jacob Vallenbäcks hem. Och nätterna igenom rullade kägelkloten. Somt folk säger att kloten voro döds-skallar och käglorna ben, stulna ur grafvarna. Nätterna fram hörde man också sång och lustigheter ljuda. Sitt sädesvin bjöd han alltid i oxhorn och urholkade hästhofvar, i benpipor eller dylikt. Han var en egen man, klockaren Vallenbäck!

När icke kägelkloten rullade, så var det alltid dans i klockargården. Ingen hade sådan tur att få spelmän till gillena som Vallenbäck, och ingen kunde få samman flera danslystna än han. Ty han var en öfverdådig karl att kunna roa ungdomen. Så han

gick alltid en hel vecka före gillet och pyntade och löfvade och gjorde vackert eller tänkte ut lustigheter! Marknadsstånden som annars stodo skräpande längs kyrkogårdsmuren, dem fick han fram på gården, klädde dem i löfskrud och blommor till små lusthus för två. Han fick en träställning i brokiga målningar midt på dansplatsen för det stora drickankaret. Färdstallet som stod till höger om gården fick han inredt till en präktig sofkkammare för dem som ej önskade gå en lång väg hem efter dansen. Där sof då par vid par i halmen. Vid särskildt högtidliga tillfällen gick Vallenbäck klädd i en gammal röd rock och i en gul pappersmössa, lik en påfve i högtidsskrud. Då strålade ungdomen, ty då visste den att klockarn var vid godt lynne.

En kväll, en lördagsafton var det, satt Vallenbäck ensam i klockargårdssalen. Han satt och såg på de tomma väggarna och tänkte på hur han hade sålt alla möblerna för att få vin och lustigheter åt ungdomen. Nej, inte alla! Där borta i hörnet stod den gamla orgeln med sina halfva tangenter och sin söndriga pedal. Och så hade han ju stolen han satt på, fast den var utan ryggstöd och trasig i stoppningen. Herre Gud! Inte kunde någon se att den stolen hade stått i kung Gustafs slott, men det hade den en gång, det visste Jacob Vallenbäck. Eller att den trasiga orgeln varit kyrkorgel i forna tider! Han måste flytta sig fram och spela ett slag! Och så började han spela på de halfva tangenterna. Först några bitar ur koralen, sen gick han öfver till dansvisorna, de jublande glada polskorna och

valserna och kadriljerna, så att det riktigt sjöng och tutade i det gamla skrället. Och han tyckte att det var så underligt att han kunde spela dansvisor och polskor och masurkor på en orgel. Han lyfte just fingrarna från tangenterna för att sluta en lekande dansmelodi, då han märkte att tangenterna rörde sig af sig själfva liksom spelade af osynliga händer, att pedalerna nickade upp och ned, och att polskan allt fortfarande dundrade ur det skröpliga verket. Ha, ha! Så härlig polska hade han aldrig hört, sådan musik aldrig lyssnat till! Hvad fan hade varit i hans gamla orgelverk? Det lät som trummor och trumpeter, som lurar och cymbaler, som cittror och harpor, som tusen sjungande fåglar. Han lade örat till och lyssnade hur det sjöng därinne. Och så grep han den trasiga stolen och dansade rundt med den i stugan så fort benen löpte undan och han kände hur gikten gick ur kroppen och ålderdomen ur blodet. Ja visst! Han var ju sjutton år och var på bal hos majorens på Marsjö, nu mindes han det. Han dansade ju med unga Marie-Louise. Sirligt, sirligt skall du dansa, Vallenbäck, ty alla titta de på dig. Och han dansade så sirligt och förnämt som en gammal grefve. Han dansade salen rundt och ut genom dörrarna och nedför stigen till kyrkan. Hvad det gamla skrället hade för godt verk som kunde höras så långt! Han polkade öfver grafkullarna förbi kyrkan och nedåt stigen som förde till prästgården. Då var det som han törnade emot en vandrare som kom med en kramlåda på ryggen och föll i diket. Då var det sången tystnade och dansen

med Marie-Louise slutade. Då var det han märkte att han låg med en söndrig stol i diket och stirrade på Låd-Hellgren, hans gamle vän från många äfventyr.

— Hvarthän så brådt, bror Vallenbäck?

— Till snickarn med stolen, bror Hellgren.

Hur det nu var med snickarn och stolen, så vände Vallenbäck dock om och fick Låd-Hellgren med sig hem.

Lars Gustaf Hellgren, af folket i trakten kallad Låd-Hellgren, hade i forna tider varit klockare någonstans upp i landet. Den tiden hade han varit för mer än både kung och prins, sade han. Men så hade olyckan kommit! Han hade skilts från sin befattning. Skilts från sitt härliga Djäknebol, för det att Gud skapat honom så ful och vanför. Ty först och främst var han puckelryggig och halt och hade utväxter i ansiktet, så att redan därför såg han förfärlig ut. Så, just som han af kungen fått Djäknebol, gården med hästar och kor, råkade han ut för en ny olycka, i det en häst bet örat af honom. Då var det folk hade storskrattat i kyrkan, när de sågo honom. Då var det prästen hade skrifvit till biskopen och biskopen till kungen. Då var det kungen hade låtit honom draga sina färde. Då var var det Hellgren hade tagit kramlådan på ryggen och börjat sin handelsfärd rundt landet.

Med Vallenbäck var han bekant troligen ända sedan skolåren. Så ofta han därför kom nedåt Simlångens trakter, var han alltid dennes gäst och Vallenbäck hade alltid roligt åt honom.

När nu de båda kommo in igen, spelade icke

orgeln längre. Den stod moltyst i sin vrå. Men Vallenbäck och Hellgren satte sig att spela, först Hosianna och hela koralen, sen dansvisorna och Ödmans sånger. Och så hade de kommit in på polskorna, för Vallenbäck ville ju visa hur besynnerligt det var med hans orgel som man kunde spela polskor och kadriljer på. Då var det Vallenbäck fick en ypperlig idé: att de skulle få orgeln ned till sjöstranden och spela för trollen på Fågelö och för trollen under Hjärtevadsbron. Slikt var Hellgren med om, ty det var äfventyr i det. De fingo orgeln på kyrrkärren och kommo ned till sjön. Där satte de af verket vid de två enbuskarna som stå vid foten af Drömkullen och spelade polskor af hela sin kraft, på en gammal orgel. Så kom ungdomen dit, lockad af spelet, och orgeln blef flyttad upp på bron och det blef dans i natten som aldrig någonsin. Först då dagen bröt in fingo Vallenbäck och Hellgren sitt skröpliga verk på kärren igen och drogo hem. Följande dag svuro många på att de legat vakna i sina bäddar och hört spökspel och necklåt från sjön.

Det var som om hin farit i Vallenbäck den natten. Den ena tanken galnare än den andra grep honom. Så fick han nu, så snart han var hemkommen, den idén för sig att han skulle skrämma kyrkfolket. Han mindes sina ungdoms bragder och ville leka de bragderna om! Lätt fick han öfvertalat gubben Hellgren att sköta tjänsten i kyrkan morgondagen. Därpå byggde nu Vallenbäck sin plan. Medan Hellgren sof, han som skulle upp i tjänst om morgonen, ritade Vallenbäck en stygg

figur på hans rok, just där puckeln satt. Sen svedde han en kork och sotade gubbens halfva ansikte, halfva strök han hvitt med krita. Till sist fäste han en kosvans vid rockskörtet. Sedan väckte han Hellgren och skickade honom rakt till kyrkan.

Församlingen satt just i bänkarna, allvarlig och högtidsstämd, då Låd-Hellgren kom fram stora gången och skulle upp till orgelläktaren. Kosvansen släpade mot bastmattan och det svarthvita ansiktet såg hemskt ut. Det gick som en fasans stöt genom bänkraderna.

— Satan! Satan är här! Djäfvulen, djäfvulen!

Och folket störtade mot dörrarna. Då kom prosten ut från sakristian och såg allt i uppror och hörde larm samt rop på djäfvulen och visste ej hvad allt hade att betyda. Då fick han se Låd-Hellgren på trappan till orgelläktaren, hemsk och förskrämd. Ty Hellgren hade märkt kosvansen som var fästad i skörtet och sett att han blef sotig om händerna då han tog sig i ansiktet, och han hade hört folket kalla honom satan. Då hade han begripit.

Så att han började gråta öfver sitt elände och öfver Vallenbäcks elakhet då prosten kom och skulle banna honom.

Nu stod prosten och tröstade honom.

TOLFTE KAPITLET.

Om Kerstin, prostens dotter, och om Majviola
som bodde i Klöfskogen.

Prosten i Breared hade en enda dotter, Kerstin.

Kerstin var allas ögonsten, jungfru Serinas, allt folkets och store Björns icke minst.

Kerstin var ett drömmarebarn, ett söndagsbarn. Hon hade en fin hvit panna, stora ljusblå ögon och ett glittrande drag kring munnen.

Den härliga naturen kring Simlongsstränderna hade hon valt till sin skolmästare. Bättre kunde hon icke fått, ty hon hade ju mest fått Vår Herre själf. Den skolmästaren hade nu lärt henne en stor, stor konst bland många andra: att när hon ville, drömma solskensdrömmar. Ofta då andra folk hade regnigt och blåsigt, kunde hon trolla sig ut i sol och sommarvärme. Ofta, ofta hade hon sitt rum fullt af vackraste musik, fast det icke fanns ett endaste instrument i huset. Ofta seglade hon på sjöfärd med löfvade båtar och under blåblå sommarhimmel, fastän is täckte vattnet och vinterdimma

skymde himlahvalfvet. Ofta hade hon vingar, så att hon kunde flyga ända hän till Atlands ö, om hvilken gamla prostinnan, hennes mormor, talt så underbara saker.

Ja, hon var allt ett drömmarnas söndagsbarn!

Kerstin tyckte om en gosse som hette Klas Vilhelm. Han var son till Brand, gamle gästgifvaren.

Klas Vilhelm var en äfventyrens kung, främst i alla lekar. Han var den djärfvaste att hoppa öfver klippor och stup, den starkaste i att simma öfver sjön och den vigaste att klänga i träd. Därför tyckte Kerstin bäst om honom af alla lekkamrater.

De båda, Klas och Kerstin hade egna löfhyddor i skogen och egna mossbänkar. De bästa pilbågarna gjorde Klas till Kerstin och de vackraste sagorna gaf Kerstin åt Klas.

En vår blef Kerstin sjuk. I fyra långa veckor låg hon, utan att Klas Vilhelm fick komma in. Då var det hon lärde sig älska drömmarna mer än allt annat. Men så en dag fick hon gå upp ur bädden och sätta sig vid fönstret där hon hade utsikt öfver den kära dalen.

Hon satt och trummade på rutan och sjöng en af Ödmans visor till trumningen. Hon såg hur svalorna lekte frieri och tumlade om därute och hur fjärilarna fladdrade brokiga i solskenet, och hon kände hur syrëndoften trängde in i rummet. Det glittrade allt till i ögonen. Hon öppnade fönstret, hon kände sig så frisk och stark, hon ville andas den klara, svala luften. Hon sträckte ut handen

efter syréklasarna som hängde tätt vid fönstret, och bröt af en gren.

Hvad det starka solskenet låg som en slöja öfver trädgården långt ned mot björkallén! Så steg hon upp på stolen för att se öfver björkhäcken. Hon slog händerna i hop och jublade. Där låg ju Marsgård och sjön och bergen i skimmer och glans. Först såg hon Marsgårds hvita byggnad och den gamla parken. Sedan tog den stora klöfverängen vid ned mot sjön. Den ängen var då som ett rosenland kring Damaskus! Midt på ängen låg Högen, Trollhögen, som Klas Vilhelm kallade den, lik en hvälfjd hjälm. Och de tre asparna på toppen tyckte hon blef till fladdrande plymer. Nedanom klöfverfältet slingrade sig gärdesgården, den murade grå gärdesgården, som en mörk bård kring den röda ängen. Bakom drog den hvita landsvägen fram. Hon såg röset där milstolpen var rest, och hon såg stentaflan med kungens blåmålade krona på och det röset blef till ett stort monument öfver alla dem som tågat härvägen in i Småland och aldrig kommit tillbaka. Där nedanför låg sjön. Så den glittrade i solen! Små, små böljor krusade vattenytan, så att hela solvägen gungade. Långt bort till Blåvikslandet gick den, solvägen, och där lopp den in i vassarna och försvann i säfven. Hon följde solstigen och steg i land på andra stranden, just där lobeliorna hade träcklat stora hvita och blå träckeltrådar i kanten af den ljusa vattenduken. Hon sprang in bland bokarna, hon klef uppför backarna och snart var hon högt uppe där härvägen slingrade sig som

en orm uppför sluttningarna. Hon stod och såg på den hvita vägen, på krigarleden som marscherade fram, på ryttarna i blanka harnesk som skimrade i solskenet. Hon såg den väldiga spjutskogen som ryckte in i dalen, hon hörde trummorna och trumpetarna och hon såg de flygande fanorna. Hon såg hela den stora, ståtliga krigarhären slå läger nära vid Hjärtevadsbron, de målade tälten såg hon och de kopplade gevären. Hon såg hur den unge fältherren på sin stolta stridshäst ledde det hela. Hon såg att fältherren var Klas Vilhelm och hon såg att han vinkade på henne.

Unge fältherren, Klas Vilhelm, hade vinkat! Hon plockade syrénklaser och fäste dem till en krans om halsen, hon smög sig upp för vindstrappan till loftet där mors rödmålade kista stod med guld-kronan i, den kronan som både mor och mormor och mormorsmor burit då de gifte sig. Den satte hon på hufvudet, och mors gyllene armband satte hon kring armliden, och sidenskorna med de blanka spännena drog hon på sina tjocka ullstrumpor. Sedan skyndade hon ned, ut på gården och hän långt bort för att träffa Klas Vilhelm.

* * *

I klöfskogen bodde en klok gumma som hette Majviola, fast folk alltid kallade henne Sladdra-Lustig. För länge, länge sedan hade hon kommit till den trakten. Som en prinsessa på brudfärd hade hon tågat in, med guldkrona öfver sitt nattsvarta

hår och med armband som blänkte och i länkar af skimrande pengar. Hon hade ridit en stolt gångare och brunhyade gossar och flickor hade spelat tamburin och piccola framför henne. Alldeles som framför en drottning i sagan! Ett helt följe brunmörka män och kvinnor med slamrande vagnar och magra hästar och pisksmällar och sång följde efter drottningen. I parken som ligger vid Marsgård fingo sigenarna slå tält och tända sina eldar. Där hade då Majviola korats till sigenarnas drottning, och hela natten hade spel klingat och fjärranlands sånger sjungits under hängbjörkarna. Och unge junkern själf hade varit ute och dansat med drottningen. Om morgonen hade de dragit sina färde igen mot söder, mot hemlandet, mot Ungarns slätter.

Tre dagar därefter stod Majviola utan gullkrona och armband och glitterlänkar vid de stora grindarna till Marsgård och tiggde om natthärbärge. Hon sade sig ha blifvit utstött ur stammen. Kärlek var dock hvad som lockat henne. Hon fick ett rum i södra flygeln. Hvad som händt den natten vet ingen. Men om morgonen var unge herrn borta och sigenarflickan så med. Först efter sex långa, långa år kom han tillbaka. Samtidigt flyttade en bruten, mörkhyad kvinna in i en stuga i Klöfskogen, och som hon ofta pratade utan mening och ibland på ett obegripligt språk, gaf folk henne namnet Sladdra-Lustig.

Nu var unge herrn död för länge sedan och Marsgård var gången ur hans släkt och flyglarna voro rifna, så som det förvittrade rifves. Men i

Klöfskogen bodde Majviola, bodde Sladdra-Lustig. Hon var nu nittioårig, och det led mot den stora natten.

Hon bodde i en liten, liten stuga af ektimmer, klädd med oförstörbart björknäfver. Taket var af torf och taksågget hängde ned öfver fönsterna som halft förskjutna luckor. En stor gråhvit skorsten sprang upp ur blomsterlandet på taket. Prästkragar och nattviolier och Jungfru-Mariahandsblommor prålade bland sedum, hundkåx och grönmossa på taktorfven. Så att stugan såg riktigt härlig ut!

En dag, det var så soligt och högsommarvackert att alla sorger flögo bort, gingo Kerstin och Klas Vilhelm och kastade smörgås längs strandkanten. Kerstin gnolade på en visa hon själf diktat:

Flickan gick i drömmar:
                   var på fest i slottet,
 sagoprinsens gyllene slott
                   i sagoprinsens rike.

Flickan gick i drömmar:
                   färdades på vingar,
 fjärilsvingar lätta små —
                   o, fjärilsflykt i solen!

Flickan gick i drömmar:
                   red i gullstol sirligt
 långt till länder fjärran från
                   dysterhet och sorger.

När de lekt sig nöjda gingo de Drömkullen upp. Där satte de sig och byggde lusthus längs

stränderna och på Drömön reste de ett vitt slott. I vikarna redde de hamnar och lade bryggor för båtarna, och på holmarna lade de gårdar där kära vänner skulle bo. Sen gingo de hemåt, och då var det som Kerstin kom på den tanken att de skulle gå ned i Klöfskogen och be Sladdra-Lustig spä dem.

Så gingo de nedåt Klöfskogen där Majviola bodde. Det tog lång tid på vägen, ty de skulle se på huru skalbaggar slogos i tufvorna, hur myrorna tågade och öfvades i krigstjänst, hur tordyflarna släpade i spillningen och hur spindlar spunno nät mellan grenarna. På all fågellåten skulle de gissa hvad det var för fågel som drillade eller pep. På hvar prästkrage skulle de räkna: får jag dej, ja — nej, ja — nej.

Omsider nådde de stugan där gumman bodde. Vild buxbom växte snärvis kring huset, en refva vit kaprifolium klängde sig på väggen och på ena gafvelsidan stod en mycket fornig och utblommad syringsbuske. De knackade på och stego in. Där vid sländan i hörnet satt Sladdra Lustig, liten och ful, skruppen och grå, som en småsint människas tanke. Lik en ruggig kråka vintertid på ett gårds-gårdsspjut satt hon uppflugen på en stol som var utan ryggstöd, och man såg endast hur hon sländade. Men bak sländan glimmade hennes ögon, hatögonen. De talade, de! Mest liknade de istappar. Hvad de sprutade hat och förbannelse och ful vederstygglighet! De lyste som kattögon i mörk natt. Kerstin och Klas Vilhelm ville vända om i dörren.

— Stopp litet! Stopp litet! Ingen har gått obegåfvad från Majviola, drottningen. Vänta, säger jag! Ni tycker jag är ful och erbarmlig och stygg, och ni vill springa innan jag hunnit syna er i sömmarna, gullfolk? Ful och stygg, ha, ha, ha! Och ändock vet ni att jag varit ung och vacker, varit en fin prinsessa, en höfdings dotter i och gull och rosor, att jag suttit på en kungs sadelknapp då jakten gick öfver Ungarns slätter, att jag druckit vin ur ädelskålar, att mörkhyadt folk lyft mig på sköldarna upp mot solen, att jag sofvit på sidentyg i röda kungatält, att jag skrattat silfverskratt så smittande glada att gamla krigare tryckt mig mot bröstet och jublat. Ha, ha, ha! Som ett troll, som en ful käring, som ett piskadt ök, som ett satans pinade offer sitter jag nu här. Ja, ja! Lögn står i stjärnorna, gullfolk, lögn i böckerna, lögn i din mors hjärta, i din fars öga, lögn på din kärestas tunga. Lögn, lögn, bara svek och lögn och olycka. Svek i vaggan, i brudstolen, i kistan. Svek i sol och sång, svek i vår och vind, svek i gråt och leenden, svek i Guds kärlek mest. Ha, ha! Var inte jag min fars ögonsten? Och Gud ref den ut! Var icke jag min mors hjärta? Och Gud slet det bort! Jag var ett helt folks glädje. Och Gud slog mig! Jag var ett strålande oskyldigt barn — därför nådde mig Guds vrede. Jag var en junkers brud. Och Gud gjorde mig till en backstusitterska och trollpacka. Förbannelse, förbannelse öfver den guden! Han slår i blindo, i blindo, i fävelt! Jag var toppen af en syringaklase, och nu är jag en maskört. Jag

var skålen i en solros, och nu är jag kvisten på en fornad buske. Ja, ja, allt lyckligt är dömt att bli olyckligt, all glädje sorg, allt leende gråt. Kungars kung red palmvägen till Golgata! Leken och fröjdens, älsken och strålen, gullfolk, ty snart nog slår Gud er oskyldiga lek och vråker olyckan öfver er! Gå i dalen så vältrar han klipporna på er, gå på åsarna så slår han er med blixten! Seglen på vattnet så sänker han er i djupet! Sofven I barm vid barm, så ränner han sitt svärd genom er båda! Ju oskyldigare I ären, desto hårdare slår han. Den Ende Rene spikade han på trä. Gå på I, leken, leken! Hårde gudens hand når er en dag, hårdare, ju renare hjärtan I han. Ty han slog den lilla glada flickan, sin fars öga, sin mors hand, sitt folks glädje, just då hon var i främmande land och och värnlös. O, hvad jag hatar den guden! Honom som sätter en kung där en stackares plats är, och en stackare där en kungs plats borde vara. Honom som ger svärd åt den som narbjällra borde ha, och narbjällra kring den som är svärd värd. Honom som sätter starke, store män i små hus och narrar och fåvitske i stora rum. Som ger krona där spe skulle vara och spe där krona borde lysa. Som tar från den fattige och ger den rike. Som mest hatar de oskyldiga. Som leker med människohjärtan som med kiselstenar. Som mejar där sås skall och sår där mejas borde. Som hämnar sig på oskyldiga barn till fjärde led. Som vet allt och kan allt, men låter all olycka härja! Ha, ha! Så går oss alla, er med, gullfolk! Gud är hårdare än helvetet, uslare

än satan! Gud är en enda stor lögn! Guds kärlek är hat, hat till det oskyldiga! Akten er, alle I, som ären oskyldiga!

Det sprutade som eld i hennes istappsögon. Där lyste hat, vildt hat ur dem, det hat som aldrig, aldrig slocknar: hatet mot Gud.

TRETTONDE KAPITLET.

Ödman.

Ödman hette en kringvandrande vissångare. Jörgen Ödman hette han. Han var Vallenbäcks och alla andra djäknegårdsgästers solbarn. En gärna sedd gäst var han också på Simlångsgårdarna, då gillena gjorde sin lustiga rund kring sjön. Ty han var en oförliknelig visdiktare! Han var det just som diktat visan om sjön, den hvar vallpojke tutade i sin lur och hvar vallflicka sjöng. Han var det som diktat sångerna om de stolta Simlångsgårdarna och om kyrkan och skogen och om alla skogens djur. Helst om djuren diktade han; om fåglarna och fiskarna och de små krypen bland tufvorna. Ty sådan var han, att han mera älskade myrorna vid stigen och fjärlarna i soldiset och räfungarna i lyorna, än han älskade de härliga mänskorna. O, dem föraktade han! Fast han åt deras bröd och drack deras vin och dansade i deras salar, så föraktade han dem likafullt så gränslöst. De voro fala och högmodiga och lurande och uslare än allt annat i världen, tyckte han. De bara sökte bedraga hvarandra, alle-

samman: bror syster, son far, tjänare husbonde, torparen bonden, klockaren prästen, prästen församlingen. Tacka ville kan djuren! Där var ingen falskhet eller lögn eller svek, inga baksluga tankar, men där var het strid och lustfullt arbete och en sådan klar Guds glädje att det var underbart. Ack hvad han älskade dem, djuren! Mänskorna ville han hata som man hatar en giftig ört, den där dödar och förpestar. Hade de inte, kanske, slagit ihjäl orrungarna i den stora backen på Veka hemman? Orrungarna som han gått och gett mat i en hel månad, för att riktigt komma på god fot med dem! Hade de icke röfvat fågelboet i Kulls gårdsgård som han så pysslat om? Hade de inte skjutit den gamla korpen i Klöfberget som han gått och smilat mot i tre år, för att bli en smula bekant? Å, hvad han hatade dem, de usla mänskorna!

Detta tänkte han där han satt djupt i skogen och lekte med de små ungarna i harboet. Så de hoppade och skuttade kring honom, så de lekte och hade roligt! Han lärde dem sitta på två ben liksom hundar och att hoppa armkrans som små kattungar. Han repade mossa som de fingo tumla i, och små kiselstenar hade han med sig från sjöstranden, hvilka blänkte och roade dem och som de knaprade på så innerligt förtjusta. Han hade också kålblad i fickorna åt dem och små sockerbitar som de kifvades förskräckligt om. Hvad han själf hade roligt! Han glömde mest allting, ända tills han hörde prasslet i grenarna. Då förstod han att det var harmamma som kom och han smög sig försik-

tigt bort. En liten harunge följde honom med ett par skutt, men så satte den in igen i busken.

Han mindes nu, Ödman, att han just den kvällen var bjuden till gille på Tirsholm där Karl Folkeson, Sig Folkesons äldste son, bodde och var gift med Lars Brands äldsta dotter, Karin. Marsjö ägde nämligen Sigs yngste son, Benjamin, och han var gift med Brands yngsta dotter, Tilda. Så att nu voro de två stora släkterna en enda blott som härskade öfver snart hela den stora Simlångsdalen.

Som Jörgen Ödman nu gick stigarna ned mot sjön och gårdarna, fick fantasien makt med honom och han tyckte att han var död och skulle just begrafvas. Och där kom ingen mer än prosten och klockaren samt två Sibelius' prinsar för att hedra honom då han skulle sänkas ned i jorden. Så att han tyckte att det var den sämsta lilla begrafning någon fått. Och man ringde bara i Maria, den minsta kyrkklockan. Men se! Rätt som det var kom den stora processionen. Å, så lång och stor och ståtlig den var! Främst gick älgen, skogskungen, och han bar prestafven. Sedan kommo de alla i ett långt öfverskådligt tåg: skogens djur och och luftens och myrmarkernas och ängarnas djur och bergens och tufvornas djur och alla, alla små kryp. Så härligt! De kommo med klingande musik och flygande fanor, liksom de skulle jorda en kung eller en kejsare. Tänk hvad Chopins sorgmarsch lät ståtlig och brusande djup som aldrig förr, nu när alla lärkor och trastar och sångfåglar och syrsor och spelande djur stämde upp! Och se bara hvilken

sidenfana de buro i teten: fjärlarnas fanduk, väfd af stoft från vingarna -- och sedan alla de andra dukarna: biens gyllengula och skalbaggarnas stålblå och dagsländornas vattenhvita, som väfd af kristall. Hvilken stor krigare som dött! Processionen ville ju aldrig taga slut. Då början var vid kyrkgrindarna, var slutet högt upp på härvägen där Kannesten, prästtorpet, ligger i bergen. Alla sågo de så sorgsna och ledsna ut, alldeles som de mist en far. Så skarade de sig kring grafven, de mång hundra tusen. De trängde undan både prost och klockare och Sibelius' prinsar, de trängde dem långt utom kyrkogårdsmurarna. Och båda klockorna ringde, både den stora, Elisabet, och Maria, den lilla. Det var ekorrarna från Klöfskogen som klättrat upp och fått dem i gång! Å, en sådan kejsares begrafning! Hvad blommor de hade med sig till grafkullen: styfmorsvioler och blåklint och hvit doftande hägg och ljusröda vildapelsblommor. Så att mest hela kyrkgården blef full!

Allt detta såg han, Jörgen Ödman, visdiktaren, när han gick stigarna ned mot Tirsholm där gille skulle stå. Men så kom han igen att tänka på människorna.

Nej då! Han hatade dem icke de olyckliga som kallas människor och som fått skapelsens krona. Han grät öfver dem, ty de voro så djupt olyckliga, de härliga människobarnen. Inte rädde de för att de förtalte hvarandra och beljogo hvarandra och bedrogo och slogo ihjäl hvarandra? A nej då! Om de kunde så ville de väl vara goda och sköna och

skuldfria. Om de finge vara det, så nog både kunde och ville de! Men de få ej. Ty stulo de icke, så hungrade de ihjäl då maten var slut och jorden ej var ett gemensamt bord för alla. Slogo de icke ihjäl, så blefvo de slagna ihjäl då vreden kom. Bedrogo de icke, så blefvo de själfva bedragna. Stackars de olyckliga mänskorna som icke få lof att vara goda och rättfärdiga och lyckliga! Hvad han, visdiktaren, tyckte synd om dem! Att vilja vara god och tvingas att bli ond! Att icke få, att icke *få* vara lycklig. De råda sig ju icke själfva, mänskorna! Öfver dem råda ju lagar och statuter och paragrafer och moment och fördomar och regler och tvång och fängelser och fogdar och allt sådant ondt i oändlighet. Herre Gud hvad han tyckte det vara för galenskap och dårskap att sätta bud och stadgar och döda bokstäfver som herrar öfver de här-liga mänskorna!

Jörgen Ödman satte sig på en sten vid vägen och grät öfver de olyckliga mänskorna. Var *det* då mänsklighetens krona att gå i ok som aldrig kunna brytas? Var det en *sådan* krona Gud gifvit människorna? Jörgen Ödman skulle velat svara ja, men han vågade icke, han blef skrämnd för sitt eget spörsmål och satte till att springa ned för backarna till Tirsholm.

På Tirsholm var lek och spel och dans och glam. Där seglade just några af de unga ut i tre löfvade båtar, och Ödman kom med i en. Men han kunde icke sjunga några visor, för han bara grubblade på den konstiga krona som Gud gifvit män-

skorna. Fast de trugade honom, kunde han icke. Då förstod ungdomen att visdiktaren hade sorg och läto honom vara i fred. Ju mer dock kvällen led och vinet rann och dansen gick rundt salarna, dess mer vek grubblet från honom och han blef glad och hurtig som de andra och diktarlyckan kom öfver honom, så att han sjöng visa efter visa. Det var nu han diktade om Marsgårds granar, om Klöfkungen och myrornas krigståg. När det var hunnet till midnatt, höll han tal för Simlångsmänskorna, de härliga, de glada som han älskade mer än allt annat i världen.

— Si, så glada finns intet lefvande som folket kring Simlången, så sorglösa, så glädjedruckna. Finns magrare jord och fattigare i Sverige? Finns rikare hjärtan och gladare själar i världen? Magert och fagert det rimmar, det vet ni, Simlångsfolk! Jag har i dag förbannat er alla, nu prisar och väl-signar jag er. Hvarför gråter ni i dag och dansar i morgon? Inte vet jag! Men det vet jag att just så är det med folket i vår trakt. O, ja då, hvad jag älskar er, I Simlångsmänniskor! I ären mera modiga än andra. Fast det tunnas i pungen så strön i guld, fast det maler i lungorna så skratten I. Så skall ett lif lefvas, Simlångsfolk! Men jag vet också att ni icke i denna trakt kunna lefva annorledes, att ingen kan lefva annorledes, att det är sjön som förtrollat oss alla, så att vi sucka i dag och le i morgon, så att vi gråta då solen går upp och sjunga om kvällen.

Evigt unge! I med glans i öga,
I med lock om pannan, bleka pannan höga,
I med fröjd i hjärtat, I med mod i barmen,
I med lust i själen, I med kraft i armen,

Er är världen, Er är segerbanan,
I som skrifvit lek på krigarfanan,
Er är glädjen, Er är diktarlyckan,
I som sjuke kastat ändå kryckan.

Er är lotten att i dödens stunder
gifva sorgens varelser ett under,
då I dörn med leende kring munnen,
sedan livvets lekdag är försvunnen.

Alla sina stygga tankar om människorna hade han glömt, sina kära vänner i skogarna hade han glömt, allt var som förgätet när han diktade om Simlångsmänskorna.

Och hela natten dansade Ödman på Tirsholm.

Då det var ljus dager bröt han upp och gick inåt Brödaskogarna där harboet låg. Och han hade en hel hand socker med sig från kalaset till harungarna.

FJORTONDE KAPITLET.

Kyrkan.

På Tirsholm blef just Sig Folkesons gamla högtidsskrinda framtagen. Den hade god plats för fyra personer och var målad i ljusgrön färg med stora röda rosor på sidstyckena. Den hade en präktig fotsack af svart läder och en bra skinnfäll, inuti fodrad med tjock ull. I ena hörnet af den stod Sig Folkesons namn i silkesydda bokstäfver och med en sol ofvantill. På skhindans framstycke sutto två rostade fackelhållare, sen den tid då Sig körde med bloss till julottan. Nu voro blossen komna ur bruk, så att de tomma fackelgreparna sågo frågande ut. Den gamla skhindan körde fram och donbjällrorna klingade och klungo.

Karl Folkeson och hans fru körde så till julotta i Breareds kyrka.

I Marsjö togos långkalkarna fram, ty Benjamin Folkeson plögade köra för allt sitt folk till ottan. Långkalkens medar skuro alltid djupt i snön, så att medspåren i stjärnljuset syntes som två slingrande jätteormar för alla dem som kommo där den gått fram.

I Marsgård togs den lilla kappsläden ut ur vagnsporten. Ty Klas Vilhelm ville köra ensam för sin unga fru. Han hade slädnät till sin ottefärd och två plymer vid bogträden på seltyget.

Småbönder och torpare som icke hade hästar att åka efter hade spänt sina småstutar eller sina kor för sin arbetsläde och kommo så färdandes till kyrkan. Ty till julottan skulle alla som det kunde komma åkande.

Blott backstusittare och fattighjon som ingen-ting i världen hade att åka efter, kommo vandrande till kyrkan.

Men Sibelius och hans prinsar kommo den natten färdandes som fina herremän i prostens chäs som de behändigt lånat ur prästgårdens vagnslider. —

Breareds kyrka ligger, som visst redan är sagdt, på en höjd några hundra meter från Simlångssjön. Står man i kyrktornet och ser åt sydost, så har man hela den ståtliga sjön som en klar vattenspegel för sig. Man ser alla de vackra gårdarna och de röda stugorna, man ser fälten och ängarna och skogarna och bergen, man ser den långa dalen där sjön kommer fram mellan klipporna och där den sluter sig in i dem igen.

Nu var det julotta, så att kyrkan stod strålände ljus. Snö täckte taket, snö täckte också marken och grafkullarna. Så att det var blott de små träkorsen med sina stora armar som visade hvar kullarna skulle vara. Ett flöde af starkt ljus strömmade ut ur fönstren och drog breda bälten af flytande guld öfver snön här och hvar.

Så öppnades tornportarna. För alla dem som kommo färdandes vägarna upp till kyrkan, tedde sig de öppna luckorna som stora ihåliga vålnadsögon hvilka blickade stelt ut öfver nejden. Och de små barnen blefvo rädda och kröpo in i sina dukar och bonader.

Så började klockorna ringa. Då var det en liten pys som, kanske därför att han just kvällen förut hört sagan om Sankt Göran och draken, tyckte att han såg flämtande tungor i drakmunnar och började gråta. Men det var icke detta han såg, utan han såg klockorna ringa till julotta.

Breareds kyrkklockor . . . Det går en saga om dem i Simlångsdalen. De ha en vacker och ren klang ända tills de komma till sjön med sitt bingbång. Där få de en flåsande, andfädd gång liksom en människa som är jagad af trollen. Där möter dem ljudet af andra klockor, af klockor som ringa på sjöns botten, klockor som också en gång ljudit från Breareds kyrka. De allenast äro dalens äkta kyrkklockor som ringa på sjöbottnen! Det hörs på deras rena fina klang, deras klara melodi. Hvem är det då som sätter dem i gång därnere? Sjöjungfrurna är det. De leka med kläpparna och således göra de musiken.

En gång voro de stolta kyrkklockor som ringde folket i Breareds bygd samman till andakt och bön. Men snart vardt bönen endast tungors svamlande och andakten blott ett tomt hyckleri eller en sedvänja blott, hos både folk och prästerskap; då var

det som klockorna föllo från sina ekaxlar och rullade ned i sjön där nu små sjöjungfrur leka med dem.

Visst göt folket sig nya klockor och slog stålband om axlarna, men klangen blef ej de gamla klockornas. På Simlångens botten skola dessa ligga ända tills den dag är inne då de skola ringa in ett nytt rike.

Se detta vet folket.

* * *

Det finns ingen skönare tänkt och ingen sämre målad tafla än altartaflan i Breareds kyrka. Den visar en soluppgång, en soluppgång öfver oändliga, fula brådstupande klippberg och snöhöljda, slocknade kratrar. Fast solen är större nästan än alla bergen tillsamman och än röd, än blekgul, och fast den skickar ut tjocka fula spjut i stället för fina strålar och fastän snön är blå och en vresig fur i en skrefva lika hög som ett af bergen själf — det finnes ingen vackrare tafla i världen! Den är så vackert tänkt att det kommer som en soldag in i ens själ då man ser den. Aldrig har man sett en sådan ödslighet, fulhet, fattigdom som dessa berg; de tala nästan om en hjärtängslig pina. Aldrig en sådan förtviflan som i den förkrympta furen i klippskrefvan, men aldrig heller har man funnit en sådan strålande bild af värme och ljus och frälsning som i den stora, illa målade solen!

Ja, ja! Vi se ju hur målarens hand darrat, då han skulle föra sin pensel för att på den stackars trätaflan sätta sin själs och sin tankes stora solupp-

gång! Vi se hur han tager fel om penselskaftet, hur han tar galna färger på paletten, hur han målar och målar sin fantasiska stora skapelse, hur han icke märker de falska skiftningarna eller de rasande måtten. Vi se hur hans läppar le och hans ögon stråla då han målar den sista skyn som blir brun i stället för blå. Åja, visst se vi hur hejdlöst han gråter då han står borta i gången och tittar på sin eländiga tafla. Vi se hur han går fram för att stryka ett svart kors öfver hela målningen, hur han höjer penseln, hur han börjar le och stråla igen, när han får se sin själs härliga soluppgång, den som han *velat* måla. Han ser ej längre sitt usla fuskverk, blott sin stora tanke som strålar på trätaflan, och han fattar om penseln och i hänryckning sätter han öfverst på taflan Den Vädiges ord: Mig är gifven all makt.

* * *

Psalmerna, julpsalmen, brusar genom bänkarna; först sakta liksom tveksam och spörjande, sedan fulltonig och stark som ljudet af ett vattenfall om våren. Sen saktar den sig igen och dör bort, sakta, sakta, sakta liksom långt bort i öde, fjärran ängder.

Så stiger gamle prosterna för altaret. Han är klädd i rik ornat, i mässkjorta och pallium, och guldkorset på framvåden af den svarta sammetskragen blixtrar och blänker.

— Helig, helig, helig är Herren Zebaoth! Hela jorden är full af hans härlighet.

Helig svarar också ekot i den tomma sakristian. Så faller prosten på knä och hans mantel veckas, så att guldkorset bryter sig i ljuset och blixtrar och blänker.

— Jag fattig syndig människa . . .

Församlingen sjunker ned i bänkarna och ljusen flämta till af luftdraget. Det hörs som ett sakta mummel i kyrkan — i julottan läsa alla sin synda-bekännelse.

Sedan reser sig folket och sjunger:

— Herre förbarma dig!

Det låter som bruset af Jesus Maria genom en korshärs leder före en drabbning.

Så prosten: Ära vare Gud i höjden!

Han var gammal, prosten, så att han tröttnade fort och rösten blef låg och andfädd.

Men från folkets läppar kom det liksom en gång en köpt jubelsång ljöd kring romarkejsarnas triumfvagn:

— Vi prise och tillbedje dig!

Då vänder sig prosten mot altaret och guldträdarna glimma, och ett litet barn slår händerna samman och ropar: »Så roligt!»

Men prosten gråter öfver folket . . .

FEMTONDE KAPITLET.

Klöfberget.

Och si Herran ville stiga neder uppå jorden — — —

Då blåste de heliga körerna i guldtrumpeterna och i silfverbasunerna att det ljud långt bort där himlarna ta slut och jorden tar vid.

Gabriel och hans härskara kom och Mikael och hans härskara och Rafael och hans härskara för att bygga en trappa ned till jorden.

Så de byggde, så de byggde, änglarna! De murade sten vid sten så tätt att ingen spricka sågs, att ingen fog syntes. De lade sandkorn vid sandkorn och flisa vid flisa och block vid block så grundligt mästerligt och fast. Där blef ett helt berg. De spunno silkeslen mossa öfver det, de väfde in blommor och blad i varpen: de togo från solen och fingo de gyllne ginstblommorna, de togo från månen och fingo de hvita konvaljerna, de togo från himlahvalfvet och fingo de små blåklockorna. Hela berget stod nu i helgdagsskrud. Så blef det första trappsteget färdigt.

Så de byggde, så de byggde, änglarna! Sten vid sten och block vid block till ett berg ofvan det första, till ett nytt trappsteg åt Herran! Så fast, så starkt, så vackert skulle de bygga! Sätta en klängväxt i hvar skrefva, en buske i hvar klyfta. Pryda med blomster och blad längs stupen, pynta med mossa i hålorna. Lysmaskar skulle lysa i ljungen, skalbaggar skulle klifva på stigarna, myror föra krig bland tufvorna, fåglar reda bo i buskarna. Så blef det andra trappsteget upp till himlen färdigt.

Så de byggde, så de byggde, änglarna! Så brådt, så brådt de hade! Ty Herran väntade. Hvad de murade och fogade! Det blef inte så fint och jämt det tredje berget som de två andra. De hade inte tid att blanka eller skyla skrefvorna med blad och blommor. Bara ljung med litet ginst uti hunno de fästa på. En vresig fur och en arg björk här och där i stupen. Så blef det tredje trappsteget färdigt. Men de skulle ha fyra för att nå ända upp.

Så de byggde, änglarna! Både Gabriel och Mikael och Rafael och alla de hundratusen byggde. Det var ett arbete som väl aldrig! Inte hade man tid att vara noga i fogningarna eller omsorgsfull i skrefvorna och stupen. Bara sten på sten och block vid block. Blott komma i höjden. Ingen ringaste grannlåt, intet pynt, inga blommor. Ty Herran väntade. Högt upp i molnen byggde de det fjärde berget, och Herren Gud steg ned på jorden. Då skallade basuner och sjöngo körerna — — —

På så sätt kom Klöfberget till, säger folket.

Det första af de fyra terrassformiga bergen stupar tvärbrant. På nära håll ser det hotande och jättelikt ut med djupa klyftor och alnsbreda sprickor, med löst hängande block och stenar. Men detta synes icke på afstånd. Då ser man blott det lummiga, ståtliga berget, klädt med bok- och hasselskog och skrudadt med blommor.

Mellan första och andra berget ligger en liten kitteldal med en bäck som löper fram i midten. Hela dalen är öfversållad med jättelika ormbunkar som trifvas godt i skuggan af bergen och i skygd af bokkronorna. Här är det guldbaggar och myror och tordyflar helst hålla till.

Ormbunken är en underbar växt, det vet allt folket i Simlångsdalen. Blott en enda gång hvar hundrade år blommar den: en midsommarnatt vid trolldimman. I ett enda ögonblick slår örten knopp och vecklar ut sina glödröda, lysande kalkar. Hela ormbunskogen strålar i ett gyllenljus, bländklart sken. Då mister guldbaggen sin glans och lysmasken sitt ljus. Som små klockor hänga de röda blommorna ned ifrån ormbunskronorna. Så höres då en sakta, fin musik lik fjärran klockspelsklang. Det är blommorna som ringa, de röda lysande klockorna. Då tystnar vinden och aspbladen darra icke längre. Ej ett knäpp i grenarna, ej ett knyst i tufvorna. Myrornas tåg har stannat för att lyssna. Skalbaggarna har hejdat sin giriga färd efter rof. Sorlet från bäcken tiger. Allt i dalen håller in andan och lyssnar till klockornas sakta underbara spel. Men om ett ögonblick är musiken förtonad och ljusglansen

borta. Ormbunkskalkarna hänga vissnade och falla till marken. Guldbaggen glänser igen, lysmaskens lykta sprider ljus som förr. Myrtåget sätter sig åter i gång. Vinden rasslar som förr i löfven. Bäckens sorlar på nytt.

Om hundra år är det åter en midsommarnatt i ormbunksdalen.

Där ormbunksskogen tar slut, reser sig sedan det andra berget. Högt ofvan det första med klippor och afsatser, klädt i lingonris och blåbärsbuskar, med några vackra aspdungar på krönet. Här i detta berg är det som falkarna och korparna föra sin eviga strid om herraväldet. Den snabba, jagande pilgrimsfalken med de långa smala vingarna och det krumma skarpa näbbet är väl ännu härskaren som drifver de svarta korparna bort till klipporna tätt vid tredje berget dit ingen sol kommer.

Tredje berget närmer endast tynande grå ljung som aldrig hinner slå ut i blom. På bergets krön ligga de två klippor som trollen i Småland kastade mot Breareds kyrka, men som icke hunno fram.

Fjärde berget ligger naket och dystert. Det når mest upp i molnen och folket säger att det är Guds fotapall. Innerst i detta berg bor jätten Klöf, bergkungen Klöf, kejsaren Klöf. I tusen år har han bott därinne. En gång var han en glad furste, men så kom grubblet öfver honom och han stängde sig inne med sina kämpar i bergsalarna. I den innersta salen sitter han själf. Han talar icke, han bara tänker. Kronan har borrar sig in i hjässan, skägget vuxit genom golfvet, hufvudet sjunkit djupt ned i

händerna. Hans pannas veck släta sig icke ut, sorgen i hans drag skingrar sig ej. Blicken ur hans ögon är så tung och skarp att den spränger rämnor i bergväggarna. En gammal visa om Klöf måler detta:

I berget sitter kungen
af svårmodet stungen,
och rundt honom kring
sitta kämpar i ring.

Hans blick sprängt hål i fjällen,
hans skägg växt genom hällen,
hans krona är tung, så tung —
han är olycklig en kung.

Men, säger sägnen, en gång skall Klöf resa sig ur sitt tusenåra grubbel och han och hans kämpar skola rida ut ur berget som tynger dem.

När? fråga mänskorna, och sagan svarar:

Då Den Evige själf stiger ned och lägger sin hand på grubblarens hjässa och hviskar i hans öra: Jag lever.

Förr får icke kungen rida ut i solljuset.

Kanske får han aldrig rida ut i solljuset, stackars kungen! —

En hänförande utsikt möter den som kommit upp på bergets topp. Han kan se seglen långt borta på hafvet som flygande hvita fiskmåsar. Han kan se de skånska fälten i skördetid som ett enda gyllengult bruttäckte. Han kan se nästan hundra kyrkors spiror och torn. Ja, mången tror sig ha sett Dan-

marks land som en blånande skifva i väster. *Så* högt är berget!

Högst på toppen af Klöfs berg ligger Hädareklippan. Det är ett stort löst block på krönet, och ingen vet huru det kommit dit. Sitt namn har det fått af följande händelse.

Ett år blef det så stark frost vid skördetiden att köldens skära skar mer än hälften af den tunna säden. Bonden Sven fick då sälja kon för att köpa bröd åt hustru och barn.

Följande år tog frostkungen mycket mer än halfparten af säden. Bonden Sven sålde då fåren och getterna för bröd.

Tredje året tog frosten hela skörden. När vintern så kom, fick bonden Sven gripa till tiggarsafven. Medan han drog kring gårdarna och tiggde, svulto barnen ihjäl därhemma. Så att när Sven kom hem med bröd, behöfdes det intet. Då gick han upp på kung Klöfs berg, högst upp på det lösa blocket och förbannade Gud.

Däraf heter klippan Hädareklippan.

Klöfven eller Klöfberget ligger en fjärdedels mils väg från Marsgård och till största delen på dess ägor. Det finnes en väg, en skogsväg, dit, och om den sjunger visan:

Från Marsgård till Klöf går en stig
med orrspel i hult,
med kvitter i lund,
med liljekonvaljer vid vägen.

Från Marsgård till Klöf går en stig,
där sitter vid grind
ett skogsrå som ler
och lockar bort gossar och männer.

Från Marsgård till Klöf går en stig —
sätt kors i dess sand,
haf Gud i din håg
och följ inga lockande röster!

SEXTONDE KAPITLET.

»Guds hårda straff, både frost och hagel och allt ondt, skall drabba oss.»

På Marsgård bodde nu Klas Vilhelm och Kerstin. De hade varit gifta i jämt två år och Klas hade ärft sin fars, gästgifvaren Brands, fallenhet att vilja nyodla och slå på stort. Så, fast han blott haft gården i två år, hade han redan odlat hela mossen vi sjön och dikat de våta myrarna nere på Klöfängarna. Det var hans stora tanke att få Marsgård lika fruktbart och stort som smågrannas gårdar, Tirschholm och Marsjö, och som fars präktiga ställe, gästgifvargården.

Nu var han just i färd med att bygga en ny ladugård. Han hade en dag fått hem breda björkplankor och stockar till resningen och nu skulle ett lag karlar skickas till Klöfberget för att spränga några block till stenfot åt ladugården.

Tidigt en morgon tågade laget ned till Klöfven och besteg berget med sina redskap af spett, borrar och hamrar.

Det dröjde icke många timmar förr än det ryktet

lopp från man till man, från gård till gård, att Klas Brand på Marsgård sprängde och hamrade i Klöfs heliga berg. Till en början ville där ingen sätta tro till sådana fasliga ord eller tänka att Klas Brand som var känd som en hederlig man ville taga sig något så gudlöst före som att spränga i Klöfberget. Men när den ena försäkran kom efter den andra, så började karlarna flockas från gårdarna och öfverlägga, alldeles som om det gällt en rikssak. Kvinorna gjorde detsamma och barnen skarade sig kring de äldre och började leka.

När solen stod som midt på himlen hade en stor flock män och kvinnor samt en hel skara barn samlats vid foten af Klöfberget. De äldre stodo i klungor och flockar, sågo tysta och halft villrådiga ut, talade sakta och försiktigt, men barnen lekte hög och dufva och hade hjärtans roligt.

Så stodo de väl i två timmar utan att taga sig något bestämdt före, då omsider en storväxt, hög man skilde sig från flockarna och gick ensam uppför berget. Han var tydligen sänd som ombud. Folket följde nu mannen med blickarna och samtalen tystnade. Men barnen lekte fortfarande. De lekte nu röfvere bland de stora, rasade klipporna.

När mannen hunnit upp till dem som hade arbetet för sig uppe på berget, sade han:

— Godt folk! De där nere ha sändt mig för att säga er att I allt hafven ett gudlöst arbete för er, som skulle så göra att Guds hårda straff, både frost och hagel och allt ondt, skulle drabba oss, fattigt folk i denna trakt, om vi läto er ostördt

fullborda ert arbete. Ty I mån veta att i detta berg sitter innerst inne i bergsalarna en gudsmän som väntar att Den Evige skall komma och förlossa honom. Nu stören I den mannens tankar med ert gudlösa hamrande och sprängande. Godt folk! De därnere som sändt mig bedja er för Guds skull sluta upp samt gå er väg och spränga på annat håll.

Fast folket sändt sin talföraste man, kunde hans ord ingenting inverka på arbetarna som ju voro från annan trakt och icke hört sägnen om Klöf. Utan de knuffade hvarandra i sidorna och logo åt bondens tal.

— Galne bonde! Är du så vidskeplig att du tror på sånt dumt snack och sådana barnsagor, så sannerligen borde vi icke prygla vidskepelsen ur dig! Tro på troll och bergkungar och slika dumheter? Nej, åt helsike med dig, bonde! Förresten äro vi just sända af ägaren till berget, så att du och ni andra här ingenting ha att säga. Men packa dig nu ned, annars ska vi sända ett skott efter dig som ska ge dig en djäkla skjuts, må du tro!

Och så satte sig arbetarna att hamra igen, men bonden gick ned till folket som väntade.

När bonden förtalt sitt ärende, sågo bönderna hotfulla ut och höllo en lång öfverläggning.

Efter en stund satte sig så hela skaran af bönder i tåg uppåt berget. När de kommit upp dit där arbetarna hamrade, slogo de en ring kring dessa och en af dem sade några ord. Därefter togo fyra händer den främste af arbetarna, fyra andra en annan o. s. v. upp på sina axlar och satte sig

i gång nerför berget. Kvinnorna togo hamrar och borrar och kilar, matkorgar och mjölkkrukor samt följde efter.

När sedan alla kommit ned från berget, ordnade sig hela skaran i ett långt tåg och satte sig i gång mot Marsgård. Framför tåget gick en torpare som hade reda på genstigarna upp till gården och visade vägen. I slutet af tåget kom hela barnskaran som under färden genom snåren och dungarna lekte krigsfångar.

Men i nordostrummet på Marsgård, det som vette mot parken, satt Kerstin och såg det underliga tåget komma skogsvägen fram mot gården. Först tyckte hon att det var ett jublande segertåg som kom med slagna fångar, helst då hon såg de lekande barnen som följde i spåren. De hade satt blommor i sina mössor och dukar och kvistar i sina kläder och sågo så jubelglada ut. Sen såg hon att bönderna hade dystra ansikten och blef förskräckt, ty hon tänkte att kanske en stor olycka händt.

När hon kom ut på gården, hörde hon Klas Vilhelm tala strängt till bönderna och kalla dem vidskepliga; då gick ett ljus upp för henne. Hon gick strax fram till Klas Vilhelm, lugnade honom och bad att få säga några ord till folket. Och hon lofvade dem att man icke mer skulle spränga i Klöfs berg utan taga i tu med en häll som låg vid sjön, och hon bad dem gå hem och vara lugna och i ro börja skörden eftersom vädret var så präktigt. Klas Vilhelm skrattade och gaf samma löfte.

Då släppte bönderna ner arbetarna och gingo fram och tackade Klas Vilhelm och Kerstin, en efter annan, hela den stora mängden; och de små barnen svängde hättorna och viftade med dukarna när de drogo bort.

SJUTTONDE KAPITLET.

Gillet på Tirsholm.

Tredje dag jul var det gille på Tirsholm. Icke blott den stora släkten kom utan äfven mycket annat folk från både skogsbygd och slätt. Prosten i Femsjö med sina sex döttrar kom, kaptenen på Hulte med sin unga vackra fru som sades vara kär i skolmästarn, kom. Malcolm Berg på Skerkered, rike Rösman på Parksbol, han som innan han dog fick gå socknen kring och tigga till en sup och en smörgås, nämndemans i Gyltige, patron Bäck på Marbäcks pappersbruk, länsmannens i Enslöf, häradsskrifvarns i Trönninge, riksdagsmans på Skedala, Ödman som diktade visor och många andra kommo.

I stora salen på Tirsholm skulle det dansas hela natten. Därför hade alla de gamla möblerna flyttats bort. Blott Sig Folkesons porträtt som hängde på långväggen, fick sitta i ro. I ett hörn hade redts plats åt spelmännen: Per Vandrare som skötte gitarren, Lars Penning som gned fidla, Jan Gäddfiskare som blåste lergök.

I smårummen som gränsade intill danssalen och där olika slags drickesvaror och förfriskningar funnos, samlades all ungdomen. Men gammelfolket hade den nedre våningen. Där spelade de gamla herrarna kort eller bråde. Där lade fruarna patience eller spådde i kort eller sutto och parade hop de unga, talande om giftas.

Det var just lidet till midnatt med gillet, så att i de gamla herrarnes rum slogo tärningarna så hårdt som ville de spräcka bordskifvorna. De gamla damerna hade lagt en oändlighet med paciencer och parat hop hvarenda flicka och gosse däruppe. I danssalen hade man gjort sig kvitt ringdanserna och jullekarna och den yra dansen, svängpolska och långpolska och hambodanser och masurka hade tagit vid.

I ett af de små rum som låg alldeles invid salen, så att man kunde se alla de dansande, satt ensam en ung mörk man med en bågare vin för sig. Det var ägarn till Stjärnarpsgården. Han var ung, men hade gammalmäns tycken. Aldrig dansade han, aldrig lekte han, ingen såg honom skratta, alltid satt han dyster och mörk i hågen. Drack gjorde han mycket, synnerligast starkt vin; man sade det var för att jaga tunga tankar på flykten. Somt folk sade att han var förhäxad, andra att han aldrig hade kristnats. Ingen visste hvarför sorgen låg så tung öfver honom. De gamla damerna trodde så visst att det var någon hjärtesak som gått honom mot.

Han hade druckit mycket den kvällen gillet

var på Tirsholm, så att hans ögon hade fått litet glans och han hade gått fram i dörren och ställt sig för att se på de dansande.

Där fick han då syn på en flicka som var vackrare än alla de andra och som dansade yrare än någon. Hon hade svartbrunt lockigt hår och gråblå glänsande ögon. Och så hade hon en vit hög panna. Hon hette Marit Vankelmod och var långväga ifrån, fast hon det året var på besök hos sin släktinge, fru Kerstin på Marsgård. Men henne hade hon nu kommit till Tirsholm.

Erik Valdemar till Stjärnarp stod där och betraktade henne. Hvar hon befann sig i dansen, följde henne hans blickar. Satt hon och hvilade ut, så låg hans öga på henne. Väl i en hel timma stod han så. Hon hade mycket väl märkt hur han såg på henne och blifvit både röd och förlägen. Till sist tyckte hon att alla människor sågo hur han stirrade på henne och att de smilade menande och tittade frågande både på henne och honom.

Hon tänkte hon skulle be honom låta bli att stå och titta på henne så där. Och så gick hon in i rummet där han stod. Det blixtrade till i Erik Valdemars ögon då han såg henne komma in, det sprang som blod upp i ansiktet, som eld i ådrorna lopp det, och så visste han icke längre hvad han gjorde. Han tryckte den unga flickan så hårdt i sin famn att det brast till som då en söm springer upp, han böjde hennes hufvud bakåt och kysste henne, kysste henne länge och hett inför alla människorna.

Och tusen ögon stirrade på dem.

Men Marit Vankelmod ryckte sig lös ur hans omfamning, och det märktes att han kysst hennes läppar så hårdt att de blödde. Marit visste väl icke hvad hon nu gjorde: hon spang fram till bordet där den fyllda bägarn stod, tog den och slog honom i ansiktet, så att blod och vin frusade ned öfver hans dräkt. Och hon skrek ut i salen så att det ljöd och sjöng: »Så tuktar man en drucken karl!»

Inne i rummet låg bägarn bucklad och i danssalen tonade dansmusiken lika gladt som förut, men ute i natten mötte sena färdenärer en ensam ryttare som i vansinnig fart jagade vägen fram. Snön yrde om honom som en sky och han stönade svårt.

— Gud hjälp, hvad olycka har skett! hördes färdemännen.

ADERTONDE KAPITLET.

Marit Vankelmod.

På Stjärnarpsgården låg Erik Valdemar sjuk allt sedan den där julnatten. Han hade sett våren komma utan att ge krafter, och sommaren utan hopp. Nu var det höst, och febern var där, febern som alltid kommer före döden.

Erik Valdemar och Valdemarssläkten låg i sin säng och feberyjade. Ibland skrattade han och ibland grät han och ibland sjöng han gamla visor från barndomsdarna. Ofta slog han med händerna som efter fiender, ofta såg han sin far och sin mor och sin lilla syster som alla hade dött för många år sedan. Ibland trodde han sig vara i himmelen och kyssa en mörklockig änglafflicka och hela hans unga ansikte strålade, men så plötsligt kom där en rädsla öfver honom och han stönade: »Slå inte, slå inte!»

Det var mot aftonen en höstdag. Erik Valdemar hade sofvit en orolig slummer och började just yra:

— Så härlig du är, du är ju en ängel, en

ängel! Ja, ja, jag ser att du har hvita vingar. Hvarför kommer du inte, så att jag får kyssa dig? Kom, kom, älskade! Nej, du får inte gråta, inte gråta, se, jag har förlåtit allt. Du skall le, le, bara le! Dina ögon skola stråla af kärlek, vill jag. Kom, hör du inte, ack kom! (Han knäppte hop de feberheta händerna som till bön.) Du kommer? Du kommer? Marit, du kommer? Gud i himmelen, du kommer! Ja, jag visste att du skulle komma till sist. Se! Nu går hon ut från Marsgård. Nu slår hon in på skogsstigen till Stjärnarp, hon rifves af törnet, hennes kläder klöses sönder af snåren, grenarna slå henne i ansiktet. Nu är hon vid Skällåshultet, nu vid skiljovägen, nu vid torpen som ligga strax vid Stjärnarp. Nu går hon in på gården, nu knackar hon på i folkstugan, snart är hon hos mig. Upp, Erik Valdemar och möt din brud! Upp, starke Erik Valdemar!

Han reste sig ur bädden och steg ut i rummet.

* * *

På Marsgård satt Marit och sydde i Kerstins rum. Lampan sken dunkelt och det glödde i bränderna inne i kakelugnen. Det kom en sådan där stämning öfver dem som föder förtroliga samtal.

— Säg mig, du Kerstin, hvad kärlek är?

— Kärlek är en liten gnista i vårt innersta som sätter vårt blod i svallning och vårt hjärta i rörelse och som ger vingar åt våra tankar, du frågvisa flicka.

— Är det hela kärleken? Är kärlek igtung mer?

— Kanske. Hos några. Ty kärleken är också en makt som slätar ut ojämnheter på vägen, en kraft som gör slitet till en jublande sång, en gud som vandlar i rosor de törnen onda människor strö på stigarna.

— Är då kärleken alls intet mer, Kerstin?

— Kanske. Hos några mycket, mycket få. Kärleken är det stora modet, du kära. Det stora modet, helgdagsmodet, Herren vår Guds mod, modet som tvingar oss att kasta ära och tro, att lämna far och mor, att trotsa hån och stenkastning, att våga lif och själ för att nå den älskade och sluta honom i sina armar, du Marit.

— Det är kärleken, ja, ja!

Lampan sken dunkelt och glöderna glödde.

Marit gick upp på sitt rum. Hon tog kapp och hatt och smög bakvägen ut i kvällen.

Hon slog in på vägen till Stjärnarp. För att komma fortare gick hon gångstigar genom skogen. Hon kände icke att regnet slog henne i ansiktet, att vinden slet i hennes hår, att buskar och taggväxter refvo sönder hennes fina kläder, att törnen rispade hennes kinder och panna blodiga. Hon förskräcktes icke af ufvens skrik eller fladdermössens vingslag. Ty inom henne sjöng det ideligen: Kärleken är det stora modet, helgdagsmodet, Herran vår Guds mod.

Sådan hon var slagen af regnet, klöst af vind och törne, med håret i bruna drypande stripor, steg

hon in i folkstugan på Stjärnarp. Strax tystnade sorlet: männen sågo under lugg på henne och kvinnorna kastade hvassa frågande blickar.

— Kan man få träffa Erik Valdemar till Stjärnarp.

Först tystnad. Sade så en af kvinnorna:

— Hvem är du som kommer så sent och vill tala med herr Erik? Vet du icke att han ligger för döden?

— Likafullt vill jag tala med honom.

— Det får du inte! Herr Erik har strängeligen förbjudit oss att låta någon komma in till sig.

De öfriga bekräftade:

— Ja, Malin talar sant, du får inte slippa in.

— Nej då, du synes oss vara ett troll, ett ondt Klöftroll.

— Kanske det är du som förhäxat herr Erik? Tvi dig!

— Tvi dig! Tvi dig! sade alla, och många, framför allt kvinnorna, gingo fram och spottade på henne.

— I mån tänka hvad I viljen om mig, jag skall likafullt in! Hören I det, att jag *skall* in, jag, Marit Vankelmod?

— Marit Vankelmod! sicket ett spöknamn. Inte heter kristet folk så? Nej då! Tvi dig! Tvi dig!

— Akten er! Jag skall in, ty jag är Erik Valdemars brud.

Då folket hörde detta, for det förskräckt ihop och en dräng sade:

— Följ henne in, Malin! Kanske är det ändå som hon säger.

Malin gick då att visa vägen till Erik Valdemars rum.

Därinne låg en ung man på golvet ett stycke från bädden, liksom om han rest för att gå, men stupat. Han var död nu. Men där låg ett sådant saligt leende öfver de bleka dragen som om han dött den lättaste död i världen.

Marit stod en lång stund utan en rörelse och utan ett ord. Sedan kastade hon sig ned öfver den döde i våldsam ohäjdlig gråt. Hon tog hans ansikte mellan sina händer och kysste hans tunna läppar, hårdt, hårdt, så att hennes egna sprungo i blod, liksom den gången på Tirsholm. Till slut reste hon sig. Hon stod väl än en stund och såg ned öfver den döde och hennes läppar rördes, om till bön eller förbannelse, vet ingen. Malin hörde blott de orden: »Var detta kärleken — — —»

NITTONDE KAPITLET.

Vallenbäcks orgel.

Det var just så långt på året att man hunnit till slutet af maj. Så att allt löf var ljust grönt, jag kanske att somt var skärt som asparnas, och alla träd blommade i gula och röda och hvita hängen eller klasar. Alla bäckars små örter och alla ängars blå och hvita blommor knoppades och blommade och spredo en härlig doft. Öfverallt i skyn var muntert spel och i dungarna lektes kärlekslek och friades det bland allsköns fåglar och vingdjur. Allt lefvande hade en oförklarlig lust att älska och sätta bo.

Det var full vår rundt Simlångens sjö som mest låg som bäddad i blommor och ljusa blad och dallrande skogars färgspel.

Då var det som äfventyrslusten flög i gamle klockaren Vallenbäck där han låg sjuk och ålderdomssvag i sin säng på djäknegården och drömde om forna tiders glans och storhet. Våren har nu en alldeles förunderlig makt att kunna få sjuka och gamla att lefva upp igen. Vallenbäck, gamle giktbrutne, döende klockaren, ref medikamentsflaskorna

i golfvet och sprang ur sängen och klädde sig i helgdagskläder, liksom skulle han till kyrkan där han för giktens skull icke varit på fyra år. Men i dag var det tydligt att han ärnade sig längre än till kyrkan. Ty han gick till stallet där Kvitten stod och fick ut den gamla klockarhästen. Sen drog han hövagnen ur lidret och så spände han för, liksom det redan gällt bärga säden eller höet. Han högg fyra löfruskor och satte i pinnhålen på vagnen och en blommande häggren fäste han i selbågen på Kvitten. Sen körde han ut ur djäknegården. Men så stannade han igen och sprang in efter de gröna sittbräderna och lade dem på rånen och befallde: »Nu sitter du där, Låd-Hellgren, och du där, Vandrare-Pär, och du, Jörgen Ödman, sitter här med fidlan och sjunger visor, och du, Sibelius, du sitter bredvid mig!» Därefter körde han i väg ned mot Simlängen, den härliga sjön, och när han kommit ned till stranden och skulle börja färden rundt, bugade han sig mot de tomma gröna bräderna och sade: »Varer nu så roliga och speler lusteliga upp! Stamper takten du, Sibelius!» Han smällde med piskan och körde, och vattnet som spolade om hjulen sade plask, plask...

* * *

Nu låg klockaren Vallenbäck i gästrummet på Marsjö och väntade på döden. En dag hade unga fru Tilda stått på verandan och sett ut öfver sjön, som låg i blänkande solglans. Då hade hon sett

en häst komma dragande en löfklädd vagn utmed strandkanten. Ingen körsven tycktes hästen ha. Då hade hon skickat drängarna ner för att se efter och dessa hade funnit gamle klockaren Vallenbäck ligga mest som död i vagnen. Fru Tilda lät bära honom upp uti gästrummet och ge honom varnit samt sköta om honom. Ty han hade varit en lustig man i sina dar, just sådan som hon tyckte om. När därför Vallenbäck vaknade låg han i ett fint rum med vackra gardiner och ståtliga tapeter och med stolar och bord som hade förgyllda lejonfötter. Först hade han trott att han var i himmelriket och just undrat öfver hur han sluppit in där, då pigan kom och han fick veta hvar han var. Då hade han sagt att här ville han allt dö och att han icke ville tillbaka till djäknegården med dess tomma run och dess brädväggar där mosstopppningen syntes. Då hade han fått stanna på Marsjö och hade fått sin gamla skröpliga orgel dit också.

Helst låg han nu och lyssnade till hur den kära orgeln spelade för honom, alldeles af sig själf. Både psalmer och sonater och visor och polskor, Och han såg hur änglar dansande till melodierna och ofta då han såg dem taga tre steg i långpolska, så skrek han till dem: »Bara två, bara två, era tosingar!» Precis som i gamla dar då han lärde byflickorna dansa. Men i dag låg Vallenbäck orolig i sin bädd. Han hvarken hörde på orgelns spel eller såg på hur änglarna dansade. Han bara låg och väntade på att Sibelius skulle komma, Sibelius som han just låtit skicka efter för en viktig saks skull. Om en stund

kom också Sibelius. Han hade varit skyndsam på stigar och snår, så att han såg trasigare och rifnare och dammigare ut än eljest, när han nu trädde in till Vallenbäck. Där silade just solen genom rutorna och blänkte upp rummet, så att det sken som af klart gull och gardinernas mönster speglade sig på golvet så oändligt vackert. Sibelius blef som bländad och glömde att hälsa på Vallenbäck, och när han kom längre fram i rummet och i solskenet, så flyttade sig det fina skuggspelet från gardinblommorna på golvet upp på hans trasiga kläder, så att han tyckte att han i ett fått den finaste kunga-dräkt. Och han började dansa, Sibelius, så hjärtans glad var han.

En stund låg Vallenbäck tyst och såg på gubbens danskonster, men så blef han arg af spektaklet och for ut:

— Helvete heller var det för att dansa du kom hit . . .

Vallenbäck såg hur vid dessa ord tiggaren vaknade upp som ur en vacker dröm, och hur det ljusa uttrycket i hans ansikte svann bort.

— Jag drömde visst att jag var kung, du Vallenbäck . . .

Sen gick han fram och satte sig på sängkanten hos den sjuke och denne började:

— Ja, ser du, Sibelius, jag ligger just här och väntar på hädanfärden. Rätt nöjd för resten att få gå till ro. Icke som så, att jag är ledsen på lifvet, du Sibelius, förstår du väl! Nej då, inte alls ledsen vid lifvet! Trött på lifvet, vi, jag? Som fört ett

sådant härligt lif! Å, galenskap, jag är så glad åt lifvet som någon här i Dalen. Men jag är så trött. Så trött, så trött, du Sibelius! Det är då för märkvärdigt hvad man blir trött då man blir gammal, du. Om de lade tio lif, det ena härligare än det andra, för en, så kunde man icke orka lefva ändå. Inte ens om de gjorde en ung på nytt, tror jag att man orkade med ett lif till. Å, nej då! Jag är allt glad att få gå till ro nu, du bror. (Här började Sibelius smått gråta.) Men jag är inte alls orolig, fast jag varit en skälm och skämtare i mina dar. Inte alls rädd, du, fast jag visst narrat folk till galna upptåg ibland. Jo, Sibelius en ting gör mig orolig. Det är orgeln, du, ja just det där gamla skrället där borta i vrån. Min kära orgel som spelat som ingen annan i hela världen, så förtjusande fröjdefullt! Ser du därför är det som jag skickat efter dig, Sibelius. Jag vill be dig om en sak, en riktigt stor och viktig sak, du bror. När de nu stoppat mig ner i jorden, se lofva mig då att du en natt tar ditt följe med dig och hämtar orgeln härifrån och skottar upp grafven, du, och firar ned det gamla verket tätt invid kistan. Men glöm icke för all del att fälla locket öfver klaviaturet, så att inte mull faller ned mellan tangenterna! Sen skottar du igen grafven och talar inte om ett ord för hvarken präst eller länsman eller fjärdingsman, du. Ser du, då skall det spela för mig därnere ända till domedag! Hå, ja, spela alla de kära visorna och de härliga sonaterna och de stolta psalmerna och sångerna som Ödman diktat, så att jag bara skall ligga som i en

vacker dröm och inte behöfva alls längta hit upp igen till det härliga lifvet i Simlångsdalen. Och alla de andra, både prostar och herremän, både bönder och tiggarfolk som ingen orgel ha med sig, Herre Gud, de skola komma till gamle Vallenbäck och sätta sig rundt kring honom och höra på hans orgeltoner och smila och nicka, du bror! Förstår du det, Sibelius?

Sibelius förstod honom så väl, ty han visste hvad orgeln var för Vallenbäck.

Tre dar senare spelade orgeln Vallenbäck in i himmelen.

TJUGONDE KAPITLET.

Tviflarn som berättade för barnet om
Guds änglar.

Där stod ett barn och klappade på skolmästarns dörr.

Det var en flicka om tio år och dotter till Marsgårdstorparen Nils Petter. Hon var ett sjukligt barn, kände sig ofta svag och trött och trodde därför att hon snart skulle dö. Men hon hade alls icke varit rädd för döden, ty hon visste att hon då skulle bli en ängel med hvita vingar och sida kläder, lika vacker som ängeln i Breareds kyrka. Nu stod hon hos gamle skolmästarn och ville veta om icke detta var sant att hon skulle bli en ängel när hon dog. Ty hon hade legat vaken i går och hört hur far och mor talade om att skolmästarn sagt att när man var död, så blef man bara mull och alls icke någon ängel med hvita vingar och sida kläder. Ja, far och mor talade om hur skolmästarn sagt att det icke fanns alls några Guds änglar och ingen himmel heller. Det hade skolmästarn läst i lärda böcker! Ja, nu stod hon så ångestfull och frågade skolmästarn om detta väl vore sant.

Han var allt i en svår knipa nu, den gamle tviflarn. Hvem helst annan det hade varit, så skulle han sagt honom midt i ansiktet den rena sanningen, sagt honom att tron på Guds änglar var ett prat och bara en vacker lögn. Men för detta barn som hade ett ungt sinnes hela förtröstan på att hon skulle bli en ängel med sida kläder? Han hade då aldrig varit i värre knipa! Han satt och visste icke hvad han skulle svara. Helst skulle han velat gå sin väg eller säga att han icke hade tid för sådant snack. Men han kunde icke; de stora barnaögonen sågo så bedjande och oroligt på honom. A, en sådan knipa! Skulle han behöfva förneka sanningen för ett barns skull? Eller skulle han taga från ett barn hennes vackra tro och hennes stora glädje? Sådant eländel! I alla fall, förneka sanningen kunde han väl icke, ej stå inför ett barn och ljuga. Icke skulle han kunna lida att en tioårs flicka sedan sprunge jublande ut till folket på slåttern och berättade att skolmästarn allt trodde på Guds änglar ändå. Nej, nej! Det fick gå som det ville. Han skulle väl försöka säga henne det så varligt och så mildt som möjligt.

Han satte flickan på sitt knä och började tala. Som han så talade inledningsvis om den sköna jorden och den stora härliga solen och om naturen som nu stod i sommarprakt, så kom han att tänka på att just så hade han alltid suttit på sin mors knä i sin barndom och hört henne berätta om jorden och solen och himmelen och Guds heliga änglar. Och hur det nu var fatt, om det var solens sken

som spred sin aftonglans in i rummet, eller det nu var syréndoften som strömmade in från buskarna därute, eller hvad annat det var, ty just som han satt och tänkte på gamla mor, så glömde han att han var gammal och satt med ett barn på knä. Han tyckte så bestämdt att han själf var barnet som satt på mors knä och hörde sagan om änglarne: — Se, när man dör då stiger man ombord på ett gyllne skepp där stjärnorna lysa som lanternor. Det styr upp genom skyarna med röda sidensegel som bukta sig för vindarna och det bär hän genom de otaliga världarna till Guds himmel där man blir ängel med hvita vingar och sida kläder ...

— Så härligt, så härligt!

Flickan klappade i händerna och ropade ideligen: så härligt, så härligt! Då vaknade gubben ur sin dröm och kunde icke förstå hvarför flickan klappade i händerna. Hade hon hört hvad han drömde? Nå så då! Hade han suttit och dummat sig, så ginge det väl ej att bättra. Icke kunde han väl komma tårar i dessa strålande ögon? Ack, nej då! Men konstigt i alla fall, att just då han velat säga hvad han trodde, han sagt hvad han alls icke trodde! Han lät hufvudet sjunka ned i handen och började undra.

Men barnet hoppade ned från den gamla tviflarns knä och sprang ut i solaftonglansen, så lycklig och glad som aldrig.

TJUGUFÖRSTA KAPITLET.

Ödmans visor.

I salsspiseln på Marsgård brann vinterbrasan. Det knastrade och sprakade i veden och små gulblå lågor fladdrade upp mellan stickorna, liksom en lampas låga innan hon slocknar.

I salen lekte två gossar kungarike. Klas Otto hette den äldste efter far, Lars hette den andre efter farfar. Klas Otto hade byggt en borg af stolar, och på så sätt hade han fått sig ett guldblixtrande kungaslott. Kammarn var hans stora mäktiga rike och möblerna i hörn och vid sidor voro städer och byar. Kungen öfver all denna härlighet satt högst upp på den underliga borgen. Där tronade han med ett sönderbrutet stolben till spira och en pappersstrut till krona. En stor kejsares allvarsmin hade han.

Lars hade en borg alldeles intill Klas Otto. Den var byggd på samma sätt som broderns af stolar och pallar. Också han hade en spira i handen och en krona på hufvudet och en sträng furstes min på läpparna.

De båda kungarna talade djupt allvarligt med hvarandra.

Först sade kung Klas:

— Jaa, det är allt tungt att vara kung ibland, för se man har så mycket att tänka på.

— A ja, fast det är allt roligt också, du Klasse!

— Kung Klas heter jag och inte Klasse nu! Å ja, rätt roligt. Men det är så svårt att lagstifta och ordna med allt ens myckna folk.

— Jaa, först ska man ha ett helt hof, du Klasse.

— Och sen biskopar och generaler för att styra med.

— Ja, visst, och sen prostar för att predika och krigsmän att marschera och kriga med, du.

— Och länsmän förstas också, ska jag ha, och fogdar och fjärdingsmän, när folket är styggt.

— Jaa, jag vet inte, du Klasse, för jag vill inte ha styggt folk du. Jag vill bara ha sånt folk som här i Dalen.

— Se, då behöfva vi allt inte fjärdingsmän eller fogdar, du! Di ä' förresten så elaka...

— Och inte länsmän heller för de bara också ä' stygga!

— Kanske, du Lasse, vi inte behöfde krigsfolk heller då, för kriga och slåss gör väl i alla fall inte nån nytta?

— Nej, det kanske inte behöfdes och kanske inte heller prostar då?

— Nää då, för di arbeta ju inte mer än en dag. Nåra latmaskar vill vi inte ha att vara kungar öfver.

— Men då behöfdes ju inte biskoparna heller, och inte generalerna, du!

— Nääj, dem behöfde vi nog inte.

- Bara folket, du Klas!
 — Ja, bara folket, bara folket!
 Och båda kungarna jublade.

Nu kom kungarnas mor, fru Kerstin, in. Då glömde de både borgar och kronor och spiror och allt och rusade ner och stormade mot henne som en hel krigshär.

- Mor, mor, berätta en saga, mor kära!
 — Eller sjung en visa, mor lilla!
 — En saga eller visa, mor!
 — En visa eller saga, mor!

De satte sig vid brasan på golfvet och lutade sig mot mors knä. Så började mor sjunga en af Odmans visor, en sommarvisa om myrorna:

I ljugen bland stenar och tufvor och strå
 föra myrorna krig
 med sköldar af ginstblad och lans af en grå,
 si, af grangrår som falla på stig.

Med slagsvärd af tistel och bäge af ljung
 draga myror till fejd,
 och främst tågar Myrimi, myrornas kung,
 till kamp uti Backblomsternejd.

I troppar och rader och följen och led
 tåga myrorna fram,
 och höfding och prins rider hän öfver hed
 med livvakt och följe och stam.

Standar utaf linblom och fanor af gull,
 utaf lysande käringtandgull,

de flyga och fladdra för vinden omkull
och falla i stigarnas mull.

Se: fram tågar myrornas väldiga här
till dödlig en fejd;
öfver sten, öfver gren, öfver grop det bär
tills man hvilar i Backblomsternejd.

— Mer, mer, mor lilla, mor kära!

— Sjung mer, mycket mer, du mor! Det är
riktigt som vore det sommar då du sjunger, mor lilla!

Mor sjöng visan om när Tiggare-Lars dog, som
Ödman diktat:

Tiggaren Lars låg i själatåg,
syner för öga och blick han såg.

Såg sina tusende äfventyr
i skog och fjäll, i mark och myr.

Såg hur han låg i sommarsken
dagen lång under skuggrik gren.

Såg hur han dref i månskensljus,
tiggde sig mat och stal sig hus.

Ej just ett lif af gudi han fört
och aldrig på bättringens röster hört.

Låg han så nu och såg hur det brann
i helvetets sal hos Fader Fan.

Såg hur det gnistrade, flammade, rök;
såg på satarnas brådska och stök.

Tänkte att aldrig en stråle af sol
såge han nånsin i Hinens bol.

Aldrig smeka en flickas kind,
aldrig svalkas af fläkt eller vind.

Aldrig narra ett barn att le,
aldrig en markernas blomma se.

Bara mötas af hån och flin
och satarnas lystna pinogrin.

»Nej,» han skrek och han hötte mot Hin,
»aldrig, nej, aldrig skall jag bli din!»

Börjar så leta i minnets vrår
om ingen God Gärning af Guld där står,

som kunde föra till himmelrik,
hans fattiga själ när han väl stod lik.

Men bara odygd och upptåg och skämt
hade han öfvat i lifvet jämt.

Slutligt dock inne i skräpfylld vrå
han finner en Guldpiäs i dammet stå.

Å ja, nu minns han det allt, för sant:
barnet han fann på en klippas brant,

barnet som räddades hem åt mor —
det var kanske en sak som var stor?

Tiggare-Lars låg i själatåg
syner för öga och blick han såg.

Såg hur på solblank silfverban
vid ståtliga hästar i gyllenman

han åker mot himlen i prostens chäs.
I strålände glans stå skogar och näs.

Rymdernas solar och stjärnor de stå
i undran och spörja hvad nu står på.

Sankt Per, gudsmannen, han bugar sig han,
när Tiggare-Lars åker fram i spann.

Och änglarnas körer de blåsa fanfar,
som det blåstes för kungen i gamla dar.

Och Saligas mängder de titta på Lars
och undra hvad storman som nu till dem bars.

Fjärran i mörkret står snopen och dum
Hinen, sjunken ihop ett tum.

Och tiggaren sakta ler i sin själ:
så slutade ändå det hela väl — —

* * *

Än när hans ande ur kroppen gått
ler han, tiggaren, smått.

Gossarna ville ha en till och så sjöng mor visan
om Nickelbo-Jan och hans far, då de lågo i höet
och drömde:

Nickelbo-Jan ligger raklång i nyslaget doftande hö:
ser huru molnen segla hän öfver himmelens sjö.

Ser hur de komma som drakar, ser hur de komma
fram öfver blånande solblank ändlös rymdernas
stepp
som skepp

Ser hur det dansas på skeppen fladdrande yster dans;
under dem blåhvit bölja, öfver dem purpurglans.

Ser hur i ringlande ringar dansen går däcken rundt.
Största sorgen är icke för mer än en nypa strunt.

Hör hur det spelas från stäfven flygande stolt melodi:
hälften är fröjd och hälften är lidelsers toner i.

Hör hur det spelas som kom det från andeorkest-
rars kör;
cittror och fidlor och lyror och himmelsmusik han
hör.

Ser hur på hvita drakar med gyllne gallioners bild
där lekes en lek än trotsig, än strålande blid och
mild.

Den stoltaste lek de leka: de öfvermodigas lek —
där näst den starkaste kämpen får nöjas att heta vek.

Ser huru flickor kröna sin hjälte och klä sin gud
med gröna kransar och liljor och röda tulpaners skrud.

Hör huru löften hviskas och längtande hjärtan slå,
Ser huru snöhvita barmar i böljande vågdans gå.

Ser huru blossande kinder och strålände ögon möts —
o nej, hur som spröda klingor jungfruliga krafter
bröts!

Ser hur mot fjärran blånande okänt rike det bär.
Ser hur ombord på skeppen lyckan i kungsstol är.

* * *

Nickelbo-far ligger krokig i nyslaget doftande hö,
ser huru molnen segla hem öfver himmelens sjö.

Ser hur de komma som drakar, ser hur de komma
som skepp
fram öfver blånande solblank ändlös rymdernas
stepp.

Urblekta segel syns rifna af härjande stormar och
vind,
och alla däckets matrosar ha hålmager gulblek kind.

Lasten i skeppen är spillror af krossade lyror
och spel,
och hvarje stämman är sprucken och ingen fiol är hel.

Dansande lätta fötter ha stelnat i kramp och gikt.
Hvarje poet har bränt sin gyllene ungdoms dikt.

Inga de flygande toner af trollsprungen, frisk melodï —
där susar en vind af sorger med slocknade lidelser i.

Gamla förtröttade mänskor desitta längs relingens rand
och blicka mot solens sista guldflammande afton-
brand.

Vissnade bleka läppar och mattade ögons glans,
falnade röda blommor och hvitnad en myrtenkrans,
fårade stolta pannor och döende tungors ord:
allt talar om gäckade löften och rika förhoppningars
mord.

Tysta som hvita svanor fram öfver glittrande sjö
segla de gamla skeppen hän emot hemlands ö.

Stäfven har ingen förgyllning och seglen är fläkta isär
— hem från ett fjärran blånande okänt rike det bär.

Ingen begärde någon ny sång. Båda kungarna
sofvo vid mors fötter och kronorna hade fallit af
dem. Då mor såg kronorna och såg drömleendet på
läpparna, mindes hon en sång som hennes egen mor
sjungit för henne då hon var liten och som dennas
mor hört af sin mor o. s. v. tiderna bortåt:

Som barn vi drömma
om guld och glans
och frejdigt sömma
vi rosenkrans.
Vi väfva drömmarnas
silfvervåd —
snart brista sömmarnas
klenas tråd

en efter annan
till dess vi stå
med veck på pannan
och lockar grå

Det hade brunnit ut i spiseln. Blott då och då slog en låga upp ur brunna brasan som nu var blifven till en glödande hög, en vacker solruin. Fru Kerstin satt och såg att den röda glödhögen var lik ett underligt sagoslott med tinnar och torn som störtade, med murar och portar som rasade, med gafflar och fasader som sprucko, med grund som föll samman. Hon såg hur gnistor sprungo hit och dit som oroliga rädda soldater. Så hörde hon liksom ett svagt skott och då rasade det härliga slottet i ruiner och hon såg hur många hjältars själar som med gnistorna sökte sig väg till himmelen. Och så blef det till slut blott en enda hög af slottet, en enda svart askhög. Hon såg hvarken gångar eller pelare eller torn, bara aska, hvarken hjältar eller jungfrur eller tjänare, bara idel tröstlös, ful aska. Hon ville icke tro att denna hög nyss varit ett härligt slott med röda lysande väggar och fasader och med hjältar som stredo. Hon tog eldgaffeln och rörde om i askan och två gnistor flögo upp.

— De sista själar!

Vid hennes fötter sofvo barnen med leende munnar; de drömde just om ett härligt slott och om kungakronor och kejsarspiror och om ett lyckligt folk utan prostar och krigsmän och elaka fogdar.

TJUGUANDRA KAPITLET.

Adjunkten Murbäck i Vrå.

Per, prästgårdsdrängen, kom körande uppför liderna som från Breared buro in i Vrå socken af Småland.

Han hade en racklig vagn och en gammal trög häst som hette Sara. Inte hade han någon piska, och äfven om han haft en sådan hade farten nog ej ökats synnerligen.

Men Per var tålig af naturen. Hans far, hans farfar och farfarsfar hade efter hvarandra plöjt torp under prästgården. Så att tålmod låg sedan gammalt i hans släkt. Ty att plöja torp under Simlångsdalens gårdar, det var att lära tålmod det, ja, det var mest som att bära ett tungt kors i hela sitt lif.

Per hade aldrig i sina dar varit så långt från Simlängen som nu. Icke heller hade han hört att hans far eller hans farfar varit så långt från hemtrakten. Hela tre mil skulle han för att hämta hjälppräst. Det var som att resa till världens ända.

Det förstås, han tyckte det var roligt att få se något nytt. De stora klippväggarna som reste sig som murar kring vägen sågo ståtliga, ja, ibland riktigt hotande ut. Helst på afstånd, då de fingo allehanda besynnerliga former: än liknade de människor och djur, än spöken och troll, tyckte han. De stora mörka furuskogarna voro också något att titta på, att undra öfver. Inte voro de lika de ljusa bokskogarna i dalen eller granskogarna som man kunde se från kyrkan eller björkdungarna hemma eller ensnåren. Utan de voro mycket vildare och tätare och mörkare, liksom gömde de på dolda ting eller rufvade de på gåtor. Han undrade också öfver de stora myrarna där sägnerna sade att trollen hade sina slott på bottnen, och öfver de tomma gladen i skogskanten där fordom härar hållit hvila och haft sina lägereldar. Då hade man kunnat stå på kullarna i Dalen och se vapen och blanka betsel glimma och blänka i eldskenet.

Eller också satt han och såg upp i luften där svalorna flögo i sick-sack-linjer och gjorde så tvärsnabba vändningar att han som ej var kvick nog med ögonen, rätt som det var såg bara luften där han trodde han hade svalan. Han såg också vråken komma seglande med stilla vingar som en ljum aftonvind kommer när solen gått ned. Eller såg han på en myggsvärm som envist följde vägen framåt jämsides med Sara och honom.

Den gamla pinnvagnen väckte honom ur tankarna då den gnisslade till, just när den skulle uppför sista backen strax vid Vrå kyrka. Där

svängde landsvägen nästan i en vinkel. Så att då Per nådde krönet, så låg hela Västerslätten med kyrkspiror¹ och gårdar och längst bort hafvet för hans ögon. Det riktigt som klack till i honom då han såg all den härligheten, just i solnedgången.

— Herre Gud då, hva väla är stor! kom det öfver hans läppar. — Och grann med! tillade han så.

Det strålade till i hans ögon då han såg detta stycke land som låg så vidsträckt och skönt i solljuset, och han förundrades så storligen att Gud verkligen kunnat skapa så mycket som allt det han nu såg. Han höll in Sara och började räkna kyrktornen, men förvillade sig. Då började han räkna gårdarna, men kom än mer i virrvarr. Då fann han att de voro oräkneliga som sanden i hafvet eller som stjärnorna på himmelen eller som skuggorna en sommarnatt och brydde sig ej om att räkna. Han började fundera. Han satte handen under hakan och tänkte på hur stor Guds värld var och undrade hur den kunnat bli så stor. Det kunde han inte begripa. Ja, kanske att den var ännu större, dubbelt så stor kanhända, fast han tyckte han såg ett oerhördt stycke land. Se, allt detta kunde inte Per klara i sina tankar. Det var som en stor djup gåta för honom. Som en gåta den han ville lösa, men icke kunde, utan som blef än mer outrannsaklig och underlig, ju längre han funderade. Men låta bli att undra kunde han inte, utan han satt där och tänkte i vagnen fast solen sjönk och det kvällades.

Inte heller kunde han förstå att Simlängen, den stora härliga sjön, blott såg ut som en strimma eller som en liten göl på en landsväg där små barn bruka skicka ut nötskal som skepp. Eller att det mäktiga Klöfberg som var så skyhögt då man gick i Simlångsdalen, kunde så krympa samman att det mest liknade, tyckte han, en liten klint.

Per satt länge och undrade öfver dessa gåtfulla ting som icke läto sig förklaras. Än när månen stod högt på himmelen, satt han med handen under hakan och tänkte.

* * *

Gamle adjunkten Murbäck i Vrå stod i Breareds kyrka och predikade.

När folket först kom till kyrkan, så hade det sport att ingen präst hade kommit och tänkte just vända hem igen då, rätt som det var, Prästgårds-Per kom körande med pastor Murbäck. Ja, nu stod Murbäck och predikade och var just kommen till Fader Vår då han kom att tänka på resan nedåt Simlängen den natten som nu var gången till ända. Han mindes hur han väckts af något besynnerligt skrapande utanför sitt fönster, hur han gått upp för att se hvad det kunde vara och funnit en skjuts med en sofvande karl hålla strax utanför. Han mindes hur han klädt sig och gått ut och väckt karlen och funnit honom vara Prästgårds-Per från Breareds prostgård och som just skolat hämta honom till hjälp vid predikan om morgondagen. Han mindes hur han satt sig upp i vagnen bredvid Per och hur de kört

den långa vägen ned till dalen i natten, hur han hade somnat inne i vagnshäcken och drömt att han åkte till Vexjö för att krönas till biskop, hur han blef firad i alla prästgårdar under den resan, hur man kommit ut ur gårdarna med kalfstekar och får-bogar och smör och ägg och lassat i hans vagn tills den icke förmått rymma mera, hur han sett alla prostar buga sig för honom och alla prostinnor niga, och djupast hade hans egen prost bugat sig, prosten i Vrå.

Församlingen hade ock tankar för sig där den låg nedhukad i bänkarna och skulle läsa Fader Vår. Den tänkte på hvad det egentligen var för en staccare till präst som nu stod i predikstolen. Hur han en gång varit sin fars, biskopens, son med goda anlag och stora förhoppningar. Hur han blifvit kyrkoherde då andra bara bli adjunkter. Hur det sedan hade gått utför. Först hade han supit städadt och fint och bara på gillen och kalaser. Det hade man icke sett snedt på. Men så började han suppa hemma, både hvardagar och söndagar. Så att ofta hade han kommit full i kyrkan och börjat vagga och dingla framför altaret. Det tyckte folket icke var fullt tillbörligt. Till slut söp han så, att han ofta låg stupfull i sängen och kristnade barnen. Då brast tålmodet och socknen klagade hos biskopen. Så fick han afsked från gället och fick nöja sig med en liten syssla i stan. Innan han flyttade höll han sin afskedspredikan och den säges ha varit både skarp och sträng. Slutet af den hade hvarenda en hört talas om, ty det var dråpligast: »Med en så

syndig församling, hade han sagt, som icke har förlåtelse för begångna fel, som icke drager sig för att sätta sig i Guds, hämnarens och domarens, ställe, som jagar sin herde ifrån sig, som drifver honom i nöd och elände, med en så syndig församling skall icke Gud ha miskund. Aldrig skolen I komma in i Guds himmelrike! Men jag vill löna ondt med godt. Dit jag nu går där vill jag bereda plats för eder alla, där skolen I väl passa och allt skall passa eder där. Ty I skolen veta att nu är jag blifven fängelsepredikant.»

Snart miste han också den sysslan och då var det som han blef adjunkt hos prostens i Vrå. Där hade han nu varit i många år, blifvit gammal och grå och mäst lagt bort att supa. Men en stackare hade han i alla fall varit i sina dar, tänkte församlingen. Detta tänkte alla tyst och för sig själva, utom en gumma tätt under predikstolen som hade för vana att tänka högt. Därför mumlade hon också nu, så att äfven prästen hörde det: »Att en sådan usling ska få läsa Herrans ord! Det är allt en skam det! Amen.»

Dessa ord hörde nu Murbäck och det stack till i hans hjärta liksom om någon stuckit en hvass törntag i det. Det gjorde honom så orimligt ondt att han ville skrika till, och han började darra på målet och sjunka i hop. Och han bad att man skulle öppna fönstren för att få frisk luft. I och med det att den svala luften från sjön nådde honom, fick han krafterna igen och hans mod växte på nytt. Han reste sig, han drog djupa andetag, hans mål

blef starkt som malm, som en ung mans tal. Han kände sin ungdomskraft strömma in i blodet och han fick sol in i bröstet. Han talade så högt, så starkt, så varmt och ungt att allas ögon lyftes upp till honom, den gamle supige prästen. Det hördes så tydligt ut genom de öppnade fönstren att en väldig predikant talade. Så att mycket folk kom och lyssnade utanför. När prästen såg detta bad han församlingen att få gå ut och predika från kyrkbacken.

Så stod han nu och talade öfverst på en grafkulle, och all mängden lyssnade andäktigt och med knäppta händer. Till slut grät hela församlingen; det var när han talade om Gud som den stora förlåtaren, den store Allgode som gör en blodröd synd hvitare än hvitaste snö.

När han slutat sin predikan och bedt bönen för folket ville han gå. Då var det som den gumman som suttit under predikstolen och tänkt högt, gick fram och bredde ut sin helgdagssjal och lade sin psalmbok med silfverspännena på den och sade: »Detta offer jag åt den prästen».

Därefter offrade allt det andra folket. Somliga lade sina luktblaskor och svampdosor och örhängen och silkesschalar och somliga sina beslagna käppar och sina silfverbågade glasögon, sina skospännen och remsöljor som voro af ren metall. När alla hade gett sin gåfva, stor eller liten, svepte man alltsammans i gummans helgdagssjal och gick bort och lade det i vagnen som stod och väntade den gamle adjunkten.

Därefter hjälpte de honom själf upp där bredvid. När Sara så stretade i väg då nego kvinnorna så djupt som om det varit biskopen som rest och icke den supige adjunkten Murbäck i Vrå.

TJUGUTREDJE KAPITLET.

Midsommarfesten.

Det var midsommarafton.

Ångar och fält lyste i brokiga färger, än i hvitt där prästkragar och små hvita stjärnblommor skjutit upp, än i blått där blåklint och blåklockor spirat fram, än i rödt där klöfver lyste eller backtimjan klädda marken. Det var riktigt vackert! Och solen strålade, så att allt fick en lätt förgyllning, både skyar och skogar och berg, både åker och äng, men mest Simlångens sjö. Ty den låg som en stor flod af flytande guld.

Det var en sådan afton som gör alla glada, äfven dem som eljest äro mest olyckliga. En sådan afton just, då man tycker att det skulle vara skönt och godt och härligt att få dö för att slippa att mera i världen få se en mulen dag. En sådan afton, då man är så frisk, så stark, så glad att själfva den fula döden blir något vackert. Skulle vi räkna våra år efter de aftnarna, då sannerligen skulle vi få dö unga. Nu dö vi ju så gamla, så gamla!

Det var allt sen forntima, sed att midsommaraftonen firades festligt i den trakten där Simlångan ligger.

Och som Marsjö låg vid sjöns midt, så var det också gammal sed att festen förlades dit. Framför allt ungdomen kom till Marsjö för att leka och dansa och hålla gille den aftonen.

Hela dagen hade fru Tilda Folkeson varit i verksamhet med en stor skara ungdom för att smycka gården, resa majstången och blomster-skruda den, spika upp tribun för spelmännen och feja öfverallt.

Midt på gården restes majstången. Rätt långa girlander af prästkragar och vildviolier virades i tät slingor från stångens topp och allt ner till marken, så att hela majträdet såg ut som en enda ståtlig blåhvit stängel. De gula diskblommorna hos prästkragarna gjorde att man tyckte att tusentals guldbin och guldvingade fjärilar slagit sig ned på stången för att suga honung. Från majträdet gick vidare en tvärstång ut och på den hade man hängt fullt med stora och små kransar af ljungris, af syrenkvistar, af blodröd klöfver och af hvit doftande jasmin.

Gårdens yttersida som just vette mot dansplatsen hade klädts med nyhugget björk- och boklöf som så helt dolde den ljusa målningen att byggnaden såg ut som en enda jättelöfsal. Spelmansställningen var likaledes klädd med grönt.

Då det började kvällas, flockades ungdomen på vägarna och drog till Marsjö. Alla hade tagit sina bästa kläder på, liksom då de gingo till kyrkan. Många hade gigor och spel med sig.

Snart var dansen i full gång och glädjen stod i sky.

Många af de äldre i socknen kommo också dit, mest dock för att se på ståten och för att minnas att också de varit unga. Få af dem deltog i festen, knappt någon i dansen. De slogo sig ned, de gamla, byalag vid byalag, längs gårdsranden och bort mot sjön. Sålunda såg man där, strax vid trädgården, Veka byamän. De kändes igen på den tunga underläppen som sköt ut och på det hvitljusa, tofviga håret. Icke som så att alla, alla hade dessa känne- märken, men de flesta hade dem, troligen däraf att seden i Simlångsdalen förr var den att hvar och en skulle gifta sig inom sin by. Så att både inre och yttre egenskaper gingo troget i arf hos folket i de särskilda byarna. Ett stycke från Vekamännen sutto de som voro från Böshult och Timrilt. Det såg man tydligt på deras djupt liggande ögon med de slappa ögonlocken samt på deras mer än de andras kutiga, krokiga ryggar. Näst dem sutto männen från Högaryds och Espereds byar. De kändes på utstående ansiktskotor och magra slappa kinder. Nere vid sjön, liksom för att vakta sin storbåt, med hvilken de kommit öfver sjön från andra landet, sutto byamännen från Bröda och Pålsbolet. Man kände dem på deras stora läderlappsöron och tunga fötter. Längre bort sutto de som kommit från Mjökalt, och så de som kommit från Tippakull o. s. v. Vid broändan hade de slagit sig ned som kommit längst inifrån skogarna.

Skild från det andra folket och långt bort från byamänslagen hade en tattarfamilj slagit sig ned. De, tattarna, äro ett märkligt släkte. Ingen vet

hvarifrån de kommit eller när de första gången uppträdit i landskapet. Folksäggen som annars vet allt, vet om dessa blott att de äro ett okristet hednafolk med sjudande hett blod och med lösa knifvar i bältet. Ett kringdragande släkte är det, utan ro och utan rast, utan gård och utan grund, lika starkt i att hata som i att älska. Deras ögon äro bruna och deras hår är mörkt. Deras gång är smidig som en lokatts. Tydliga sigenardrag spåras hos dem, men de veta ej af annat språk än hallänskan och af intet annat hem än de stora skogarna i Halland mot gränsen af Småland. De kunna spå i händerna som få och tigger som inga andra och lusten att stjäla är okuflig hos dem. Männen äro smärta, resliga, vilda; flickorna fulla af naturligt behag. Helst vilja tattarna ligga i ljungen och titta upp i himmelen där molnen segla, ligga hela dagen och drömma om allt härligt i världen.

Ehuru tattarna eljest voro föraktade af bönderna, så visades dem dock aldrig på midsommarfesterna någon öppen ringaktning. Utan tattarpojkarna dansade med byflickorna och de unga männen från byarna med de smärtlifvade vackra tattarflickorna, som om alls ingen skillnad rådt eller sekelgammalt hat legat i sinnena.

För länge sedan hade spelmännen intagit sina platser. Där satt lurblåsaren Jan Gäddfiskare från Sjötorp, liten och raggig som en enbuske den där i årtal brottats med storm och vind. Lars Penning hette han som skötte fiolen. Han var halft blind och hade träben; med det stötte han ideligen takten.

Knut Puckelrygg hette han som trakterade bälgspelet. Och så satt där förstås spelmansnestorn Per Vandrare, han som knäppte gitarr mästerligare än någon annan i allt Sveriges stora land. Han hade öfver höfvan stort anseende bland folket och räknade sig släkt med både prosten och gästgifvarn.

Dansen gick med lif och lust och drickankaren hade burits ut till byalagen. Polskorna susade allt vildare och vildare. De dansandes kinder glödde i blossande rodnad, ögonen glänste och bröstet gingo i vågor, i hastiga vågor, som böljor gå på en vattenyta då storm nalkas. Fru Tilda var alltid i danserna; knappt en stund fick hon hvila, alla ville de dansa med unga glada frun på Marsjö. Men än mindre fick Lisa Brand, hennes vackra släkting, hvila. Henne sökte alla blickar och ville alla armar famna i yrande dans. Ty hennes skratt var som spel på kastanjetter och hennes dans som en sväfvande sky i solen. Hennes ögon voro två spelande gnistor.

Jan Tattare var den vackraste bland alla de dansande unga männen. Hans hår sken i blått som en blank stålskifva skiner i starkt ljus och lockarna flöto oordnade in i hvarandra. Han var smal och smärt, han var vig och lätt, hans dans var som vesslesprång. Han var ung och stark, men han svingade icke sin flicka så råaktigt högt som bondsonerna. Fastän han hette Jan Tattare ville alla flickor helst dansa med honom.

Jan hade icke ögon för någon annan än Lisa Brand. Väl tjugu danser hade han dansat med henne, och aldrig hade hon sagt nej. Då började

de andra kasta mörka skelande ögonkast på honom och knyta händerna och mumla hotfulla ord.

Men Jan och Lisa dansade som om det varit den sista dansen i lifvet. Det gick i hvinande stormfart, så att till sist de andra ställde sig åt sidan för att titta på och fru Tilda började klappa i händerna. Då var det som Lisa hade kommit med sina läppar för nära Jans, så att tattarblodet gått i sjudande glöd. Han tryckte sin flicka fast, tryggt intill sig och lade armen helt rundt om hennes lif.

Så tog han ett djärft språng utom dansplatsen och med flickan i sin famn ilade han ned mot sjön där båtarna lågo.

Det hade kommit bestörtning öfver mängden. Fru Tilda som just som bäst klappat i händerna hade bleknat. Flickorna hade skrikit: Herre Gud, Herre Gud! Men bönderna som sågo tattaren fly, mumlade helt sakta: Tattardjävuln!

Benjamin Folkeson på Marsjö ledde skallgången och jakten efter Jan. Han hade en stark, malmfylld stämma, så att hans befallningsrop hördes vidt ut tills de studsade mot bergväggen hinsidan sjön. I tre följen hade han delat folket. Ett drog med vekabonden Lars Gruft i spetsen öfver Marsjöbron mot väster för att kringgå flickröfvaren och hindra honom komma undan in i de stora skogarna. Ett annat drog för att genskjuta honom österut och hade Karl Folkeson på Tirsholm till ledare. Det tredje följet hade bemannat båtarna och satt efter den flyende; här förde Benjamin Folkeson själf befälet.

Alla flickorna stodo på Marsjöbron och lyssnade

till ropen och tågandet. Somliga tyckte att det var som i krigstid och att allt blott betydde ett roligt äfventyr och ville gå med i skogen. Andra som bättre kände tatterna fruktade det värsta.

Båtflottan hade nu hunnit andra stranden och de båda landtföljerna hade redan slagit kedja och rörde sig sakta mot sjön. Att slippa emellan här var icke möjligt. Sakta och fast drog sig ringen samman, medan båtarna bevakade stranden. Mest förundrade man sig att intet rop från flickan hördes. Man började nästan frukta att han gjort henne något illa. Bönderna svuro för sig själfva att finge de fatt honom lefvande, den tattarbofven, så skulle de hacka honom i bitar.

Allt trängre och trängre blef ringen.

För ett ögonblick gick månen fram ur molnen och lyste på klipporna som reste sig vid stranden. Då fick folket nere i båtarna se Jan Tattare ytterst på en af klipporna.

— Där är han! Där är han! skallade det.

Jan Tattare blickade ned och förstod att spelet var förloradt. Men illa kände de honom, om de trodde att han icke skulle spela spelet till slut. Han reste sig och lyfte upp den halft afdånade flickan, så att hon kom att hvila mot hans bröst. Så skrek han ned:

— Min är hon! Min är hon! Själf har hon följt mig.

Då röt Lars Gruft, vekabonden:

— Du ljuger, rackarunge! Vi sågo allt hur du röfvade och stal henne. Lämna henne, du, din sakramenskade bof!

— Aldrig! Hören I det, aldrig! Min är hon!
Min är hon!

Ringen ryckte närmare. De yngre som voro främst klängde redan upp för klippväggen, hållande sig i buskar och snår. Jan tryckte flickan närmare sig och ropade ner:

— Akten er, folk!

Sade Benjamin Folkeson:

— Jan! Var nu resonlig. Du kan väl förstå att vi veta alla att flickan icke följt dig godvilligt. Var förständig nu, Jan, så ska vi förlåta dig allt.

— Min är hon!

I samma ögonblick gick månen åter fram och belyste klippan och just då vaknade flickan för en sekund ur sin dånning. Kanske att hon drömde och yrade, men hon slog sina armar kring tattarens hals och kysste honom.

— Sen I, sen I! Min är hon! Min vill hon vara! Sågen I det alla?

Folket i kedjan stannade och stirrade på synen uppe på klippan. Som i ett slag tycktes de bli villrådiga om de skulle fortsätta eller icke. Då var det en karl ytterst i Lars Grufts följe som sakta sade till sin närmaste man: Kanske Gud vill så? Kanske Gud står på tattarens sida?

Sakta och tyst lopp det från man till man: Kanske Gud vill så, kanske Gud står på tattarens sida?

Och ingen af bönderna togo ett nytt steg fram. Men Benjamin Folkeson ropade: Hon gör allt i yrsel, godt folk! Framåt, alle man!

Några gingo ett par steg, men icke alla. Så hörde de Jan säga till flickan:

— Säg dem, säg dem att det är mig du älskar, att det är hos mig du vill bli, att med mig vill du gå ut i vildmarken.

Tydligt och sakta, men liksom ur en andfädd strupe kom det:

— Dig älskar jag, dig följer jag — — —

Men Benjamin Folkeson ropade åter:

— Hon talar i yrsel. Framåt, godt folk!

Nu var det blott ett par unga män som lydde. Alla de andra och hela Lars Grufts följe tog icke ett steg.

I stället hördes Lars Gruft tala högt till folket:

— Låt oss gå tillbaka, folk! Gud är med honom, vi kunna intet göra. Benjamin Folkeson, gack åter! Ser du icke att Gud har gifvit henne åt honom? Gack hem, Sig Folkesons son, och låtom oss icke fresta Den Evige!

— Dårskaper! Viljen I lämna en värnlös flicka i en tattares våld att förföras? Tron I det vara Guds vilja? Förstån I icke att hon talar i yrsel? Svaren!

— Vill Gud rädda henne, så är han mäktig att göra det oss förutan. Vet du icke att den som lägger sig i Guds rådslag, honom sker olycka?

Benjamin Folkeson var röd af harm.

— Uslingar som neka att bli Guds redskap! Men alla I som viljen rädda ett barn ur en nedrig tattares hand och våld, följn mig!

Med dessa ord sprang han ur båten följd af

fyra andra. Två af dessa stannade dock då de sågo sig vara så få.

De tre klättrade upp mot toppen af klippan där Jan och flickan stodo. Så besynnerligt! Jan såg icke rädd ut. Han stod lugn och leende och följde de klättrandes rörelser. Alla båtarna hade nu lagt i land och folket gått ur för att bättre kunna se utgången. Då hörde man Lars Gruft sakta säga till en Bøshultsbonde:

— Se, nu ser jag så tydligt att Gud vill att han skall ha henne. Annars hade han icke ställt så, att folket i båtarna gick i land, så att nu alls ingen vaktar på sjön. Snart tager Jan språnget i böljorna.

En bonde:

— Men skulle vi ändå inte gå i båtarna, i fall en olycka skulle ske?

— Vill Gud olycka, så sker den om vi gingo tusende i tusen båtar.

Just då tog Jan språnget i djupet. Flickan hade han i famnen. Man hörde ett plumsande i vattnet och ett lätt skrik.

Till båtarna! hördes då Benjamin Folkeson.

När de tre hunnit ner i båtarna, syntes inte ett spår af något lefvande på sjön. Hela natten rodde man af och an, utan att finna ett tecken.

Om de räddat sig eller icke, vet väl ingen. Men som folk sade sig veta att Jan var en förunderligt stark simmare.

TJUGUFJÄRDE KAPITLET.

Hur Ödman hjälpte Tjuf-Kalle in i himlen.

En af Sibelius' prinsar låg för döden. —

Det fanns en stuga i skogen där prinsarna höllo till och där de samlades om aftnarna för att spela och supa. En stor låda med botten vänd uppåt var bordet. Några stockar voro bänkarna. En talgdank i ett snöre i taket spred ett uselt sken.

Sex stycken sutto de kring lådan och spelade. Den sjunde låg i ett hörn med en tiggarpåse under hufvudet och skulle just till att dö. Han vände sig oroligt af och an, och ibland stönade han. Sådant lade dock icke de sex andra märke till, ty de voro så djupt inne i spelet. Rätt som det var skrek han som låg i hörnet:

— Brännvin! Brännvin!

De andra hörde nog ropet, fast de inte låtsade om det.

— Brännvin! Brännvin! Jag dör — — —

De sex tittade på hvarandra och sen på kamraten i hörnet och så på hvarandra igen, liksom

ville de säga: »Kanske det är värre än vi tro för Tjuf-Kalle.»

En stund låg den döende tyst, sen hördes som ett kvidande:

— Bara en droppe, bara en droppe, prinsar! Det kyler som is och det bränner som eld här inne! Bara en droppe brännvin, prinsar! Å, nej då! Inte brännvin, men en präst! Hit med en präst, en präst!

De spelande sågo om igen på hvarandra. Så gáfvo de ut korten på nytt för att spela om hvem som skulle gå ner till byn efter prästen.

Sedan den som fått lotten att hämta prästen gett sig i väg, fortsatte de andra med spelet. De flyttade sig bort till hörnet där Tjuf-Kalle låg och ängslades. Den kvällen spelade man händelsevis om flickorna i byn och när han som skulle gå efter prästen gått, hade de just spelt bort alla de vackraste och alla näst vackraste och de fula med, så att nu gick turen till de gifta. Först spelades det om gästgifverskan, fru Lotta. Man gaf kort åt Tjuf-Kalle också, fast han var så matt att han icke kunde hålla dem, utan Prins-Olle, en af de sex, fick spela dem för honom. Men Tjuf-Kalle följde korten med ögonen och Tjuf-Kalles kort vunno gästgifverskan. Då skrattade de andra och Tjuf-Kalle försökte också dra munnen till ett leende, fast det inte lyckades. När de sågo att kamraten fick lugn af spelet, fortsatte de att låta honom vinna, så att snart hade Tjuf-Kalle spelt till sig både prostinnan och länsmanskan och klockaremorän och frun på Marsjö och frun på Marsgård. Allt som oftast, då han tyckte

att Prins-Olle spelade fel, tog han med handen efter korten, men orkade aldrig fram. Men för hvar gång han vann kom det ett matt sken i ögonen och drog sig munnen till ett förkrympt leende.

Så kom emellertid han som skulle varit efter prästen. Nå inte hade han någon guds man med sig just, utan bara en gammal gubbe som en gång varit Jörgen Ödman och kunnat dikta vackra visor.

Se, det var händt så, att när han som skulle gå efter prästen hade kommit så långt som till gästgifvargården, så kände han plötsligt hur höstkallt det var och hur godt en sup skulle smaka. Och så smet han in blott på ett par minuter. Därinne i krogstugan satt då gamle Ödman och förtalde hur han smugit sig bort från fattighuset i Tönnersjö, där han höll på att dö af längtan och grämlse, och hur han vandrat omkring i två dar i skog och mark och hälsat på gamla vänner sen de härliga dagar då han var ung och bodde i de stora skogarna och inte i en eländig fattigstuga där hvarken himmel eller sol syntes. Och han som skulle gått efter prästen till den döende, satt där och lyssnade till gubben Ödmans historia ända till klockan slog tolf och fru Lotta körde ut dem alla.

Då var det för sent att gå till prosten och be honom komma med ut i natten till den döende. Gamle Ödman sade då:

— Jag tror mig vara så god som en präst alltid, och nog kan jag hjälpa Tjuf-Kalle in i himlen, om jag vill — — —

Då började de andra skratta.

— Så, så! Skratta inte, för sant talar jag likväl. Se, jag vet en historia om Tjuf-Kalle som han alltid gått och gladt sig åt när han känt det styggt och svårt inom sig. Jag minns nog, jag, hur en gång, då han stulit prostens päls åt Sibelius, för att denne skulle vara fin på Vrå marknad, han kom till mig och bekände sin styggelse och bad att jag skulle berätta för honom den där historien, så att hans hjärta lättades. Och jag berättade den. Nu kan han kanske bättre behöfva den historien än någonsin förr, och nog tror jag att den skall hjälpa honom också nu i det sista.

Se detta var orsaken att gamle Ödman nu befann sig i prinsarnas stuga.

Inte var det godt att veta om Tjuf-Kalle kände igen gubben Ödman eller om han trodde att det var prästen eller han tänkte att det bara var en af kamraterna, för han låg stilla och tittade med stora ögon ut i rummet, som om han sett något märkvärdigt långt, långt borta.

Så rätt som det var började han vrida och vända sig och stöna och vara ytterst orolig. Då drog Ödman fram en stubbe till hörnet där den döende låg och satte sig tätt vid honom, fick hans hand i sin och började förtälja:

— Säg du, Kalle, minns du den sommarn då det sjöng i skogarna och spelade på fälten och tusen lurar tutade i bergen kring Simlångens sjö? Minns du den sommaren, du? Åjo, nog minns du den alltid! Det var just den sommarn då Elsa Ringier var gäst på Marsgård. Se! sade jag inte att du

skulle minnas den solsommarn! När du minns sommarn, så minns du nog också hvad det var som hände då. Ja visst! Det var en solig söndag och allt folket var i kyrkan, utom du, förstås, som satt på Blåviksstranden och skar hvisselpipor, och så Elsa Ringier som lurat sig från predikan och gått ner till sjön och stulit Vallenbäcks gamla båt och gett sig ut för att ro. Ja, just så var det! Du satt på en trästubbe längst bort i Blåvik och såg flickan ro ut på sjön och styra kosan just åt det hållet där du satt och makade med dina pipor. Först ville du smita in i skogen och inte visa dig för en sådan vacker vitklädd flicka, du som var så trasig och ful. Det minns du, Kalle, att du ville? Men du var också nyfiken att få se henne riktigt, se om hon hade lika vackra ögon och lockar som vacker hatt och vit klädning. Det minns du allt också? Och så lade du dig bakom stubben och kikade.

Den döende hade fått ett stort stilla lugn öfver sig och hans blickar häftade vid den gamle som satt där och dukade upp en strålande historia.

— Säg, du kommer ju ihåg hur du låg där och kikade på flickan, Kalle? Inte vet jag riktigt om du väntade på att hon skulle ro i land och bada, så att du riktigt skulle få se hur härlig hon var, men nog vet jag att du längtade att få se henne på nära håll. Du minns ju hur rädd du var att göra något prassel och hur förargad du blef när en hund började skälla ini skogen. Och så kommer du ju ihåg hur du såg flickan börja ro hårdt, utan att komma ur fläcken, hur du tyckte att båten började

liksom sjunka och tyckte att flickan kastade ångestfulla blickar mot stränderna. Säg, detta minns du väl, käre prins? Ja, jag visste nog det att du skulle komma ihåg detta. Du låg där och såg flickan ro för sitt unga lif och hörde hur hon började gråta, först sakta, sen högre och hur hon till sist ropade ett gällt: Herre Gud, hjälp, hjälp! Då förstod du att båten sjönk och att här var ett lif i fara. Minns du, hur rapp du var att få rocken af, och hur långt tofflorna flögo? Och hur du gaf dig ut i vattnet och hur du sköt fram som en fisk och hur du tänkte då du sam: se så hon strålar, flickan, den vackra unga flickan, mot Tjuf-Kalle, den fulingen som eljest ingen vill titta åt! Ja, visst minns du detta! Du hann just fram när aktern sjönk, Kalle, det kommer du ju ihåg? Du fick flickan om lifvet och sam mot land. Du tänkte där du sam ung och stark: Så lätt börda! Det vore något att bära genom lifvet; det vore ett härligt lif att alltid ha en sådan flicka vid barmen! Och så tog du en sväng för att få behålla henne hos dig så länge som möjligt. Då, medan du än hade ett stycke kvar till land, kände du att det började strama i armarna och benen och kännas som bly i bröstet och hur det började skymma för ögonen på dig. Nog minns du hur du kämpade för dig och flickan, mest för flickan, nästan blott för flickan? Jag vet att du minns det, prins! Jag ser ju hur du minns allt detta: hur du ändtligen nådde land och hur du föll trött, trött ned på sanden och sjögräset. Och så minns du ju hur flickan böjde sig ned och kysste dig, inte en utan tio gånger,

och klappade dig på kinden och sade: dö inte, dö inte! —

Just då dog Tjuf-Kalle. Icke på det stora vackra leendet som krusade läpparna såg man att han gick bort, men på blicken som brast, sågs det. Och Ödman tystnade.

Då hördes längst bort en af prinsarna som bad högt: Fader Vår som är i himlen — — —

TJUGUFEMTE KAPITLET.

Fru Kerstin.

Fru Kerstin satt på det gröna gungbrädet strax utanför trappan till Marsgård och såg bort mot skogen, den tunga mörka skogen, hinsidan den glittrande sjön. Som hon så satt och såg in i det tunga och mörka, kommo tunga mörka tankar öfver henne. Hon tänkte på att just idag var hennes man på begrafning i Marsjö. I det ljusa strålande Marsjö fladdrade nu sorgdok och syntes allvarliga, dystra miner. I fjol hade fru Tilda gått bort från det glada lifvet i dalen, och idag begrofs Benjamin Folkeson själf. Fru Kerstin tänkte på hvad lifvet ändå var för ett narrspel. Att behöfva dö just i sina bästa år, just i sina lyckligaste dar, just under den skönaste sommartiden, hvad var väl detta för något grymt och obarmhärtigt! Hon kom att tänka på Stina i Hult som i sjutton år legat i värk och som hvar morgon och afton bett till Gud att få dö. Hvad låg där för en mening i detta? Hvad var det för en god allmakt som lät de plågade lefva och ryckte bort de lefnadsglada? Männe den var

så god den allmakten eller så allsmäktig den godheten? Det kom en iskall kyla öfver henne då hon kom att tänka på att de alla kanske blott voro leksaker åt något obegripligt, något styggt, något fult som roade sig med att slå i kras de hela felfria vackra sakerna, men låta de trasiga felfulla fula stå i fred och skräpa. Ja, det var nog så. Ty alltid hade hon sett de goda, de ädla, de med strålände ögon och leende läppar ryckas bort, men alla de onda, de som buro brott på samvetena, de som hade lömska skelande ögon, de med hårda tunna läppar, de fingo lefva och hade det godt, dem följde framgången på hvart deras steg, de blefvo rika och mäktiga, de fingo gods och anseende. Och hon blickade djupare in i skogen och fullföljde sin tanke.

Således, tänkte hon, bör en moder så onda tankar i barnens små oskuldssjälar, lära dem att ljuga och hyckla, att lisma och förtala, att krypa och bakdanta, lära dem att det onda är det enda som ger framgång, som gör rik, som ger anseende och ära, som hjälper en upp på trappstegen till makt och myndighet, lära dem att gå med lömska ögon och ful uppsyn och tunna hårda läppar — — — Herre Gud, hur hade hon kommit dit med sina tankar? Nej, och tusen gånger nej, tänkte hon, om de så skola bli aldrig så fattiga, aldrig så föraktade, aldrig så oansedda, om de skola svälta sig fram, om de skola så dö i sin skönaste vår, alla de små kära — tio, hundra, tusen gånger hellre dö än gå med lömska fula ögon och hårda läppar till ett

fint lif. Och hon borrhade sina blickar än djupare in i skogen, den svarta tunga skogen som gick sju mil långt, tills hon såg helt igenom dess ogenomtränglighet och skådade slätten där bortom, slätten som lystes af solen, slätten som sken af blomprakten, slätten som låg så stilla och mild och oändlig ända bort till synranden. Där hon visste att de goda voro ärade, de ädla ansedda och de som hade strålände ögon och leende läppar voro kungar och drottningar. Ja, ja! Hon ville trotsa den makten som hade människorna till leksaker, hon ville slåss med honom, hon ville resa sig mot honom, hon ville visa honom att utan strid läto sig icke människorna så handteras. Å, så härligt att få kämpa med en så stark makt! Så stort, så hjältemodigt att våga visa på slätten, solslätten bortom sjumilsskogen, där allt var olikt hvad här var, här i den tunga mörka skogen! Så stolt hon kände sig att få peka där bort mot slätten och säga; gån dit, gån dit!

Hon kallade på de två minsta som lågo och byggde slott af pinnar och stickor på gräsmattan.

— Ser ni den stora, ljusa slätten där bortom skogen, barn?

— Hvilken slätt, mor?

— Den som strålar i solljuset den som ler i blomprakt och härlighet, den som ligger så mild och oändlig ända hän till himlaranden! Nu ser ni den väl, barn?

— Nej mor, vi se ingen slätt. Bara skogen se vi, bara skogen.

— Barn, barn! I måsten kunna se den, så stor och härlig som den är. Se rakt genom sju-milsskogen, så ligger den så blank och vacker!

— Men mor, inte kan man väl se genom en sju-milsskog?

Hon hade rest sig upp från bänken. Nu sjönk hon ner så tungt och trött. Nu såg inte heller hon någon slätt mera. Ja, barnet hade så rätt: inte kunde man se genom en sju-milsskog. Inte! Nej då, och detta skulle ett barn säga henne. Ett barn skulle säga henne att mot honom som leker med leksaker, kan ingen leksak kämpa, att mot det som sker finns ingen nåd, att det är rakt en fåvitskhet, en fåvitskhet, en fåvitskhet att bara tänka sig den slätten — — — Sådan drömmerska hon var! Där hade hon liksom i unga dar suttit och drömt sig hän till en slätt som icke fanns, till en härlighet som var en villa, till ett godt som var en lögn. O, så lätt det gick att blicka genom en sju-milsskog i drömmen, och så nu när drömmen svunnit bort, så ogenomträngligt svart och mörkt allt var! Å, så hon hatade den tunga dystra skogen, skogen som rufvade på fula tankar, som dolde illistiga troll, skogen som var full af neslighet och brott, skogen som hyllade en härskare som hatade de sköna och goda och som älskade de fula och onda, skogen som icke var sju mil, utan oändlig, som aldrig, aldrig tog slut!

Fru Kerstin reste sig och gick mot trappan som förde in i huset. Då hon kommit uppför det sista trappsteget, vände hon sig om och i öfver-

mäktig vrede och förtviflan slog hon ut handen mot skogen där Den Stora Makten väl bodde och ropade:

— Nej, nej du! Jag ger mig icke, jag ger mig icke! Jag skall kämpa mot dig, så länge jag drar ett andedrag, så länge en lifsgnista bor inom mig. Aldrig skall du kunna peka mot mig och säga: »Se där en af mina leksaker!» Jag reser mig till kamp, du härskare, och oss emellan skall aldrig någon fred råda, aldrig försoning, men ett glödande hat tills jag krossat dig, du mäktige. Akta dig, du fule, du elake, du falske: när de med strålände ögon och leende läppar gå emot dig, då är det slut med dig!

Hon såg så stor och härlig ut där hon stod öfverst på trappan i ljus dräkt och i spelande sol.

Då hon kom in i rummet där den minste lille låg i vaggan, såg hon att han var sjuk och hade feber.

Några dagar efteråt dog han. Då tänkte fru Kerstin att nu var där en hjälte mindre i de strålände ögonens och leende läpparnas segerhär.

Men hon tog icke sina ord tillbaka, orden som i helig harm slungat ut mot Den Store Härskaren.

TJUGUSJÄTTE KAPITLET.

Torparen.

Jag vet en sägen som nästan är för vacker och fin att berättas för hvar man och sedan bli en af dem som fula människor och råa läppar få sudla.

Högt uppför backarna, ja, allra högst upp på åsen, nedanför hvilken Simlången ligger stilla klar och spegelblank, finnas några torp som höra under prästgården. De ligga vackrast af alla gårdar kring sjön. När det är sommar och fint väder och solnedgång, då flamma alla rutorna i torparstugorna där uppe i eld och guld så starkt och härlig att folket nere i dalen plägar gå ut och titta på glansen och visa ståten för de små barnen. Men uppe på själfva åsen är magert, magrare än annorstädes. Som ju är klart nog, eftersom skördar icke gärna växa och gro på stenhällar. Därför händer det ofta att intet bröd finns i stugorna, fastän guld glimmar i fönstren hvar afton.

På ett af Kannestenstorpen bodde Hans Hansson. Han var den fattigaste af de fattiga torparna där uppe. Han hade en sjuklig hustru och många

barn och så därtill det sämsta torpet; därför var det icke att undra på att han var fattig.

Till sin stuga hade han blott en liten jordbit. Eftersom nu jordbiten var så liten, så fick den det ena året tjäna som potatislycka och det andra som klöfveräng.

Det året som nu är fråga om, var det klöfveräng på Kannesten hos torparen Hans Hansson. Som väderleken varit tjänlig, och han det året gödslat mer än vanligt, så var klöfvern sällspordt vacker och tjock. Hvar dag gick torparen och fröjdade sig åt ängen och längtade efter höstnaden. Och hvar gång han kom till sin ko, strök han henne kärligt öfver manken och tyckte: »I år får du allt en god vinter, Gullrosa!»

Nu hände sig att just som klöfvern stod som allra rödast i sommarsolen och höstnaden var helt nära, sjuknade torparens äldsta dotter som var femton år gammal. I tre dar låg flickan och yrade och hade feber, men på fjärde dagen kom hon till sans och ville tala med mor.

Mor kom in.

— Lilla mor, tror du jag får många blommor på min graf? Tror du jag får någon enda blomma, du mor?

Mor började gråta, ty hon såg nu att det led mot slutet med hennes äldsta och käraste.

— Mor kära, gråt inte! Jag frågade kanske dumt, ty jag vet ju att far är fattig och inte har råd att köpa några blommor. Men se, du mor, jag drömde nyss så vackert att jag fick så många, så

många blommor, att inte kistan kunde rymma alla och att grafven blef full ända till randen. Därför var det som jag frågade, mor lilla, om jag fick någon enda.

Sen dog hon och mor gick och berättade för far hvad flickan sagt om sin blomsterdröm. Och mor tyckte allt att de borde kosta på sig en pärlkrans till kistan, en sådan krans som kostade en krona hos handlanden nere i byn. Men far svarade att till sånt slöseri hade de ingen råd, så fattiga som de voro; de hade ju kistan att köpa.

Hur det nu var emellertid, när Hans Hansson hade gått en dag och tänkt på hvad mor hade berättat, så gick han öfver till Smed-Per, grannen, och lånade den krona som pärlkransen kostade. Sen gick han ner i byn och köpte kransen och gaf den åt mor att lägga på kistlocket.

Han tänkte så visst att nu skulle han bli kvitt de tankarna som kvalt honom, tankarna på flickans blomsterdröm. Men torparen slapp inte ifrån dem, fast han köpt pärlkransen som mor föreslagit. De lågo innerst i hjärtat, tankarna, och kvalde honom, de gnagde och gnagde och värre för hvar stund som begrafningen kom närmare.

Så att han blef dyster och glömde både kon och klöfverängen, fast den låg så röd och präktig.

— Far tar sorgen hårdt, sade mor till barnen.

— Stackars far! sade barnen.

Så kom dagen för begrafningen och far var så sorgsen att han inte ville smaka en bit och knappt svarade då någon talade till honom. Efter dagvarden gick han ut och satte sig på en sten strax

vid klöfverlyckan. Då kom solen fram ur ett moln och lyste upp stugan och ängen och i detsamma klarnade också torparens ansikte och sken ljust och stilla. Alldeles som om han hade sett en syn för sig där han satt på stenen vid ängen. Och han gick fram till ängsrenen och böjde sig ned öfver blommorna och strök med handen öfver dem, så som man stryker små barns lockiga hufvuden. Sedan gick han in i stugan och upp på loftet där lien hängde sen sista höstnaden. Den tog han och gick nu och slog hela klöfverlyckan.

Då barnen sågo far slå lyckan den dagen, trodde de att han blifvit tokig af sorg och ropade på mor och visade hvad far tog sig till. Då förstod mor hvad det var som gjort far så sorgsen och huru stor och djup den sorgen och grämelsen varit, när han tog sig för att slå ängen. Men till barnen sade hon blott:

— Det är nog rätt af far att slå ängen i dag.

När torparen slagit klöfverlyckan, så var just tiden inne att köra åstad med kistan. Barnen förstodo icke hvad far menade med det att han bar hela fång af den slagna klöfvern och öste öfver vagnen där kistan stod, och att han tog allt det som ej fick plats i ett hönät med sig på likfärden.

Då prosten bedt bönen och kastat de tre skoflarna mull, då fingo barnen se hvad far åsyftat. Ty hela den slagna klöfvern välte han ut öfver grafven som ett tätt regn af röda rosor, tills hela grafven var fylld och blef kupig som en kyrkgårdskulle skall vara.

Nu gräto barnen. Ty de tänkte på att intet

foder skulle bli för Gullrosa till vintern utan att hon skulle få säljas till hösten på Marsjö marknad. Men far själf log så innerligt godt, som han annars aldrig gjorde utom då han stod och såg hur Gullrosa åt klöfver om vintrarna.

TJUGUSJUNDE KAPITLET.

Mårten Arf.

På Smorps herregård i Jylland, det bördiga leende Jylland, satt Mårten Arf i sin kammare. Han satt med hufvudet lutadt tungt i handen och grubblade, som han ofta gjorde på sista tiden. Ibland kommo honom tårarna i ögonen och ibland grät han rätt häftigt — så som man gråter öfver en stor tung sorg. Mårten Arf, den oersättlige förvaltaren på Smorp, kunde gå i det blanka solskenet ute bland böljande säd och muntert slätterfolk, gå och fröjda sig åt Guds härliga dag och åt de leende skördarna, och så rätt som han gick i glädjen, kunde han börja gråta alldeles som ett litet barn. Han kunde stå öfverst på kullen där herrgården låg och se hela landet ända till hafvet som en enda blomstergård och ändå icke låta bli att gråta. Han kunde sitta med godsägaren själf vid ett godt bord med fina viner och skåltal, och midt ibland all ståten kunde tårarna komma. Han kunde också sitta på sin kammare där han hade allt så rart och präktigt och grubbla och gråta. Hos sex läkare hade gods-

herren varit, honom ovetande, och frågat för den sjukan. Men alla de lärde herrarne hade ristat på sina hufvuden och förklarat den sjukdomen vore out-rannsaklig och obotlig, ty den stod icke tillfinnandes i deras böcker eller papper.

Nu satt, som sagdt, Mårten Arf i sin kammare på det sköna bördiga Smorp. Han satt just vid fönstret som vette åt hafvet och åt Sverige, hans hemland. Han satt och såg hur månskenet försilfrade nejden, hur ängarna blefvo silfvergolf och bokskogarna silfveråsar och hafvet en enda hvit silfverspegel. Han följde månvägen hän öfver vatt-net långt, långt bort där den drog in i det svenska landet, in i Halland, hans födelsebygd. Och så var han där hemma! Han såg den långa sjön med de höga bergen kring, de stora djupa furuskogarna som susa så oförklarligt vemodigt, de ljusa bokskogarna som kröna kullarna. Han såg Blåviks små krusiga böljor och Svartviks vågor där näckrosorna blomstra. Han såg Drömkullen med sitt vild-törne som just nu stod i ljusrödt flor och Hjärte-vadsbron och danska vägen som slingrade sig som en orm uppför backarna och bergen. Så härligt och vackert tedde sig allt: den stora vassen vid Lillån där svanorna bruka lägga till; Drömön där de gamla ugglorna och de stora kråkorna ha sina bon i furtopparna, Brödalandet med sina ljusa ängar längs stränderna, alla de tusen holmarna och kullarna som dansade ringdans kring sjön. Han såg Breareds hvita kyrka med tornluckorna som liknade stora nattfågelsögon och Klöfberget där den gamle

kungen satt och väntade Den Evige. Han såg den röda prästgården med den lilla verandan och den stora trädgården och Marsgård och alla de andra Simlångsgårdarna. Icke visste han om de funnos i lifvet än, alla de som förr satt bygden i lif och lek och arbete, men han såg dem för sig alla, både herrskaperna och prästerna och bönderna och tiggarna. När han nu såg allt detta, så kommo tårarna och så kom gråten som icke sex lärda doktorer mäktat gissa hvar den hade sin källa. Han tyckte att det rika jylländska landet var så erbarmligt fattigt och fult mot det landet han såg borta där månvägen tröt. Hvad det stora vidlyftiga Smorp var orimligt litet mot Simlångsgårdarna! Hvad ändå hans fina rum var för ett näste mot en stuga där hemma! Och nej då, så märkvärdigt! Nu satt han och längtade dit där stenar grodde i stället för säd, där torf täckte taken, där nattfrosterorna voro skörde-männen, där enrisbuskar och ljung hade jordmån, där man blef krokig af släp och fattig af slit. Och han grät som ett barn.

Skulle han då nödgas gå bort från ett godt hus där han hade kämpat sig till en aktad plats, bort från ett land där honung och mjölk flöt, till en bygd där endast ljungen fann en lämplig jordmån, bort från ett ställe där han lagt sitt lifs krafter och skådade frukterna af sitt verk, till försakelser i sin barndoms bygder? Skulle han drifvas att gå från ett säkert stöd på ålderdomen till ett ovisst öde under gamla dar, då lifsfrukterna skulle njutas

och hvilan väntade! Hans läppar sade nej, men hans hjärta svarade: du går likafullt.

Då tänkte han att han skulle allt öfvertala sitt hjärta. Skulle han gå dit därifrån han jagades bort af köld och frost, af orätt och nöd, af tusen för-tviflade omständigheter? Skulle han gå dit därifrån han gick med blott två dalrar och ett stycke bröd i fickan? Skulle han väl vända om dit därifrån han gick med harm i sitt hjärta och förbannelse på sina läppar? Vore det rimligt att gå till det landet, från detta där han varit aktad och ärad, där arbete och icke pengar gaf anseende, där han höjt sig från tiggare till kung? Till ett land där ingen medborgarrätt rådde för de små och fattiga, där så mycket var eländigt och fattigt och dumt. Nej, nej, svarade hans läppar, men hjärtat sade: du går likafullt, du går likafullt.

Så kom han att tänka på att han väl hade ett sätt att tvinga sitt hjärta. Ty hur skulle det gå med det stora härliga Smorp som han satt i ett så präktigt stånd, om inte han vore där? Det skulle gå i läger-vall, utsugas, sköflas. Hvem skulle hålla uppsyn öfver folket, hvem skulle passa om skörden och sådden, se om husen och ladorna, se efter att djuren sköttes? Skulle inte drängarna så i sol och skörda i regn, då han var borta? Skulle de inte släppa hästarna i klöfverängarna och korna i hafren och tjudra fåren i gräslyckorna? Skulle man inte låta gässen och ankorna, kalkonerna och hönsen komma in på logarna där säden låg tröskad? Skulle man icke stjåla och dra undan, försnilla och lura, då han icke fanns som

höll räkning på allt? Skulle man icke låta taken ruttna, så att regnet sipprade ned och förstörde höet och halmen? Skulle icke skogen huggas, icke sakta och efter tillväxt, utan i ett slag, då pengar behöfdes? Kunde han väl resa? Hans läppar sade nej, men hans hjärta sade: likafullt reser du.

Han gjorde så ock. En vacker solig dag gick han bort från det stora Smorp, lika fattig som han kommit dit, för att vända åter till den stenbundna marken där hemma. Hvarför gick han, en gammal man, bort från öfverflödet, äran, myndigheten, det bördiga landet? I som kännen människohjärtat, sägen oss det! Kan där då innerst i detta lilla ting bo så väldig en makt?

Ett vet jag dock: att de ljuga som säga att fosterlandskärleken i vårt land är död.

Den lefver.

TJUGUÅTTONDE KAPITLET.

Unge pastorn.

Solen stod lik en flammande sköld en alnslängd från bergen. Om en halftimme skulle den gå ned. Den var just hunnen dit att den började tända ett matt purpurband kring skyarna rundt om sig, alldeles som en flicka sömmar en röd bård kring ett kläde för att göra sig fin. Något längre upp på himlen syntes en lång rad små guldfärgade moln, ej olika ett tåg flyttande fåglar. Solstrålarna som i täta band silade ned bakom bergen, gån öfversta klipp-toppen utseendet af en kristallflaska fylld med guldrödt vin. Björkbuskarna på bergslutningen började glimma och lysa smått, liksom hade en svärm eldflugor slagit sig ned: det var strålarna som spelade på bladen.

På bergen midt emot solen brann det i rutorna. De små oansenliga torpstugorna som klättrade upp längs branterna här och hvar, och liksom sökte hålla sig fast i ensnåren och furdungarna för att icke ramla utför, liknade riktiga trollslott. Och den lilla regnbäcken som eljes skumhvit skuttade nedför klip-

pona och backarna, såg i solspelet ut som en rännil flytande guld.

Unge pastorn, Sekt hette han, satt på mossbänken vid den stora eken strax utanför prostgården och njöt det starka färgspelet. Luften var så sällsynt lätt och behaglig och så oändligt rik på blomdoft den kvällen. Han kände sig så öfverdådigt glad och väl till mods, han drog starka djupa andedrag, han kände icke spår af smärta i det sjuka bröstet, han var som ett leklystet barn, tyckte han.

Och den unge prästen knäppte ihop händerna och bad högt:

— Förlåt mig Gud att jag tviflat. Det skedde i mörka tunga stunder. I kväll känner jag fläkten af din andedräkt och vet att du lefver. Förlåt mig Gud, du allt lefvandes källa, förlåt!

Än en stund satt han kvar på mossbänken under den gamla kungaeken och njöt det evigt växlande färgspelet. Men när solen helt gått ned och klockornas solringningssång tystnat, reste han sig och gick fram mot prostgården. Han tyckte han frös efter solvärmen och att det drog en skugga fram och lade sig tungt öfver allt och han kände nu hur det malde och gnagde i lungorna.

Han gick icke in och åt, ty han kände sig icke hungrig. Han gick upp på sitt rum, tände pipan och satte sig vid fönstret och blickade ut i kvällen. Då knackade det på hans dörr. Det var klockarn som kom för att hämta psalmerna till morgondagen som var helgdag.

Den unge pastorn ryckte till. Han hade alldeles

glömt att det var gudstjänst i morgon. Inte en rad till predikan hade han färdig. Han måste säga som sanningen var, att han icke hade några psalmer i ordning, utan att han skulle skicka upp dem tidigt nästa morgon i stället.

När klockarn gått, satte sig pastorn ned för att skriva sin predikan. Det gick inte bra. Det blef endast gamla tomma fraser, ingen glöd i orden, ingen hänförelse i tankarna. Han slog och bläddrade i bibeln, skref af och citerade, men det hela tycktes honom endast vara några döda bokstäfver. Då lade han från sig pennan och började åter tänka sina gamla hädiska tankar om Gud och lifvet:

— Här står jag hvar söndag och talar lögnens vackra ord till de fattiga stackrarna här i dalen, talar om en allgod och evig gudamakt, talar om ett lif i härlighet som väntar alla. Talar om att de som här lida skola där fröjdas och glädjas, att de som här bära tunga bördor skola där jubla i frihet, att de som här äro små och förtryckta, skola bli Guds högsta tjänare. Allt detta står jag och ljuger för dem. Ty jag vet ju att det icke finnes en Gud. Om han verkligen finnes, då stege han ner och krossade allt tvifvel, hjälpte de betryckte, förlossade de lidande, botade de sjuke, gjorde ett slut på elände och nöd. Om han finnes, då finnes ju intet ondt, kunde intet ondt finnas, finge intet ondt, icke ett litet grand ens af något ondt lefva i världen. Men han finns icke, finns icke, finns icke! Därför är det ingen som kan förlossa och hjälpa, som kan krossa det onda. Ingen, ingen! Och hvad vet jag

icke än mera! Att lifvet blott är en gnista som slocknar, ett lysande stjärnskott allenast, en flod som sinar ut i sanden. Jag som hört de lärda och forskningsvisa med oändlig sorg vittna om detta, jag som själf funnit det, jag som vet det, jag står ändock och bjuder dessa arbetsbetungade ett evigt lif i härlighet. Å, hvad jag är en skamlig lögnare, en fräck bedragare som så gör! Och dock! Om jag sade dem sanningen, hvad skulle de krökta ryggarna, de tunga sinnena, de kvalda hjärtana, de arma och olyckliga människorna få ett nytt hopp från, om jag toge denna lysande eldstod ifrån dem?

Den unge tviflaren vred sig i smärta och ångest. Hans panna brände glödhet och blodet slog som hammarslag vid tinningarna. Natten låg sval därute och kylan strömmade in genom det öppna fönstret. Själf svettades han i själskamp. Så kom han just att tänka på hur han för blott några timmar sen bedt den Gud om förlåtelse som han nu förnekade.

— Hvarför gjorde jag detta? Var det blott därför att solljuset och blomsterdoften verkade så ljuft. Eller var det Gud som bjöd mig? Hvarför kommer han då icke hit till mig i natten där jag kämpar med tviflet om honom? Hvarför sviker han i nödens stunder? Hvarför håller han sig borta, när vi tömma de lidandefyllda bägarna? O Gud! Hvarför bor du blott i solljuset, hvarför icke ock i nattmörkret? Hvarför blott i glädjen, hvarför icke i sorgen? Hvarför blott i äran? Hvarför icke i van-äran? Nej, du kommer icke, ty du finns icke. Du bor hvarken i solljuset eller i nattmörkret, ty du är

icke. Hvarken i glädjen eller sorgen, ty du lefver icke. I solljuset och glädjen som värma våra hjärtan, hylla vi dig, ty det sköna vi känna och se, tro vi vara, ja, tro vi vara från dig. Sannerligen. I morgon vill jag tala sanningens ord till folket. Ty en gång måste dock sanningen fram, om den också sprängde en värld.

Den unge prästen grep pennan för att skrifva sanningens ord till folket. Han skref med rasande fart och brinnande glöd. När dagsljuset bröt in, var hans predikan färdig.

* * *

Det hade just ringt samman. Folket strömmade in i kyrkan och fyllde bänkarna. Snart trädde den unge pastorn för altaret. Han syntes folket blek, och ögonen lågo djupt in. Men han var vacker med sin ståtliga växt och sin höga panna under det tjocka mörka håret. Kvinnornas ögon riktigt hängde vid honom.

Hans röst ljöd i dag dof och darrande. Hans läppar skälfdes och han andades tungt. Ofta under altartjänsten såg man honom titta ut på den mulna himmelen och för hvar gång blef hans ansikte sorgsnare och hans röst dofvare.

Så hördes hans tunga steg uppför predikstols-trappan. Det var icke första gången han stod i Brearedskyrkans predikstol och ändock tycktes honom allt så oigenkänneligt, så ovanligt. Han tyckte att folket som satt lutadt ned i bänkarna, var icke det kära Simlångsfolket, att altartaflan med soluppgången

var icke den vanliga, att klockarn i orgelbänken icke var den samme som annars brukade sitta där, och den hvita vackra kyrkängeln som eljest hade Mikaeli drag, hade nu fått Lucifers, tyckte han. Nåja, han förstod allt. Det var ju icke att undra öfver om det hela hade tagit en annan form då det gällde en sådan predikan som i dag. Han förvånades icke det ringaste att där satt djäflar i bänkarna och att satan sväfvade midt i kyrkan och att en bock satt vid orgeln. Det var ju som sig borde, tyckte han.

Folket i kyrkan såg hur prästen svettades, hur han stod en lång stund och förtviflansgrubblade, hur han till sist sjönk på knä för att bedja. Icke var bönen lång, men den kom som från en som är i lifsfara. Icke heller förstodo de hvarför han just bad: »O Gud, o Gud, gif oss sol, gif oss sol!» De trodde det var en af de liknelser som stundom finnas i bibeln och som ha en så stor betydelse, fast de, okunniga bönder, icke begripa dem. Och så bådo de efter prästen: »Gif oss sol, gif oss sol!» fast de alla längtade efter regn för sädens skull som just då så innerligt väl behöfde väta.

Det var ganska besynnerligt, men just som prästen bedt bönen, sköt en solstråle fram ur molnen. Först en, sedan strax en till, så en hel mängd, tills hela solen sken in i kyrkan och lyste upp hvarenda vrå. Snart såg man en klar blå himmel då man tittade ut.

Prästen predikade. Han talade i helig hänförelse, med en eld som gnistrade, med en kraft, som trängde genom mörger, med en värma som gick längst in i

hjärtana, med en klang som af jublande glädje. Aldrig hade folket sett honom så besjälad af Guds ande, så strålände, så mäktig i ordet som i dag. Aldrig hade det hört så härliga löften, så ljufva ord om lycka och salighet i Guds sköte, aldrig hade de känt en sådan ro i sin själ som nu. De krökta ryggarna rätades, de tunga tankarna skingrades, de matta ögonen strålade. Det hårda slitet, det tunga släpet, frostnätterna som skördat tegarna, slagregnet som mejat säden, barkbrödsåren, stenåkrarna, allt var glömdt och förgätet. Blott ett strålände solljus från Guds härlighets himmel slog emot dem och vederkvickte.

— Amen.

Prästen vacklade ned från predikstolen. En skriven predikan låg orörd kvar, förgäten och glömd. Det var den som skulle yppat sanningen för folket, om icke solen kommit.

I sakristian fick prästen svindel och det kom blod ur munnen. Han hade öfveransträngt sig, sade läkaren.

* * *

Det var ett år därefter. Unge pastorn låg på dödsbädden. Det rosslade i hans bröst som om kvarnhjul arbetat därinne. Ögonen lågo onaturligt djupt in och lyste hvassa som svärdseggjar. Det bruna håret låg i stripor öfver pannan som var våt af svett. Själf vred och vände han sig i bädden. Hufvudet kastades af och an på kudden. Han knäppte händerna, han flätade dem i hvarandra, han strök dem öfver hvarandra, han drog dem genom håret och öfver

pannan. Han hade ingen lefvande ro, unge pastorn. En feberstark dödsbrand flammade på kinderna.

Han hade blott en kort stund af ro för hvart dygn. Det var om morgnarna då solen strålade in genom fönstret och fyllde hela rummet med sin klara glans och sin värme. Hela återstoden af dygnet låg han plågförstörd och feberdömd, och ingen solstråle kom som hugsvalade honom.

I dag skulle han dö, det kände han. I dag skulle hans stormiga själ få ro för alltid.

Hans gamla fattiga mor satt vid hans hufvudgärd och läste för honom ur bibeln sagan om Job. Men han hörde icke på, hans tankar voro där solen sken.

Det var vid fyrtiden på eftermiddagen. Den gamla hade just slutat ett kapitel och skulle till att börja ett nytt, då hon hörde sonen säga:

— Mor kära lilla, kan jag inte få se solen mer i dag?

— Käre gossen min, i dag hinner den inte fram mer till oss, men i morgon är den här igen. Då skall jag väcka dig, så att du får se den från uppgången till dagvarden.

— Kära mor lilla, kan jag inte få se solen idag? För sista gången innan jag dör se solen en sådan härlig eftermiddag? Jag tror att jag är stark nog att gå om du stödjer mig, mor kära. Ack, kära lilla mor, låt mig få se solen en gång till innan jag dör.

— Käre då! För svag är du och för gammal är jag, för att vi två skulle kunna ta oss ut på baken i solskenet.

Rätt som det var glittrade det till i ögat hos den gamla.

— Alskade min gosse, du skall allt få se klara Guds sol i dag. Jag skall gå till Larsons pojkar här bredvid som ä stora och starka för sina år. Dem skall jag be komma och bära dig ut i solskenet.

— Tack, kära gamla mor!

Om en stund var gumman igen med torpare Larsons fyra pojkar. De togo sängen där prästen låg och buro den lätt ut på backen i solskenet.

— Om i orken, så bären mig ned till Drömkullen vid sjön, så att jag än en gång får se skogen och ängarna och sjön och solens lek på böljorna och kyrkan och hela den härliga Simlångsdalen.

Pojkarna buro honom till Drömkullen där de satte ner sängen öfverst på toppen bland den blommande lungen och vildtörnet.

För unge pastorns blick låg nu hela barndomsnejden i dallrande solljus. Han hörde det lekande glada fågelkvittret, han kände den friska blomdoften, han såg fjärlarna som flögo hit och dit i solskenet. Han såg bort mot Blåvikslandet där bokskogarna togo vid. Ofver de glittrande gungande vågorna gick den blanka solvägen som icke syntes ha någon ände.

Den döende vred sig icke längre i oro. Han låg stilla och lugn som ett barn som somnat in i mors famn efter leken. Hans blick följde solvägen, han drömde om ett stort land och en härlig nejd och ett rikt glädjefyllt lif.

Så när han legat en stund, log han och sade till gamla mor som satt med hans hand i sin:

— Mor kära, hvad den vägen är ljuf att vandra som för till solen. Där är intet tvifvel och inga kval och inga tårar och inga plågor. Den går rakt in i solen, du kära gamla mor, rakt in i solen.

Så sjönk han ned i bädden med de brustna ögonen vända mot Blåvikslandet där solvägen lopp gyllne in i det stora okända.

TJUGUNIONDE KAPITLET.

Drömkullen och Fågelö.

Drömkullen ligger, som visst redan är berättadt, på Simlångens högra strand, några bösshåll från prostgården. Den är helt klädd med ljung. Några invädda ränder af ginst och käringtand lysa upp den. På sitt krön bär den vildtörnen som under blomningstiden smycka den med en ståtlig krona.

Från Drömkullen tycker man sig blott ha ett stenkast till Fågelö. Drömön och Spökön har denna ö också hetat. Vill man ro dit, så får man ta sig fram genom idel blommande näckrosor, hvita och gula och gulröda. Näckrosbladen snärja in årorna som vilja de fånga båten och roddarna. Blåser det på sjön, så vända sig näckrosornas blad på kant och det ser ut som en hel här af jättefiskar drog genom böljorna med ryggenorna ofvan vattenytan. Öns hela strand är kantad med lobelior och smörblommor. Så att det syns som ginge ett gyllenblått band kring ön. Mörka jättelika furor och stora smärta enar växa på Fågelö. I hvart träd nästan ha kråkor, korpar eller ugglor sin hemvist.

Att troll hålla till på Fågelö vet hvar man. Om natten får man se dem, skall ni tro! Sägner om ön äro otaliga. De gamla veta att den är utan fäste i sjöbottnen och om nätterna drifver hit och dit i sjön. Ibland lägger den till i Svartvik, ibland vid Vekalandet. Vår-Andreas, gästgifvardrängen, har en gång sett den segla under bron och lägga till ända ner vid Stjärnarpsskogen. De gamla ha också hört mistlurar tuta på ön och hört brak som af blodiga strider och sett hvita skepnader gå omkring mellan stammarna. De veta att fåglarna som hålla till på ön äro onda människor som af Gud förvandlats till fula nattfåglar. De ha äfven sett trollen dansa kring flammande eldar om männätterna. Våldiga odjur ha de ock sett, drakar och lejon med stora gap. Dessa vakta ön. De ha sett ögon glimma som glödande kol i mörker. De ha sett den onde själf stå på Hjärtevadsbron och grina åt lustigheten. Å, hvad de ha sett och hört mycket, de gamla som nu ligga i sina grafvar!

Om Drömkullen veta de också tusen historier. En gång har den legat under vatten, och då var den ett slott för sjökungen. Än i dag bor där troll i kullen; det kan man lätt förstå af bullret därifrån då man nattetid färdas förbi. För öfrigt finnas de som med egna ögon sett kullen rämnad, blottande all sin härlighet. Somliga ha sett en verkstad där man hamrat guld, andra ha sett en kungssal med sköldar och spjut och bågare, andra återigen en kammar där vederstyggliga trollpackor dansat inför djäfvulen. Har någon vid ett dylikt tillfälle gått

närmare och nyfiken riktigt velat ta saken i betraktande, då har kullen slutit sig samman igen utan spår till spricka. Mången påstår att kullen sjunker ned i sjön en gång hvart månskifte. Då dansa sjöjungfrurna i dess salar och man kan höra toner af en trolsk musik.

En afton sprang en af Marsgårds vallpojkar, Sigfrid, ner till sjön för att se på Drömkullens härlighet. Han hade just suttit i folkstugan och hört sagorna om den.

Han hade väl stått två timmar på bron och väntat på att högen skulle öppna sig. Då kände han sig trött och gick upp på toppen af Drömkullen och satte sig att hvila. Som han så satt, fick han se en ståtlig syn borta vid Blåvikslandet. Han såg en stor stad med murar och portar, med tinnar och torn, med krön och korsspiror. Konstfulla hus och slott, kyrkor och palatser, syntes inom murarna. När månskenet föll på, så tycktes hela staden så ljus och skär som vore den genomskinlig. Säkert är detta Marsjöherrarnas stad hvilka bo och regera på sjöbotten, tänkte Sigfrid. Ja visst, där såg han ju de gamla herrarna gå omkring i staden. Somliga voro visst mycket gamla, för de hade bågar och spjut som längst tillbaka i tiden. Andra hade hjälmar med vajande plymer och sköldar med gyllne märken, pansarskjortor och ringharnesk, utsirade svärd och dolkar. Andra gingo i kyller och stormhufvor, stålskenor och sporrar. An andra i pudrade peruker och lackerade skor, bälten med silfverspännen och brokiga sidenrockar. Alldeles som skolläraren talt om det, då han lärde

pojkarne svenska historien. Nej så lustigt! Hvad var det för en stad som började falla då den stod som vackrast? Först föllo tornen och tinnarna och de sexkantade krönen, så slotten och kyrkorna, så murarna och portarna. Och de gamla herrarna sjönko ner i sjön.

När Sigfrid sett dimmornas stad försvinna, somnade han och drömde om Fågelö. I en snäcka dragen af svanor for han till trollens ö. I böljorna där han seglade fram lekte sjöjungfrur. De logo åt honom, nickade och sade: »Kom till oss, kom till oss! Oss skall du få kyssa, oss skall du få dansa med, i våra slott skall du få bo. Kom till oss, kom till oss!» Men gossen visste af sägnerna från folkstugan att de vackra jungfrurna voro farliga och svarade: »I Guds namn viken bort!» Så som han lärt sig af det andra folket. Men innerst i sitt hjärta tänkte han: »Jag är allt bra modig och stark som vågar ge mig ut bland sådana farligheter.» Så seglade han vidare och kom till Fågelö. Men det var då för märkvärdigt alldeles! Det var ju alls icke någon ö med gamla furor på, där bara korpar och ufvar höllo till. Det såg fastmera ut att vara ett oändligt och härligt slott. Vid porten stod en gammal man med långt skägg och en eldtunga fladdrade ofvan hjässan. Å ja, nu kände allt Sigfrid igen honom. Det var ju gamle Sankt Per och ingen annan. Då förstod Sigfrid att han kommit till himmelrikets port.

— Får man slippa in ett ögonblick, sade vallpojken.

— Visst får du det. Det är ju Simlångsfolket här uppe som skickat bud på dig.

Och så öppnade Sankt Per de stora bronsdörarna och Sigfrid stötte af träskorna och steg in genom porten och kom snart till en stor sal.

Se, så grant hade han aldrig trott det vara ens i himmelriket. Han stod ju i en stor sal som var mycket finare än bästarummet på Marsgård. Å, nej då! Så'na gulltapeter hade de icke nere på Simlångsgården! Eller så'nt golf! Som gjordt af spegelglas, tycktes det. Men det märkligaste af allt var att rakt framför sig såg han genom ett stort fönster liksom en ny Simlångsdal, fast mycket härligare och större än den där nere. Han såg ett nytt Tirsholm och ett nytt Marsjö och ett nytt Marsgård och nya skogar och en ny sjö med än blåare vatten. Å, så härligt, så härligt!

Där han nu stod längst nere vid dörren och inte vågade sig fram, så fick han ju syn på det myckna folket som var samladt i den stora gyllne salen han kommit in i. Jaså, detta var Simlångsfolket och det höll till här. Ja, nu såg han det. Men det var ingen som tycktes märka att han kommit. Så upptagna voro alla till att lyssna till en som spelade orgel borta i ett hörn. Hå ja, nu förstod han! Det var förstås Vallenbäck, gamle klockar Vallenbäck som han hört så många historier om, och det var förstås i Vallenbäcks klockarsal här i den nya Simlångsdalen som han kommit in. Och vallpojken tänkte att det var allt underligt att Vallenbäck sluppit in här som left sådan stolle då han bodde

ner i Simlångsdalen. Han började nästan smått undra öfver om det verkligen var så svårt att komma till himmelrik som prästerna sade där nere.

Då just tystnade orgeln och folket fick se honom. Och han såg en stor och vacker gammal man, som han förstod icke kunde vara någon annan än Sig Folkeson, komma emot sig och klappa honom på axeln och säga att nu skulle han komma midt fram i salen och berätta nytt från Simlångsdalen. Och sedan hade alla slagit sig ned rundt omkring honom.

— Hur är det med Marsjö nu? sporde först Sig.

Sigfrid förtalte då att nu hade Sven Gunnarson, Benjamin Folkesons svåger, gården, och att där var gästfritt och gladt som förr i världen. Korna höllos feta och bra som alltid, fast skörden varit skral de sista åren, och i förra veckan, det glömde inte Sigfrid förtälja, hade den rosiga kon fått två kalvvar. Nå, allt detta visste han däraf att hans äldre bror var lilledräng på Marsjö.

— Har ni nå'n som spelar gitarr nu där i dalen? sporde så en som han kunde förstå var Per Vandrare.

— Det är allt skralt med det, ska jag säga. Där är liksom kommet nånting i vägen med spelet nu för tiden där hemma. Inte dansar eller leker man som förr heller riktigt. Gud vet hvad det är, men det tycks allt som vore där nå'n sorg i vägen.

Han såg Per Vandrare sätta sig och undra hvad det kunde vara för en tung sorg som mäktat jaga spelet på flykt från Simlångsmänniskorna.

— Och hur mår gubben Sibelius, hörde han en fråga. Det var Vallenbäck.

Vallpojken svarade, som sanningen var, att han mest bodde i Tönnersjö fattighus, men att han ibland lyckades slippa ut, och då gick han hem till Simlångsgårdarna och berättade historier för folket om gamla tider, om klockar Vallenbäck och hans orgel, om lilla fröken Marie-Louise Sodenstjerna, om Sig och hans storverk, om sina prinsar som nu nästan alla voro döda och om mycket annat.

Och Vallenbäck och Sig och alla de andra bådo hälsa ner till gamle Sibelius att nu kunde han snart vara hos dem. De längtade att höra honom berätta om folket, så't det nu var där nere.

Så ville där en som tycktes honom vara gamle prosten, veta hur fru Kerstin på Marsgård mådde, och en annan som visst var Jörgen Ödman, frågade honom om det fanns harar i Brödaskogen mera, och en vacker flicka som de andra kallade jungfru Marit hörde efter hvem som nu ägde Stjärnarpgården.

Alla svarade han så godt sig göra lät. Prosten mälte han att fru Kerstin mådde godt och hade många barn, och visdiktaren sade han att brodern, lilldrängen på Marsjö, för inte längese'n sett harar i Brödaskogen, och Marit Vankelmod förtalde han att Stjärnarpgården hade nu kronan köpt.

Sen frågade de alla, hvar och en efter hvad han helst ville veta, och Sigfrid svarade allt hvad han visste och allt hvad han hört sin bror, lilledrängen, tala om.

Till allra sist kom där en liten gubbe, som i lifstiden varit torpare långt in i furskogarna, fram till vallpojken och ville väl spörja om något, han

ock. Han stod allt en stund liksom tveksam om han skulle våga sig fram med frågan, men så slutligen sade han:

— Ser du, jag skulle så gärna vilja veta en sak af dig, pojke, om du kan ge besked. Jo se, det vore så roligt att veta om ko min, Hvitlilja, lefver än och om Petter i Flamhult som köpte henne efter mig, går väl åt henne?

Men på den frågan kunde inte vallpojken ge svar, för han kände icke det ringaste till Hvitlilja eller ens visste hvar Flamhult låg någonstans inne i skogarna. Utan han bara ruskade på hufvudet. Då kom där liksom ett drag af sorg eller sviken väntan öfver torparens ansikte. Och Sigfrid kunde rakt inte förstå att så'n småsak kunde gräma någon i himmelrik. Men han tordes inte spörja.

Därefter visade de honom hela den stora himmelen där de alla bodde med sina gårdar och slott och salar och ängar och fält, och den stora sjön, som förstås den också hette Simlängen, visade de.

När han så sett all ståten och alla hade skickat hälsningar med ner till dalen och han hade kommit utanför himmelens port där han ställt sina träskor och just stod och tog på dem, så hörde han Sankt Per säga:

— Hälsa från mig ock ner till Simlångsdalen och Simlångsfolket!

Och det lofvade pojken att göra.

TRETTIONDE KAPITLET.

Tirsholm.

Där stod två präktiga enar utanför farstudörren och nyhackadt granris var strödt på trappan till Johannes Skogs stuga. Och inne i huset var allt pyntadt och fint. Den hvita drällsduken klädde slagbordet och i de gamla blåmålade trävaserna sutto rönklasor och höstblommor. Johannes Skog satt och läste i stora bibeln, som han alltid brukade om söndagarna. Mor Britta satt tyst och lyddes på. Johannes var just hunnen till det stället i första Samuels bok, där det står om konung Saul: »Est det icke så, att då du liten vardt för din ögon, vardt du ett Hufvud bland Israels Släkte — — — Här stannade torparen midt i läsningen och började fundera. Slutligen sade han till hustrun:

— Det är icke alltid Guds ord håller streck, du Britta.

— Men Herre Jesses då, Johannes! Hur kan han säga så ogudaktigt?

— Jo, ser du, Britta, jag tänker på salig Sig Folkeson i världen. Var han icke som en kejsare

och furste och som en Salomo, så länge han var stor i sina egna ögon, så länge han trodde på sin egen kraft, så länge han litade på ingen annan än sig själf? Var han icke den rikaste och likaste mannen i sju härader? Men hur gick det när han blef liten i sina egna ögon, när han satte sin lit till andra än sig själf, när han gjorde sig till Guds tjänare. Fast han var hjärtevarm och hugmild och de fattiges vän och ödmjuk och Guds man — fick han icke gå med fattigdom och sorg i grafven? Håller sånt streck med detta Guds ord, du Britta? Och hvad skall man tro: detta som står här eller det vittnesbördet i Sig Folkeson? En trodde på sig själf och vardt olycklig, en annan på Vår Herre och vardt ock olycklig. Det är ju alldeles som om Vår Herre gäckades.

— Tyst far! Säg inte så. Straff kommer alltid på sådana ord. Hvad veta vi om Guds vägar och känna vi till hans stigar? Och hvem har gett oss rätt att tyda hans spår, de där äro som steg i vatten? Men hur kom du så i en hast att tänka på Sig Folkeson i världen?

— Se jag tyckte att han gick som en Saul ibland oss, den sista tiden han lefde. Och när jag så nu läste om den konungsmannen i Israel, så såg jag alldeles Sig Folkeson för mig. Så rann mig också i hågen hvad Jöns i Lycke talte om i går afse, att Karl Folkeson, Sigs son, skall gå från gården, från Tirsholm, det präktiga stället, och det på gamla dar. Och att det inte är för häft med svågern hans, Sven Gunnarson i Marsjö, och inte heller

för Klas Brand på Marsgård. Tänk du, Britta, om hela den stora släkten ramlar, som odlat och sprängt och sökt göra åker af stenmarker nu i öfver sjutti år! Tänk om de få gå från gårdarna, sen de lagt sista styfvern af sin rikedom! Vore det inte liksom gäckeri med dem?

— Tar Han gård och grund från dem, Johannes, så har Han nog nån mening med det, fast inte vi se och begripa den. Så om Han drefve dem i bittersta nöd, Johannes, så låge där en grund till det. Se, ibland så tycker också jag att det är synd om kornet som skall slängas ner i jorden strax före kalla vintersnön, men, du Johannes, hvad jag är glad och fröjdefull när jag ser hvad där spirat och letat sig upp ur det sommartid.

— Kanske du har rätt, Britta. Men grymt ser det ut och mest som ett gäckeri, för oss att se åtminstone.

Därefter fortsatte torparen i Samuelsboken.

* * *

Peter Stallare stod och ryktade den gamla svarta hästen, Karl Folkesons lifhäst, i stallet på Tirsholm. Medan han ryktade sade han:

— Stackars Svarten min, i morgon kommer du härifrån. Från krubban där du ätit dig fet och blank i tjugu år, från krubban där du skulle stått till döddagar. Kommer väl i en rackares händer som slår och svälter dig, tills man kan få in en hand mellan refbenen. Herre Gud då, en sådan

lott! Du som var med på herrns bröllop, du som var med på alla gillen, du som haft hedersspiltan i alla Simlångsgårdarna. Bättre varit om du gått i sjön, förrn detta eländet kom öfver gården. Bäst om vi alla gått dit.

Och Peter Stallare strök Svarten öfver halsen och började gråta.

Då just trädde Kil-Per, dikaren, in.

— Jaså du lipar, du också, Stallare. Äsch, inte blir det bättre för det, inte! Eller hvad är du ledsen för?

— Ledsen för, Kil-Per? Herre Gud, kan man vara något annat i sånt elände? Här har man nu gått och fäst sig vid djuren och gården och vid folket också, sen man var så stor som så, och aldrig tänkt sig annat än att bli här till döddagar, och så kommer det, det förfärliga, att allt ska bort, djuren och vagnarna och folket med.

— Men inte hjälper det att klaga, inte, Peter Stallare? Rakt inte! (Han rifver sig i hufvudet och ser fundersam ut.) Vet du, Peter Stallare, jag har drömt en sådan märklig och undersam dröm i natt. (Tyst:) Jag drömde att vår Herre själf kom och sade till mig: »Kil-Per, i öfvermorgon går I med Tirsholm ner i Simlångsjön.» Vet du, Peter att detta betyder att i morgon är dagen inne då den sagan och profetian ska gå i uppfyllelse som säger att Tirsholm skall sjunka en gång i vattnets djup.

— Kil-Per, Kil-Per! Och detta har du drömt? Och Vår Herre har du själf sett? Och detta har Vår Herre sagt dig? Då, Kil-Per, gå vi med gården

i djupet. Hej, Kil-Per! Hej, Svarten! Vår Herre har kallat oss och gården till sig. Så visste jag väl att vi aldrig skulle skiljas! Så segla vi då i morgon med Tirsholms gård i djupet.

* * *

Det var dagen efter Kil-Pers och Peter Stalares samspråk. Tirsholms gård skulle säljas på auktion. Mycket folk strömmade till.

I stallet, med syn öfver auktionsplatsen, stodo äfven nu de båda drängarna.

— Hör du, Peter. Jag har allt tänkt på en sak i natt: kanske det är bäst att vi gå vår väg, innan — — —

— Sää, Kil-Per, menar du det? Gå, då Vår Herre har sagt att vi ska stanna? Nääj, Per, Vår Herre går det inte att gäckas med.

— Men jag har en tös borta i skogen som blir utan far — — —

— För henne sörjer Vår Herre.

— Och en gammal far som är lam — — —

— Honom tar nog Vår Herre vård om.

— Och så har jag alltid, käre gode Peter, varit en sådan där rackare som tagit till hårda ord, som svurit och domderat, som inte gått i kyrkan synnerligen ofta, som aldrig har läst mer af Guds ord än Fader Vår. Säg, snälle gode Peter, inte blir man salig på det, inte?

— Det är nog inte därpå saligheten hänger inför Vår Herre. Har du bara en gång så mycket

som räddat ett fluglif eller blott nån gång känt fläkten af Vår Herres nåd i ditt hjärta, så reder du dig godt, Per Dikare.

— Så i Guds namn då, Peter — — — Ja, i Guds namn då — — — I Guds namn gå vi med gården i djupet.

De hade sålt redskapen och vagnarna och skrin-dorna, höet och halmen, tröskverket och maskinerna, husgeråden och redskapen och voro i färd med djuren.

— Säg, Peter! Hörde du darrningen i marken? Alldeles som då åskan går. Snart är det här, snart är det här! Peter, vill du läsa för mig med, för jag ljög allt då jag sade att jag kunde Fader Vår? Vill du det, Peter?

— Ja, ja Per. För både dig och mig skall jag läsa, när vi nu ge oss af. Du behöfver bara knäppa händerna.

Nu voro djuren sålda, hästarna och korna, fåren och grisarna, hönsen och ankorna. Gården ropades upp.

— Nu Peter, nu sker det. Hör du rullningarna i jorden, hör du mullret i marken, känner du hur jorden liksom går i böljor? Börja nu med Fader Vår, Peter.

Men Peter Stallare hörde inte på. Han såg gården gå under klubbslaget och därefter en gammal svart häst ledas fram, det sista numret på auktionen. Det var Svarten.

Han såg också ett löje glida öfver mängden då den gamle spattige lifhästen ropades upp.

Det löjet var för mycket. Han glömde alldeles den stora händelsen som väl just i det ögonblicket borde inträffa, han glömde Kil-Per som stod där och bad honom börja sitt Fader Vår, han glömde allt och rusade ut bland mängden där Svarten leddes omkring och uppvisades. Som en stormvind var han öfver den som ledde honom och fick fatt i grimskافتet. Och inom ett ögonblick var han utom kretsen med hästen.

— För en sådan helvetets tillställning är allt Svarten för god! Hör ni det: alldeles för god!

Och han sprang inåt skogen med hästen.

Långt inne på en stig stod Kil-Per, litet förlägen, och väntade Peter Stallare.

— Ser du, jag ville bara hjälpa dig ifall, ifall — — — Ser du, det var därför jag sprang litet i förväg här inåt skogen när du gick din väg, inte alls för något annat. För jag kunde allt Fader Vår om jag ville. Välsignelsen med, om det riktigt gällt, tror jag. Men besynnerligt var det med den drömmen, du Stallare?

Peter svarade ingenting, ty han lyddes alls icke till hvad den andre sade; ideligen gick han och strök Svarten och kelades med honom och sade: »Du och jag, Svarten, vi ska hålla hop, vi ska hålla hop i det sista.»

TRETTIOFÖRSTA KAPITLET.

Marsgård.

— Ro hem, Ernst! Det dalar nu, så det lär inte nappa mer i kväll. Fan också! Inte ett enda lif, ingenting i näten och ingenting på kroken. Det är som vore det besatt allt i denna sjö. Hå, hå, för förr i världen! Hvad ska det bli af oss fattigt folk till sist? Vildtet går ur skogarna, fisken ur sjöarna. Hvad ska det bli af oss fattigt folk, som sagdt, när den rikaste släkten får gå från gårdarna? Tänk ändå! Nå ja, min far var klockare och prästens närmaste, och en gång en rolig fyr som roade herrskap och prostar, och själf är jag en fiskarefan med tu nät, en ålref, hustru och sju barn. Inte sker värre nu när Brandarna och Folkesönerna gå från gårdarna än hvad som skett mig? Från klockare till fiskaregäck, från herrskap till ingenting — det tycker jag är just samma sak. Visst fan är det så, pojke!

Och Fritz Vallenbäck, gamle klockar Vallenbäcks son, lät hufvudet sjunka ned i händerna och grubblade.

Fiskarpojken rodde i raska tag mot land. Sjön låg stilla och spegelklar och solen göt ett rosenrödt solsommarskimmer öfver vattnet, så att solvägen syntes som en blodröd ban hän mot furuskogarna borta vid Brödalandet.

— Ett härligt Guds väder i kväll, far.

— För den som inga sorger har, ja.

När båten kommit in i Svartvik där näckrosorna blommade, hvilade pojken ett tag på årorna, böjde sig öfver båt-kanten och fick tag i en sjöros.

— Rör inte de satblommorna, gosse! Fulla af trolltyg äro de som ett tistelstånd af taggar. Kasta den i sjön igen, pojke!

Gossen låtsade som han kastade rosen öfver bord. Men i stället stoppade han den hastigt innanför tröjan. Ty han hade just en syster hemma som han lofvat ta en sådan ros till, den kvällen.

Så stego de snart i land. Hängde upp näten på stranden och gingo hemåt. Men pojken gick krokig för att inte pressa näckrosen innanför tröjan och göra den ful.

— Stackare där! Gå så krokig och inte vara äldre? Hvad ska det bli af dig när du fått träla och slita i femtio år? Sträck på dig, pojke!

Pojken låtsade som om han försökte sträcka på sig, men gick lika krokig som förut för att inte skada blomman.

När de så kommo hem, smög sig pojken ut till systemen och gaf henne rosen och berättade hur svårt han haft att skydda den.

Och flickan tyckte att han varit riktigt duktig och hviskade åt honom att han nu skulle få gå med när hon och äldste bror skulle smyga sig ut om kvällen och se på när Brands reste från Marsgård.

* * *

Från hela socknen hade bönder och torpare kommit i långa foror för att köra flyttsaker. Få hade haft häst att spänna för. De flesta kommo med sina små stutar, många hade kor under oket. Sven i Hult, som bodde längst inne i skogarna, hade kommit med sin stjärniga kviga för vagnen, eftersom nu hans ko var i kalfställning. Ja, så var det nog, att bönderna och folket i dalen ville hedra dem som nu flyttade från orten, och därför hade de kommit så mangrant med vagnar och dragare.

Under de gamla fornade stolta granarna på Marsgård ställde folket vagn vid vagn. Dragarna spändes från skakel och tistelstång och bundos vid hjulen och hö kastades åt dem i häckarna. Så att där stod led vid led af vagnar och djur på den vidsträckta gårdsplanen. Så länge det var ljus och dager, såg gården ut som en marknadsplats. Då sedan mörkret föll på och man endast såg de otydliga konturerna, icke de fula vagnarna eller de magra djuren, såg allt ut som en lägerstad. Oxarnas horn blefvo till vakternas vaggande spjut. Vagnarnas resta skaklar blefvo fanstänger och tältspiror. Tistelstång vid tistelstång blef kanon vid kanon.

Stutarnas råmanden och hästarnas gnäggningar,

skrapandet och skramlandet, rycket och slitet, allt detta blef till gnyet och larret strax före ett härslag.

Hade man så en minsta liten smula fantasi, som fiskarpojken Ernst och hans bror och syster hade, där de stodo på gatbacken och sågo på härligheten, så var det icke svårt att upptäcka anförarn för hären, där han red bland de tusen spjutväpnade krigarna, ordnade och befallde. Inte heller var det någon konst att se rakt genom de gyllentygssydda tälten, därinnanför de fångna vackra prinsessorna lågo och längtade efter friheten och kärleken. Lyssnade man riktigt noga, så hörde man också krigsmarscher och fanfarer, smatter och spel. Och midt ibland all krigsmusiken toner från prinsessornas tält som af vemodiga visor.

I björkparken, som låg till vänster om byggnaden och vägen, hade alla karlarna slagit sig ned, sedan de gett foder åt dragarna och bundit dem. Där lät nu Klas Brand och fru Kerstin bjuda omkring det sista fatet af det hembryggda ölet och stora supar som värmdes i kroppen. Då skymningen föll på och nattfrostens bet, tände karlarna upp eldar i parken och makade sig kring dem och förtalte historier och sägner. Och mer än en gång kom det fram att Vår Herre syntes leka med människorna.

På gatbacken stodo Ernst och hans syskon, och tittade åt parken till; på eldarna som skickade gnistor och flammade, på gestalterna som sutto rundt omkring i eldskenet, på de stora björkarna med sina

hängande grenar som dallrade och darrade i röken. Och de tyckte att allt var så sagolikt vackert.

Litet efter midnatt, då det började ljusna, sågo barnen att eldarna släcktes och att karlarna gingo till den ståtliga lägerstaden som rustade sig till härdrabbning. De sågo hur tältstängerna fälldes ner, hur standarskaften blefvo skaklar, hur kanonerna blefvo tistelstänger, hur spjuten blefvo oxars horn. De sågo hur den ena vagnen efter den andra kördes fram, fick lassat flyttsakerna på och drog bort. Till sist var där ingenting igen af den stora lägerstaden.

Då gingo barnen hem och talte om att nu voro Brands resta från Simlångsdalen och nu stod Marsgård, det vackra Marsgård, tomt.

TRETTIOANDRA KAPITLET.

Marsjö.

Två pilgrimsfalkar flögo öfver Marsjö gård.

De hade skarpa ögon som blixtrade till af hat så snart de fingo syn på gården. Ur det krökta näbbet kom det som en gäll segerton:

— Nu går den siste af släkten, ha, ha! Den förbannade släkten! I snart ett sekel har den haft yxan i gång i skogarna. I våra fäders skogar har den härskat. Vräkt undan vindfällena. Huggit ut snåren. Gallrat och huggit glad. Drifvit allt levande från häfdvunnen mark.

— Och hamrat och sprängt i bergen, våra fäders berg. De usle! Sprängt bort klyftorna. Fyllt rämnorna. Vräkt våra bon nedför bråddjupsbranterna. Ha, ha! Nu kommer lönen.

— Våra myrar och mossar ha de gjort till fält, de usle! Moar och kärr ha de torrlagt och stulit ifrån oss. Hed och hage ha de fått till åker. Ås och kulle ha de gjort till ängar. Skogsgladden ha de plöjt till fält. Och oss ha de förjagat. Ha, ha! Nu få de lönen.

— Se, nu flyga vi med budskapet om detta till allt från sitt land fördrifvet. Nu ska de fylka sig och tåga mot sina skogar igen, ty den förbannade släkten är icke mer. Nu skola de storma in i dalen: lo och räf, vessla och mård, utter och varg, gräfling och iller. Nu skola vi komma med dånande vingar: örnar och falkar, glador och vråkar, ufvar och korpar, hökar och stormfåglar. Nu ska vi komma, ha, ha!

Och en gäll, gäll segerfanfar skar genom rymden.

* * *

Framåt vägen, den vackra vägen till Marsjö, gick gamle, gamle tiggarn Sibelius. Han hade en käpp i hvar hand och en påse på ryggen. Mer än den tyngde dock de nittionio åren. Vid hvart steg pustade han och vid hvar sten längs vägen tog han en hvilstund. Fast han var ensam på färden, saknade han aldrig sällskap. Han gick i ett ständigt samtal med träden och buskarna och blommorna, med stenarna och stubbarna, med fåglarna och molnen, med solstrålarna och regndropparna. Och ibland talade han med sig själf:

— Nittionio år är du i dag, Sibelius. Du är allt den äldste i socknen, du, och i Dalen. Hvarför går du inte in i hvilan, Sibelius? Du skall det snart, säger du. Ja, ja! Men du vill först se Marsjö än en gång, den stolta Simlångsgården! Säg, Sibelius, minns du den tiden då du var lilledräng hos majorens på Marsjö, hos Sodenstierna? Minns du att du var en vacker gosse med silfverknappar

och sporrar som klingade? Då var du allas förtjusning, Sibelius! Å ja, nog minns du än hur lilla mamsell Marie-Sofie kysste dig när ni rastade i skogen under riddurerna? Det var en härlig tid, du Sibelius! Men så ramlade tinnarna, du. Marsjö tinnar, lyckans och kärlekens tinnar. Och nu är Marie-Sofie död för länge, länge sedan — — — Hvarför går du inte dit där du får rida med henne i gulds kogar, Sibelius? Nå, Sibelius, sedan du sett lyckan ramla? Du blef tiggarekung, du! Du blef Prinsen af Skogarna och Fursten af Stigarna. Hå, hå, ja, ja! I långa, långa år var du en stor kejsare. Men nu äro alla dina höfdingar borta, alla dina prinsar döda, alla dina lustiga hjältar hos Vår Herre. Hvarför går du inte till dem? Hvarför går du inte dit där Sig Folkeson är, där gubben Brand, gästgifvarn, täljer sina historier, där Ödman diktar sina visor, där Per Vandrare spelar dansmusik? Hvarför går du inte dit där gamle klockarn Vallenbäck sitter och trakterar sitt gamla klaver för herrskapsfolk och präster och bönder. Hvarför går du inte dit där vackra Marit Vankelmod dansar och Lisa Brand sjunger? För det du vill se Marsjö än en gång, så att du kan riktigt förtälja för dem däruppe hur allt är här nere i Simlångsdalen. Så att du kan bli riktigt väl mottagen af dem alla, alla. Så att du skall få en kyss af Marie-Sofie och en glad blick af Vallenbäck och ett varmt handslag af Sig. Nåja, det kan du ju väl förstå att det är Vår Herres vilja att du icke skall dö förrn du kan berättas för dem däruppe gårdarnas öden. Tänk, att

det skulle bli dig, Sibelius som Vår Herre gaf den äran! Nå, nå, du känner på dig att det dröjer inte länge förrn du får gå dit upp och berätta, sitta i högsätet med hela Simlångsfolket kring dig och förtälja, bara förtälja, förtälja sagan om folket i Simlångsdalen. Men hvad är detta? Bing, bång — — Å, nu vet jag, det är ju klockorna i Breareds kyrka. Bing, bång — — fint och mjukt som ur renaste silfvermalm, det är »Maria», den lilla klockan. Bing, bång — — tungt och doft som ur tjock koppar, det är »Elisabet», den stora klockan. För hvem ringa de i dag, klockorna?

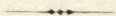
* * *

I hörnrummet där en gång Sodenstierna hållit familjeråd och meddelat gårdens försäljning till Sig Folkeson, låg Marsjö husfru på bår. Gamle Sven Gunnarson, den siste af den stora släkten i socknen, stod vid sin makas hufvudgård och talade:

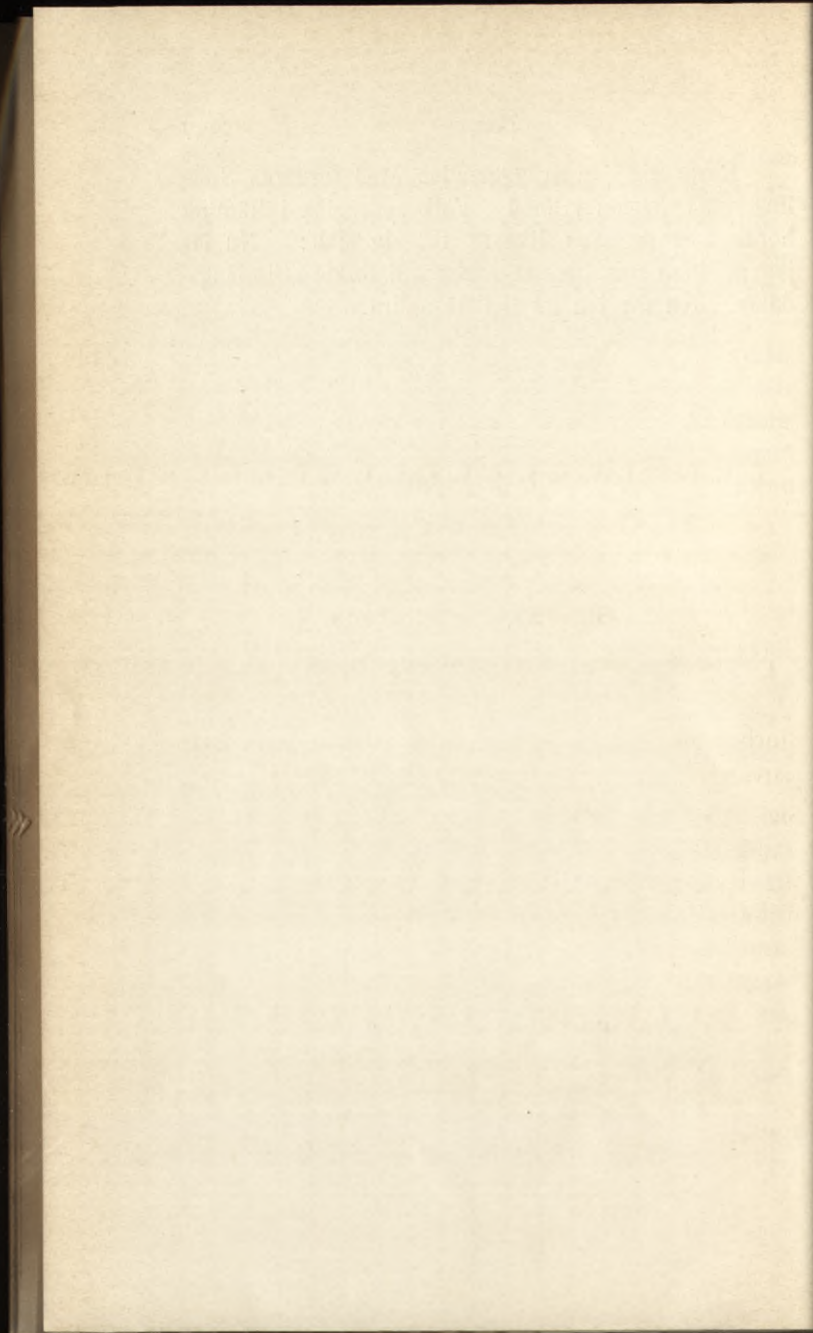
— Mor, nu bära vi ut dig, det sista och käraste. Sen lämna vi alla gården. Men du följer oss, mor, när vi draga bort, bort från torfvan vi sått i många år. Ja, mycket ha vi sått, fast skörden blef så ringa. Hårt var arbetet och klen var lönen. Men ett veta vi med oss, vi Sig Folkesons ättlingar: icke utan strid lämnade vi hans gård ifrån oss. Måhända komma vi än en gång igen, måhända komma våra ättlingar igen. Ty rödjarens blod ha de i ådrorna.

Så buro de ut kistan.

Borta vid landsvägsgrinden stod tiggaren Sibelius med hatten i hand. Folk som gick i likföljet hörde honom säga liksom till sig själf: »Nu får jag gå hem och berätta sagan om folket i Simlångsdalen. Nu får jag gå till de andra.»

INNEHÅLL:

Inledning	7
---------------------	---

1. Simlångsdalen.

Simlången	13
Simlångsgårdarna	19

2. Sig Folkesons historia.

Sig Folkeson kommer till Simlångsdalen.	29
Vargarna	34
Storbonden	41
Gåfvan	44
Sig Folkesons sista år	50

3. Folket.

Folket	57
Gästgifvaren	61
Tro	68
Klockaren Vallenbäck	73
Om Kerstin, prostens dotter, och om Majviola, som bodde i Klöfskogen	80
Ödman	90

Kyrkan	97
Klöfberget	103
»Guds hårda straff skall drabba oss»	110
Gillet på Tirsholm	115
Marit Vankelmod	119
Vallenbäcks orgel	124
Tviflarn som berättade för barnet om Guds änglar	130
Ödmans visor	133
Adjunkten Murbäck i Vrå	143
Midsommarfesten	151
Hur Ödman hjälpte Tjuf-Kalle in i himlen . .	161
Fru Kerstin	168
Torparen	173
Mårten Arf	178
Unge pastorn	183
Drömkullen och Fågelö	193
Tirsholm	201
Marsgård	208
Marsjö	213

L. B. 47

